

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

BOŠTJAN DORNIK

VOJNA V KOREJI (1950-1953)

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2002
UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

BOŠTJAN DORNIK

Mentor: doc. dr. DAMIJAN GUŠTIN

VOJNA V KOREJI (1950-1953)

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2002

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju Dr. Damijan Guštinu za pomoč, podporo in usmerjanje pri diplomskem delu.
Zahvaljujem pa se tudi Ceciliji Bizjak Dornik za podporo pri mojem študiju.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	V
1. UVOD	1
1.1. KOREJSKI POLOTOK	1
1.2. <i>METODOLOŠKA IZHODIŠČA</i>	3
1.2.1. CILJI IN POMEN PREDLAGANE TEME	3
1.2.2. HIPOTEZE	4
1.2.3. UPORABLJENA METODOLOGIJA	4
1.2.3.1. Metoda deskripcije	4
1.2.3.2. Analiza vsebine relevantnih pisnih virov	5
1.2.3.3. Historiografska metoda kritike virov	5
1.2.3.4. Azijska pisava	5
1.2.3.5. Citiranje virov	5
1.2.4. STRUKTURA ANALIZE	5
2. USTANOVITEV DVEH DRŽAV NA KOREJSKEM POLOTOKU	6
2.1. <i>KOREJA MED DRUGO SVETOVNO VOJNO</i>	6
2.1.1. ZDRUŽENI NARODI IN KOREJSKO VPRAŠANJE	6
2.1.2. OSVOBODITEV KOREJSKEGA POLOTOKA	7
2.2. <i>SOVJETSKI IN AMERIŠKI VPLIV NA KOREJSKI POLOTOK</i>	9
2.2.1. MOSKOVSKA DEKLARACIJA	10
2.2.2. SOVJETSKA POLITIKA V KOREJI	11
2.2.2.1. Ureditev Severne Koreje po sovjetskem vzoru	12
2.2.3. AMERIŠKA POLITIKA V KOREJI	12
2.2.3.1. Ureditev nacionalistične države v Južni Koreji	13
2.2.3.2. Ustanovitev policijskih enot v Južni Koreji	13
2.2.3.3. Ustanovitev obrambnih sil v Južni Koreji	14
2.3. <i>OZN IN KOREJSKO VPRAŠANJE</i>	14
2.3.1. OZN PRVIČ POSREDUJE NA KOREJSKEM POLOTOKU	15
3. DEJAVNIKI, KI SO VPLIVALI NA ZAČETEK VOJNE	16
3.1. POLITIČNI CILJI SEVERNE IN JUŽNE KOREJE	16
3.2. VOJAŠKO-POLITIČNE PRIPRAVE NA SPOPAD	17
3.2.1. USTANOVITEV JUŽNOKOREJSKIH OBOROŽENIH SIL	17
3.2.2. PRIPRAVE SEVERNE KOREJE ZA VOJAŠKO ZDRUŽITEV KOREJSKEGA POLOTOKA	18

3.2.2.1.	Politične priprave Severne Koreje	18
3.2.2.2.	Vojaške priprave Severne Koreje	20
4.	VOJAŠKI SPOPADI V LETU 1951 IN POSKUSI NJIHOVE USTAVITVE	22
4.1.	NAPAD SEVERNOKOREJSKIH OBOROŽENIH SIL NA JUŽNO KOREJO	22
4.2.	VSTOP ZDA V VOJNO	23
4.2.1.	AMERIŠKE OBOROŽENE SILE NA DALJNEM VZHODU JUNIJA 1950	23
4.2.2.	REAKCIJA ZDA OB IZBRUHU VOJNE V KOREJI	24
4.2.3.	ODLOČITEV ZDA O UPORABI KOPENSKIH ENOT V KOREJI	24
4.2.4.	VZROKI AMERIŠKE INTERVENCIJE	25
4.2.5.	UKREPI OZN OB IZBRUHU VOJNE V KOREJI	26
4.2.6.	VSTOP ZDA NA KOREJSKO BOJIŠČE	28
4.3.	VOJAŠKE OPERACIJE ENOT OZN ZA OBRAMBO JUŽNE KOREJE	29
4.3.1.	VOJAŠKI PREOBRAT PO POMORSKEM DESANTU V INCH'ONU	32
4.3.2.	PORAZ SEVERNOKOREJSKIH OBOROŽENIH SIL V JUŽNI KOREJI	34
4.4.	SOVJETSKA REAKCIJA NA AMERIŠKO INTERVENCIJO V KOREJI	34
4.4.1.	KITAJSKA SE ODLOČI VOJAŠKO POSREDOVATI	35
4.5.	ODLOČITEV O PREČKANJU 38. VZPOREDNIKA	38
4.5.1.	ENOTE OZN PREČKAJO 38. VZPOREDNIK	40
4.5.2.	ENOTE OZN PRIČAKUJEJO ZMAGO	41
4.5.3.	AMERIŠKE PRIPRAVE NA MOREBITNO VOJAŠKO POSREDOVANJE KITAJSKE	42
4.6.	KITAJSKE PROSTOVOLJNE ENOTE NAPADEJO ENOTE OZN	44
4.6.1.	BOJIŠČE V KOREJI NOVEMBRA 1950	45
4.6.2.	UMIK ENOT OZN IZ SEVERNE KOREJE	48
4.6.3.	PRVO NESOGLASJE MED GENERALOM MACARTHURJEM IN PREDSEDNIKOM TRUMANOM GLEDE VODENJA VOJNE	49
4.7.	ZASKRBLJENOST ČLANIC NATO PAKTA GLEDE NADALJNJIH VOJAŠKIH OPERACIJ	49
4.8.	POBUDA OZN ZA PREKINITEV OGNJA	50
5.	VOJAŠKI SPOPADI V LETU 1951	51
5.1.	GENERAL RIDGWAY PREVZAME POVELJSTVO AMERIŠKE VIII. ARMADE	51
5.2.	KITAJSKE IN SEVERNOKOREJSKE ENOTE PREČKAJO 38. VZPOREDNIK	51
5.3.	NAČRT GENERALNE SKUPŠČINE OZN ZA VZPOSTAVITEV MIRU V KOREJI	53
5.4.	VOJAŠKE OPERACIJE ENOT OZN Z OMEJENIMI CILJI	53
5.4.1.	VPRAŠANJE PONOVRNEGA PREČKANJA 38. VZPOREDNIKA Z ENOTAMI OZN	55

5.4.2.	GENERAL MACARTHUR OSTRO REAGIRA NA PREDSEDNIŠKO DEKLARACIJO	55
5.4.3.	ENOTE OZN PONOVO VSTOPIJO V SEVERNO KOREJO	56
5.4.4.	ODSTAVITEV GENERALA MACARTHURJA	57
5.5.	<i>SPREJETJE EKONOMSKIH SANKCIJ PROTI KITAJSKI</i>	58
5.6.	<i>KITAJSKE IN SEVERNOKOREJSKE ENOTE PREIDEJO V NAPAD</i>	59
5.6.1.	REORGANIZACIJA IN OKREPITVE SEVERNOKOREJSKIH IN KITAJSKIH ENOT	59
5.6.2.	KITAJSKE IN SEVERNOKOREJSKE ENOTE IZVEDEJO VELIKO OFENZIVO	59
6.	MIROVNA POGAJANJA IN OMEJENI SPOPADI	61
6.1.	<i>PRIPRAVE NA MIROVNA POGAJANJA</i>	61
6.1.1.	SZ JAVNO PREDSTAVI MIRNO REŠITEV SPOPADA	61
6.1.2.	OBE STRANI SPREJMETA MIROVNA POGAJANJA	62
6.1.3.	VZROKI ZA KITAJSKO IN SEVERNOKOREJSKO SPREJETJE MIROVNIH POGAJANJ	63
6.2.	<i>ZAČETEK MIROVNIH POGAJANJ</i>	64
6.2.1.	POGAJANJA O DOLOČITVI DEMARKACIJSKE ČRTE MED SPRTIMA STRANEMA	64
6.2.2.	PREKINITEV POGAJANJ	65
6.3.	<i>PRIPRAVE NA OBNOVITEV MIROVNIH POGAJANJ</i>	66
6.3.1.	SPOR MED KITAJSKO IN SZ GLEDE NADALJNJEGA POTEKA MIROVNIH POGAJANJ	67
6.3.2.	ZDA HOČEJO VOJAŠKO REŠITEV KOREJSKEGA SPOPADA	68
6.4.	<i>OBNOVITEV MIROVNIH POGAJANJ</i>	68
6.4.1.	SPREJETJE DEMARKACIJSKE ČRTE	68
6.4.2.	TRETJA TOČKA DNEVNEGA REDA MIROVNIH POGAJANJ	69
6.4.3.	PROBLEM VOJNIH UJETNIKOV	70
6.4.3.1.	ZDA sprejmejo politiko prostovoljne vrnitve vojnih ujetnikov	71
6.4.4.	PREMIK NA TRETJI TOČKI IN ZAPLETI Z VOJNIMI UJETNIKI	72
6.5.	<i>OZN OBNOVI VOJAŠKE OPERACIJE</i>	73
6.6.	<i>PONOVNA PREKINITEV POGAJANJ</i>	74
6.6.1.	INDIJSKA RESOLUCIJA IN AMERIŠKO NASPROTOVANJE	74
6.6.2.	NOVI AMERIŠKI PREDSEDNIK ZAOSTRI ODNOS	76
6.6.3.	ZAMENJAVA BOLNIH IN RANJENIH VOJNIH UJETNIKOV	76
6.6.4.	AMERIŠKI ZAVEZNIKI PRISILJO ZDA, DA SPREJMEJO MIROVNI SPORAZUM	77
7.	<i>ZAKLJUČEK POGAJANJ IN PODPIS MIROVNEGA SPORAZUMA</i>	78
7.1.	<i>REŠITEV VSEH TOČK DNEVNEGA REDA</i>	78
7.2.	<i>JUŽNA KOREJA OVIRA MIROVNA POGAJANJA</i>	79
7.2.1.	NOTRANJEPOLITIČNI PROBLEMI V JUŽNI KOREJI	79
7.2.2.	JUŽNA KOREJA ZAVRNE MIROVNA POGAJANJA	80

7.2.3.	PREDSEDNIK SYGMAN RHEE PRIVOLI V MIROVNI SPORAZUM	81
7.3.	<i>PODPIS MIROVNEGA SPORAZUMA</i>	81
7.3.1.	VRNITEV VOJNIH UJETNIKOV	82
7.4.	<i>POLITIČNA KONFERENCA O KOREJI LETA 1954</i>	83
8.	POSLEDICE VOJNE V KOREJI	84
8.1.	<i>ČLOVEŠKE IZGUBE</i>	84
8.2.	MATERIALNO–TEHNIČNE POSLEDICE	85
8.3.	MEDNARODNE VOJAŠKO–POLITIČNE POSLEDICE	85
8.4.	VOJAŠKO-POLITIČNA SITUACIJA NA KOREJSKEM POLOTOKU PO VOJNI	87
9.	ZAKLJUČEK IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ	88
9.1.	<i>VERIFIKACIJA HIPOTEZ</i>	88
9.2.	ZAKLJUČEK	90
	SEZNAM ZEMLJEVIDOV	91
	LEGENDA VOJAŠKIH SIMBOLOV	91
	SEZNAM VIROV	92
	VIRI	92
	LITERATURA	95
	INTERNET	95
	PRILOGA A: Številčna moč kopenskih vojaških enot, ki so sodelovale v vojni v Koreji.	98
	PRILOGA B: Enote ZP OZN, ki so sodelovale v vojni v Koreji.	99
	PRILOGA C: Enote Severne Koreje in Kitajske, ki so sodelovale v vojni v Koreji.	99
	PRILOGA Č: Seznam vojnih ujetnikov po nacionalnosti.	100

SEZNAM KRATIC

BDP	Bruto družbeni proizvod
GS	Generalna skupščina
GŠ	Generalštab
KMAG	Korean Military Advisory Group (Skupina vojaških svetovalcev v Koreji)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Organizacija severnoatlantskega sporazuma)
OZN	Organizacija združenih narodov
SZ	Sovjetska zveza
UNCOK	United Nations Commission on Korea (Komisija OZN za Korejo)
UNTCOK	United Nations Temporary Commission on Korea (Začasna komisija OZN za Korejo)
VS	Varnostni svet
ZDA	Združene države Amerike
ZP	Združeno poveljstvo

1. UVOD

1.1. KOREJSKI POLOTOK

Korejski polotok (glej zemljevid 1.1) leži na vzhodni obali Azije med Rumenim in Japonskim morjem. Obseg polotoka je 220.840 kvadratnih kilometrov, v severnem in severnovzhodnem predelu se nahaja gorovje Pepi Shan, ki na jugovzhodu prehaja v gorovje T'aebaek in na jugu v gorovje Sobaek. Zahodni del polotoka je nižinski predel, ki je prepleten z rekami. Korejski polotok meji na Kitajsko in Rusijo (bivšo Sovjetsko zvezo (SZ)). Poletja

Zemljevid 1.1: Korejski polotok.

Vir: prirejeno po Webb (2000:3).

na Korejskem polotoku so vroča in vlažna z monsunskimi obdobji, ki trajajo od junija do septembra, zime pa so mrzle in vetrovne. Težek teren, pomanjkanje cest in železniških prog ne omogočajo modernih vojaških operacij večjih razsežnosti (Webb, 2000: 4).

Skozi zgodovino so Korejski polotok zaznamovale stalne invazije in vplivi tujih sil. Kitajski vpliv na polotok je trajal skoraj 2000 let in dinastija Tang je pred 13. stoletji odigrala pomembno vlogo v združitvi Koreje. Več kot 1200 let je bila korejska država kulturno in politično povezana s Kitajsko, da je ohranila svojo izolacijsko politiko do ostalega sveta. V sredini 19. stoletja se je Koreja otresla svoje povezave s Kitajsko in postala nevtralna država. Kitajski napor, da bi ohranili svojo dominantno vlogo na korejskem polotoku, so trajali do leta 1894, ko je Japonska vojaško premagala Kitajsko. Tedaj pa je kot zaščitnik korejske nevtralnosti nastopila carska Rusija, kar je pomenilo dominacijo in izkoriščanje Korejskega polotoka. Ruski vpliv je trajal do rusko-japonske vojne, ko je Japonska februarja 1904 premagala ruske enote v Port Arthurju (Lushun) in Inch'onu. Med to vojno je Koreja razglasila nevtralnost. Ker pa je bila Japonska v tem času v zavezništvu z Veliko Britanijo in nevtralna do Združenih držav Amerike (ZDA), so ZDA dovolile, da Japonska lahko dobi Korejo, če bodo Filipini prišli pod ameriški vpliv. Tako je Japonska leta 1905 vzpostavila protektorat nad Korejo in pet let kasneje anketirala Korejo (Stueck, 1997: 13).

Korejci se niso sprijaznili z japonsko nadvlado in so se organizirali v gverilske skupine, ki so se borile z japonskimi okupacijskimi silami. Oktobrska revolucija v Rusiji je posledično povzročila nastanek komunističnih gibanj, predvsem na severu Koreje. V Koreji sta nastali dve gibanji, ki sta se zavzemali za neodvisno državo: marksistično gibanje, ki je bilo pod vplivom sovjetskih in kitajskih komunistov, in gibanje, ki je bilo pod vplivom zahodnoevropskih idej. Obe gibanji sta si bili skrajno sovražni, čeprav sta se v osnovi borili za iste cilje. Značilnost obeh gibanj je bil nastanek skrajno levega radikalnega gibanja komunistične partije Koreje s Kim Il Sungom na čelu in skrajnega desno usmerjenega gibanja pod vodstvom Sygmana Rheeja (Nečak, 1992: 113; Stueck, 1997: 14-15).

V zaključnih operacijah azijskega dela druge svetovne vojne so enote sovjetske Rdeče armade prodrle v Korejo iz severovzhodne Kitajske, da bi nadaljevale operacije proti japonskim četam, v južnem delu Koreje pa so se izkrcale še enote ameriške mornarice. Ko so se japonske enote predale, je bilo potrebno pripraviti načrt predaje japonskih sil. Po tem načrtu so se japonske enote južno od 38. vzporednika predale ameriškim enotam in severno od njega sovjetskim enotam. Tako so Korejo razdelili na dve okupacijski coni po 38. vzporedniku. Sovjetske okupacijske enote so bile v severnem, ameriške pa v južnem delu Koreje. Preden sta se leta 1949 velesili umaknili iz Koreje, je vsaka oblikovala svojo državo.

Avgusta 1948 je bila ustanovljena Republika Koreja pod vodstvom legitimno izvoljenega predsednika Sygmana Rheeja, ki je bil pod ameriškim vplivom, in mesec dni kasneje še Demokratična ljudska republika Koreja pod vodstvom Kim Il Sunga, ki je bil pod sovjetskim vplivom. Oba politična sistema, na eni strani komunistični in na drugi strani nacionalistični, sta bila v stalnem konfliktu vse do izbruha vojne. Tekmovala sta predvsem na dveh področjih: za priznanje nacionalne legitimnosti in mednarodne legitimnosti svoje države. Incidenti med obema državama so si sledili vse do izbruha vojne leta 1950. Leta 1950 je imel Korejski polotok 31 milijonov prebivalcev, od tega jih je živel 22 milijonov v Južni Koreji, od katerih se je 70-odstotkov prebivalcev ukvarjalo s kmetijstvom, v Severni Koreji pa je bilo devet milijonov prebivalcev, kjer se je tudi nahajala vsa industrija. Glavno mesto Južne Koreje je postal Seul medtem, ko je postal Pjongjang glavno mesto Severne Koreje.

Enote Severne Koreje so 25. junija 1950 napadle Južno Korejo. Ta napad je tako alarmiral predsednika Trumana, da je takoj preklical politiko, ki sta jo že sprejeli ministrstvi za obrambo ter zunanje zadeve, po kateri je Koreja ostala izven interesnega in obrambnega območja ZDA, ter takoj poslal enote ameriške vojske s ciljem obrambe Južne Koreje pod poveljstvom Organizacije združenih narodov (OZN).

Vojna v Koreji je bila prvi veliki vojaški spopad po drugi svetovni vojni, v katerem je aktivno sodelovalo kar 25 držav. Korejska vojna se je končala 27. julija 1953 s premirjem v P'anmunjomu. Skoraj štiri milijone ljudi, od tega velik del civilnega prebivalstva, je padlo zato, da je ostalo stanje pred 25. junijem 1950 nespremenjeno.

1.2. METODOLOŠKA IZHODIŠČA

1.2.1. CILJI IN POMEN PREDLAGANE TEME

V nalogi nameravam raziskati povode in vzroke za nastanek vojne, njen potek, ter kakšno vlogo za nastanek odkritega vojaškega spopada sta odigrala dva nasprotujoča si politična režima v obeh Korejah. Na drugi strani pa nameravam analizirati, kako in zakaj je lokalni vojaški spopad prerasel v mednarodnega, kakšno vlogo so v tem vojaškem spopadu odigrale ZDA kot nosilke Združenega poveljstva (ZP) Organizacije združenih narodov, zakaj je bila SZ v spopadu neaktivna in kakšna je bila vloga OZN. Nazadnje bom raziskal tudi vlogo in cilj Kitajske v tem spopadu.

Pomen obravnavane teme leži v tem, da je bila vojna v Koreji prvi odprt vojaški konflikt po drugi svetovni vojni. Je prvi vojaški spopad s posredovanjem OZN. Vojna v Koreji pa je tudi prvi odkriti spopad med dvema novima velesilama, ZDA in SZ.

1.2.2. HIPOTEZE

Hipoteze, na katerih sloni analiza vojne v Koreji, so:

1. geneza oboroženega spopada na Korejskem polotoku izhaja iz lokalnega soočanja obeh velesil, ki sta sledili svoji viziji vzpostavljanja strateških oporišč (postojank) v svetu, zaradi katerega sta bili v stalnem konfliktu, kar je privedlo do vojaških incidentov na meji in vojne;
2. korejski polotok je segal v interesno sfero ZDA, vzpostavljeno po japonski kapitulaciji, zato so le-te tako energično posredovale v vojaškem spopadu, povode pa lahko iščemo v odkritem tekmovanju s SZ, dogodki v sosednji Kitajski so bili za ZDA zaskrbljujoči, saj bi le-te izgubile svoj vpliv v tem delu sveta, SZ pa je bila preveč zasedena z urejanjem razmer v Evropi in se ni ukvarjala s problemi v Aziji;
3. OZN je v tem spopadu kot nova organizacija na področju zagotavljanja mednarodnega miru in varnosti odigrala pomembno vlogo, pa vendar je bila zgolj instrument v rokah ZDA, ki so potrebovale legitimnost za svoje vojaško posredovanje;
4. Kitajska se je vključila v vojaški spopad izključno zaradi zavarovanja svojih mej pred sovražnimi silami.

1.2.3. UPORABLJENA METODOLOGIJA

1.2.3.1. Metoda deskripcije

Pri preučevanju problematike sem z metodo deskripcije opisal povode in vzroke za začetek vojne v Koreji, njen potek, vlogo sodelujočih se strani v vojni in specifično situacijo, ki je nastala v vojni.

1.2.3.2. Analiza vsebine relevantnih pisnih virov

Pregledal in analiziral sem pisne vire ter uporabil le tiste, ki so relevantni za mojo nalogo.

1.2.3.3. Historiografska metoda kritike virov

Z uporabo te metode sem izvedel sistemsko in kritično analizo verodostojnosti ter povednosti pridobljenih pisnih virov.

1.2.3.4. Azijska pisava

Kitajsko pisavo v latinico prepisujemo na več načinov: v Kitajski je najbolj razširjen uradni latinični prepis – pinjin, med drugimi prepisi pa je najbolj razširjen angleški (Toporišič, 2001: 193-194). Pri pisanju kitajskih imen sem zato uporabil pinjinski prepis. Pri pisanju zemljepisnih občnih imenih pa sem uporabljal transkripcijo po knjižnem viru: Atlas sveta 2000.

1.2.3.5. Citiranje virov

Citirane vire, ki so bili predolgi za citiranje sem navajal v opombah.

1.2.4. STRUKTURA ANALIZE

Analiziral sem vojaško in politično situacijo, ki je nastala po drugi svetovni vojni v svetu in predvsem v Aziji, vpliv velesil na Korejskem polotoku in s tem nastanek Severne in Južne Koreje. Nadalje sem analiziral in opisal dejavnike, ki so vplivali na začetek vojaškega spopada, potek vojaškega spopada ter vloge in cilje ZDA, SZ, OZN in Kitajske v tem vojaškem spopadu.

2. USTANOVITEV DVEH DRŽAV NA KOREJSKEM POLOTOKU

2.1. KOREJA MED DRUGO SVETOVNO VOJNO

Ker je bila Koreja del japonskega imperija, je imela japonske zakone, birokracijo in policijo. Med drugo svetovno vojno je bilo veliko Korejcev vpoklicanih v japonske oborožene sile. Japonska pa je uvedla tudi splošno mobilizacijo delovne sile v Koreji za potrebe vojne proti Kitajski leta 1937, ki jo je z napadom na Pearl Harbor leta 1941 še povečala. Veliko Korejcev skupaj z ženskami in otroki je odšlo na Japonsko pomagat japonski vojaški industriji, leta 1941 je bilo tako na Japonskem 1,4 milijona Korejcev, leta 1945 pa so Korejci na Japonskem predstavljali kar 32-odstotkov celotne delovne sile (Cumings, 1981: 27-29).

Že od zasedbe Japonske je potekal gverilski boj proti Japoncem. Leta 1930 je bila ustanovljena Severovzhodna protijaponska združena armada sestavljena iz kitajskih in korejskih gverilskih skupin, kjer je sčasoma postal pomemben poveljnik Kim Il Sung. Odpor Korejcev je potekal na štirih ravneh: ali v gverilskih skupinah v Koreji, ali v Mao Zedongovih partizanskih enotah na Kitajskem, ali v SZ, ali pa v partizanskih enotah na korejsko-kitajski meji. Za boj z odporniškimi gibanji je Japonska uporabila policijske enote (Cumings, 1981: 33-35).

Syngman Rhee je med drugo svetovno vojno živel v izgnanstvu v ZDA, kjer je javno obsojal Japonsko politiko (Malkasian, 2001: 11), na drugi strani pa se je Kim Il Sung med drugo svetovno vojno boril v Mao Zedongovih enotah (Nećak, 1992: 113).

2.1.1. ZDRUŽENI NARODI IN KOREJSKO VPRAŠANJE

O vprašanju Koreje so prvič razpravljali predstavniki Kitajske, ZDA in Velike Britanije 1. decembra 1943 na konferenci v Kairu, kjer so sprejeli odločitev, da bo po zaključku druge svetovne vojne Koreja postala neodvisna in svobodna država (Cumings, 1981: 105-106).

Na Jaltski konferenci februarja 1945 je bila ponovno omenjena Koreja na sestanku med sovjetskim voditeljem Josipom Džugašvili Stalinom in ameriškim predsednikom Franklinom Delanom Rooseveltom, kjer sta se dogovorila za vzpostavitev skrbništva nad Korejo s strani štirih sil, in sicer SZ, ZDA, Velike Britanije ter Kitajske, po predlogu ZDA v trajanju 20 do

30 let, SZ pa je predlagala maksimalno petletno skrbništvo. Do končnih sklepov pa na tej konferenci ni prišlo (Cumings, 1981: 109).

Odločitev iz Kaira o neodvisni in svobodni Koreji so kasneje ponovno potrdili predstavniki istih držav kot v Kairu na konferenci v Postdamu 26. julija 1945 in je bila zapisana v Postdamski deklaraciji, v kateri so se dogovorili o skrbništvu nad Korejo, s katerim bi ji najkasneje v petih letih pomagali do samostojnosti (Acheson, 1952:3; Nećak, 1992: 112).

Ob vstopu SZ v vojno na Daljnem vzhodu je le-ta javno sprejela odločitev Postdamske deklaracije, ni pa je nikoli podpisala¹. Na sestanku zunanjih ministrov SZ, ZDA in Velike Britanije v Moskvi 27. decembra 1945 je SZ ponovno sprejela odločitve Postdamske deklaracije. Na tem sestanku so se predstavniki treh zavezniških sil dogovorili, da bodo v Koreji ustanovili začasno korejsko demokratično vlado, dokler Korejci sami ne bodo sposobni organizirati in voditi neodvisne in združene Koreje (Cagle in Manson, 1966: 11).

S tem so bili postavljeni temelji za oblikovanje enotne korejske države.

2.1.2. OSVOBODITEV KOREJSKEGA POLOTOKA

Predsednik ZDA Roosevelt je za sodelovanje SZ v vojni proti Japonski Sovjetom obljubil Kurile, južni predel Sahalina, in posebne privilegije v Mandžuriji. Ko je po smrti predsednika Roosevelta na njegovo mesto prišel Harry Truman, pa si ni želel SZ v vojni na Pacifiku, zato je upal, da bodo ZDA prej uporabile atomsko bombo in s tem povzročile predčasno predajo Japonske. Ker pa so Japonci v drugem tednu julija 1945 zaprosili Sovjete, da bi posredovali pri japonski predaji, je Stalin takoj ukazal svojim enotam čimprej vstop v vojno, saj bi s predčasnim kolapsom japonskega imperija izgubil področje Daljnega vzhoda (Stueck, 1997:17-18).

Rdeča armada je vstopila v Korejo 10. avgusta 1945, s ciljem napasti in uničiti japonske sile, enote ZDA pa so vstopile v Korejo septembra 1945, ko je 24. korpus ameriške vojske pod poveljstvom generala Johna R. Hodga zasedel južni del Korejskega polotoka (Stueck, 1997: 19-20; Oliver, 1950: 118).

Ob japonski predaji 2. septembra 1945 je bilo potrebno pripraviti načrte predaje japonskih enot v Koreji; tako je nastal dokument ZDA z imenom 'Splošni načrt številka ena', v katerem

¹ Po javno objavljenem stališču v sovjetskem časopisju 8. avgusta 1945 sledi: »Zvesta svojim zavezniškim obvezam je sovjetska vlada sprejela predloge ter se priključila deklaraciji zavezniških sil sprejetih 26. julija.« (Cagle in Manson, 1966: 11).

je bilo določeno, da se japonske sile južno od 38. vzporednika² predajo enotam ZDA, severno od njega pa enotam Rdeče Armade. Ta dokument je z nekaj popravki sprejel tudi Stalin. Zato je Stalin takoj poslal ukaz, ko so enote Rdeče armade prišle do 38. vzporednika, da se morajo ustaviti. 38. vzporednik je bil najprej mišljen kot začasna ureditev in ni bil nikakršna geografska meja, vendar je na koncu postal trajna ureditev na Korejskem polotoku (Cagle in Manson, 1966: 11-12; Weathersby, 1993: 12-13).

SZ ni imela namena zasesti celotni korejski polotok, čeprav je imela avgusta 1945 za to vse možnosti, ker so imele ZDA v tem času najbližje enote na Okinawi 1.000 kilometrov daleč in na Filipinih 3.200 kilometrov daleč, tako da so imele sovjetske enote prosto pot. Vendar se SZ ni odločila za ta korak, ker je vodila politiko do Koreje na temelju ruske strategije izpred rusko-japonske vojne 1904-1905, da nobena sila ne sme imeti pod nadzorom celotnega polotoka, zato tudi sovjetske enote niso zasedle celotnega korejskega polotoka, ampak so upoštevale določila dokumenta »Splošni načrt št. ena« (Cagle in Manson, 1966: 12-13; Weathersby, 1993: 9). K temu so prispevale tudi realne okoliščine, saj če bi Stalin zavrnil predlog ZDA o 38. vzporedniku kot demarkacijski črti, bi prav gotovo ZDA z zračnim mostom pripeljale svoje enote v Korejo, ker pa sta bili konec avgusta 1945 v Koreji samo dve sovjetski pehotni diviziji, nasproti pa jim je stalo devet japonskih divizij, bi se lahko zgodilo, da bi se japonske enote spopadle z sovjetskimi, hkrati pa bi se Japonci predali Američanom. S tem bi bil Korejski polotok izgubljen in zopet bi imela nadzor nad tem področjem samo ena država (Stueck, 1997: 19), zato Stalinu ni preostalo drugega kot sprejeti 38. vzporednik kot razmejitev, saj je lahko s tem nadzoroval vsaj polovico Korejskega polotoka.

Vprašanje, zakaj ZDA niso hotele skupaj s SZ napasti Koreje, čeprav je že na Postdamski konferenci v razgovoru med sovjetsko in ameriško delegacijo o načrtu napada na Korejo sovjetska delegacija postavljala vprašanja ameriškemu generalu Marshallu, če bodo kopenske enote ZDA skupaj z Rdečo armado napadle japonske sile in o zračni in pomorski pomoči ZDA, je potrebno iskati v odgovoru generala Marshalla, da je za ZDA najpomembnejša invazija na Japonsko ter da zato potrebujejo vse svoje razpoložljive sile (Cagle in Manson, 1966: 12)³.

² Linijo 38. vzporednika sta postavila polkovnik Charles H. Bonesteel in major Dean Rusk, ko sta pisala dokument 'Splošni načrt št. ena'. Ker pa sta imela na voljo samo 30 minut za določitev črte predaje japonskih enot v Koreji, sta na hitro po majhnem zemljevidu Daljnega vzhoda potegnili črto na mestu, ki je sekala Korejo na enaki polovici (Cumings, 1981: 120).

³ Skrivni ameriški načrti za napad na Korejo je predvideval, da se v Koreji nahaja približno 875.000 pripadnikov japonske vojske, zato so predvidevali velike izgube. General MacArthur je na podlagi teh podatkov zaključil, da bo svoje enote raje uporabil za napad na Japonsko ter Sovjetom prepustil napad na Korejo. Poleg tega so bili izračuni napačni, pa generalštab (GŠ) oboroženih sil ZDA ni predvideval japonskega vojaškega in političnega razpada, kot posledico uporabe atomskih bomb v Nagasakiju in Hirošimi (Cumings, 1981: 118).

Ko se je končala vojaška zasedba Korejskega polotoka, je SZ trdno zaprla meje na 38. vzporedniku ter prepovedala prehod preko meje brez dovoljenja sovjetskih vojaških poveljnikov. SZ je zaprla mejo predvsem s ciljem ohranitve nadzora nad naravnim bogastvom Severne Koreje, ki je bila industrijsko razvita za razliko od nerazvitega juga.

Naravno bogastvo Severne Koreje je bilo predvsem premog, električna energija in hrana, kar je SZ uporabila za oskrbovanje sovjetskega Daljnega vzhoda in sovjetske okupacijske cone v Koreji. SZ pa ni popolnoma zaprla prehoda ljudi, zato je do konca leta 1945 kar 1,6 milijona Korejcev prebегnilo v ameriški del Korejskega polotoka. SZ je dovolila eksodus ljudi predvsem z namenom znebiti se nasprotnih političnih skupin. Tako so Severno Korejo zapustili predvsem bogati veleposestniki, kristjani in Korejci, ki so sodelovali z Japonci, SZ pa je ustvarila temelje za politični in vojaški nadzor nad Severno Korejo (Weathersby, 1993: 13).

2.2. SOVJETSKI IN AMERIŠKI VPLIV NA KOREJSKI POLOTOK

Hladna vojna z blokovsko konfrontacijo je segla tudi na azijski kontinent. Poglavitni razlog je potrebno iskati v uspehih narodnoosvobodilnega gibanja Kitajske. Predvsem za narodnoosvobodilno gibanje Kitajske velja, da so ga ZDA obravnavale kot podaljšek sovjetskega komunističnega ekspanzionizma in ne kot izraz avtonomnih in avtohtonih procesov v tej deželi. ZDA so na podlagi takšne ocene najprej dajale pomoč proti komunističnemu gibanju kitajski vladi s Čangkajškom na čelu, po zmagi komunistov na Kitajskem v letu 1949 pa so začele graditi 'cordon sanitaire' okrog Kitajske. Ameriški pisec D.H. Flemming v svoji knjigi *The Cold War and its Origins* vol. II pravi, da gre za »gigantsko zmoto v politiki ZDA, ki so azijsko revolucijo identificirale z ruskim imperializmom, kar je imelo porazne posledice za odnose med velikimi silami«. Vanj je spadala tudi vključitev v varnostno območje ZDA Korejskega polotoka oziroma Južne Koreje in sklenitev zavezniške pogodbe z Japonsko (Benko, 2000:283).

Posledice druge svetovne vojne, politika dveh velesil ter njihovi interesi niso dovoljevali nobenega sodelovanja oziroma popuščanja s katerekoli strani, vse te razmere so privedle do prekinitev komunikacij ter sodelovanja pri razrešitvi korejskega vprašanja.

2.2.1. MOSKOVSKA DEKLARACIJA

Štiri velesile: ZDA, SZ, Kitajska in Velika Britanija so se sestale v Moskvi januarja 1946, da bi podrobneje pripravile načrte razrešitve korejskega vprašanja (Acheson, 1952: 4; Schnabel 1992: 21-22).

Na sestanku v Moskvi je bila sprejeta Moskovska deklaracija o ustanovitvi skrbništva nad Korejo, po kateri je bilo odločeno, da se formira skupna komisija SZ in ZDA, ki bo izdelala predlog začasne nadzorne komisije za Korejo kot uvod v formiranje demokratične in neodvisne države Koreje. Skupna sovjetsko-ameriška komisija se mora konzultirati s korejskimi demokratičnimi strankami in družbenimi organizacijami v pripravi predloga za korejsko vlado.

Zaradi nasprotovanja Moskovski deklaraciji so v Južni Koreji organizirali množične demonstracije, v katerih so zahtevali takojšno ustanovitev svobodne in neodvisne države, na drugi strani pa so komunistične stranke tako v severnem kot južnem delu Koreje podprle Moskovsko deklaracijo (Weathersby, 1993: 21). Množične demonstracije v Južni Koreji je izkoristil Stalin, ki kljub dogovorom ni hotel izpustiti iz rok celotne Koreje, saj je hotel ohraniti strateški in ekonomski nadzor nad severnim delom, zato je vztrajal na sodelovanju samo s tistimi skupinami, ki so podprle Moskovski sporazum. Ta predlog pa so ZDA zavrnile, saj bi s tem prišle na oblast samo politične skupine, ki podpirajo SZ, zato so zahtevale, da morajo v oblikovanju korejske države sodelovati vse politične skupine (Weathersby, 1993: 22).

Sovjetsko-ameriški pogovori o tej temi so se vleкли še 24 mesecev vse do predloga bivšega državnega podsekretarja ZDA Roberta Lovetta, da se v severnem in južnem delu Koreje izvedejo tajne volitve v začasno nacionalno skupščino, ki bi nato oblikovala začasno vlado združene Koreje. Ta predlog je bil v osnovi sprejemljiv za SZ, vendar so se mnjenja o točki nadzora nad izvedbo volitev razhajala. ZDA so vztrajale na nadzoru s strani OZN, medtem ko je bil ta predlog za Sovjete nesprejemljiv, saj naj bi nadzor izvajala skupno ameriško-sovjetska komisija in ne OZN (Acheson, 1952: 6-7; Cagle in Manson, 1966: 15).

SZ je obtožila ZDA, da je s tem predlogom sama kršila Moskovsko deklaracijo, saj je bilo korejsko vprašanje stvar mirovnega sporazuma in s tem izven jurisdikcije OZN. Zato je SZ predlagala, da se najprej okupacijske enote obeh držav umaknejo iz Koreje ter da nato Korejci sami izvedejo volitve in oblikujejo najprej nacionalno vlado ter nato ustanovijo skupno državo (Cagle in Manson, 1966:17).

Vidimo lahko, da nobena velesila ni hotela drugi prepustiti celotnega polotoka; SZ je hotela obdržati nadzor nad Severno Korejo ter zato ni smela pustiti vmešavanja OZN v potek volitev, saj bi tako izgubila nadzor, na drugi strani pa so ZDA postavile na oblast samo nacionalistične politične skupine, ki so imele za svoj poglavitni cilj boj s komunisti na celotnem Korejskem polotoku.

2.2.2. SOVJETSKA POLITIKA V KOREJI

SZ je predstavila pet izhodišč za razrešitev korejskega vprašanja že na Jaltski konferenci februarja 1945:

1. ruska vojaška intervencija proti japonskim silam je zgodovinsko upravičena še iz rusko-japonske vojne 1904-1905;
2. Japonska mora obvezno biti za vedno izključena iz Koreje, ker bi Japonska v Koreji bila še vedno nevarnost za SZ;
3. neodvisnost Koreje mora biti popolna zato, da ne bi katerakoli sila bila sposobna ogroziti SZ;
4. resolucija o korejskem vprašanju bi lahko naletela na težave zaradi interesa ZDA in Kitajske po Korejskem polotoku, ker sta obe imeli ekonomske interese na polotoku;
5. če se bo ustanovilo skrbništvo nad Korejo, mora v njem sodelovati tudi SZ (Weathersby, 1993: 10-12).

Bistvo sovjetske strategije pri korejskem vprašanju je bila izključitev Japonske in ustanovitev neodvisne korejske države, ki bi bila pripravljena sodelovati s SZ in je ne ogroziti. V začetku je SZ kot edinega nasprotnika svojih interesov na Korejskem polotoku videla Japonsko, zato je bilo bistvenega pomena za SZ, da obdrži Japonsko čim bolj stran od Koreje.

SZ je hotela nadzorovati tri strateške točke v Koreji: otok Cheju ter pristanišči Pusan in Inch'on (Weathersby, 1993: 14). Te zahteve je morala SZ kmalu opustiti, saj so se odnosi med SZ in ZDA decembra 1945 tako zaostri, da je sodelovanje med obema postalo nemogoče, obe strani pa sta za nastalo situacijo krivila ena drugo.

2.2.2.1. Ureditev Severne Koreje po sovjetskem vzoru

Poveljnik sovjetskih enot v Koreji je bil general Ivan Čistjakov, ki je najprej zamenjal star japonski birokratski aparat s Korejci, ki so po večini bili pripadniki Rdeče armade (Stueck, 1997: 20). Tako je SZ začela v Severni Koreji po okupaciji ustvarjati državo po sovjetskem vzoru. Februarja 1946 je SZ začela organizirati novo državo, sovjetski strokovnjaki so pripravljali novo ustavo in zakone za Severno Korejo, vzpostavljali pa so tudi propagandne mehanizme in socialni sistem po sovjetskem vzoru. Iz SZ so prišli tudi sovjetski strokovnjaki korejskega porekla (Weathersby, 1993: 22).

8. septembra 1948 je bila ustanovljena Demokratična ljudska republika Koreja na čelu z vodjem Komunistične partije Severne Koreje Kim Il Sungom (Cagle in Manson, 1966: 18).

Marca 1949 so predstavniki SZ in Demokratične ljudske republike Koreje podpisali sporazum o medsebojnem sodelovanju na področju ekonomske, kulturne, prometne, trgovinske povezave. Najpomembnejša je bila trgovinska povezava, po kateri naj bi SZ oskrbovala Severno Korejo z oborožitvijo v zameno za različne dobrine, od denarja do naravnih bogastev. Eden najpomembnejših mineralov med njimi pa že lahko delno odkrije cilje sovjetske politike v vojni v Koreji. Ta mineral je bil »monazit« - črni pesek, ki je vseboval majhne količine torija⁴-radioaktivnega materiala, ki se je uporabljal v proizvodnji atomske bombe. Pomembnost torija se je lahko videla v politiki ZDA, ki je od leta 1944 do 1950 po vsem svetu nadzorovala izkop tega materiala, da ne bi prišel v roke SZ (Weathersby, 1993: 25-26).

2.2.3. AMERIŠKA POLITIKA V KOREJI

Politika ZDA v Koreji je bila nevtralna, saj Koreja ni bila bistvenega pomena za ameriške interese v Aziji. ZDA so imele interese predvsem na Japonskem in na Filipinih. Državni sekretar Dean Acheson je izjavil, da ZDA nimajo ne moralne obveze in ne zahteve za vojaško podporo Južne Koreje. Najpomembnejši ameriški politiki, vključno z državnim sekretarjem Achesonom, so 12. januarja 1950 v govoru v državnem novinarskem klubu izjavili »da naj bo vsem jasno, da ameriška obrambna linija na Pacifiku zavzema glavne otoke Japonske, Okinawo, Filipine, medtem ko ostaja Koreja izven te obrambne črte« (Oliver, 1950: 8).

⁴ Torij je radioaktiven kemijski element. Z ožarčenjem z nevtroni v jedrskem reaktorju in naknadnim razpadom se iz torija dobi fuzijski izotop Uran-233. Ta izotop ima vse karakteristike jedrskega goriva in nuklearnega eksploziva (Vojna enciklopedija, knjiga 10, 1973 :45).

Za ZDA Koreja ni bila strateškega pomena, saj bi lahko v primeru, da izgubijo Korejo, po potrebi z zračnimi silami iz Japonske napadle Korejo, izgubo tržišča pa bi si zlahka poiskale drugje. Za ZDA je bil ključnega pomena Tajvan (Formoza), ki je še imel možnosti, da premaga komunistične sile na Kitajskem in tako bi si ZDA lahko pridobile pomembnega trgovinskega partnerja, predvsem pa vpliv na Kitajsko (Stueck, 1997: 30).

2.2.3.1. Ureditev nacionalistične države v Južni Koreji

Glavno načelo ameriških naporov v Koreji je bilo ustvariti urejeno, funkcionalno ter politično sprejemljivo Korejo, pri tem pa niso bili pomembni napor za pridobitev ljudstva v Koreji. Glavni cilj ameriških sil je bila preprečitev, da bi katerakoli druga sila kdajkoli prevzela nadzor nad Korejskim polotokom (Cumings, 1981: 136).

V prvi vrsti je bilo potrebno z vzpostavitvijo nacionalistične vlade in policije preprečiti komunističnim strankam v Južni Koreji, da bi prevzele oblast. Ameriške sile so zato iskale primerno politično osebo, ki bi prevzela vodenje države. To osebo so našli v Syngman Rheeju, ostremu nasprotniku komunizma in SZ. S tem dejanjem so ZDA pokazale, da ne nameravajo prepustiti celotnega Korejskega polotoka SZ. Računali so, da bodo komunisti, ko se bodo izvedle skupne volitve po dogovoru iz Moskvske deklaracije izgubili volitve, saj je živel v Južni Koreji kar 22 milijonov ljudi, za razliko od devetmilijonskega severa.

Politika ZDA v Južni Koreji je bila ustvariti nacionalistično državo, ki bo velik prijatelj Washingtona in nasprotnik Moskve.

Med glavne naloge okupacijskih sil je sodilo vzpostavitev birokracije, pravnega sistema in policije. Zaradi pomanjkanja izobraženega kadra so Američani pustili stari japonski kader z japonsko birokracijo, ki pa je bila namenjena predvsem kolonialnemu eksploatiranju Koreje. Enako se je zgodilo tudi s sodnim aparatom in policijo (Cumings, 1981: 152-160).

2.2.3.2. Ustanovitev policijskih enot v Južni Koreji

Najprej so tudi v policijske vrste vključili predvsem Japonce in Korejce, ki so sodelovali z Japonci, vendar je poveljnik ameriških enot general Hodges po pritisku iz Washingtona odstranil japonske elemente iz policijskih vrst, pustil pa je korejske pripadnike, ki so bili že med japonsko okupacijo pripadniki policije. Razlog, zakaj so Američani pustili Korejce, ki so

sodelovali z Japonci v policiji, lahko iščemo v dejstvu, da tedaj ni bilo nobene druge sile, ki bi nasprotovala komunizmu, bili pa so tudi izkušeni v boju s komunisti. General Hodges je bil prepričan, da so samo korejski policisti, ki so sodelovali z Japonci, sposobni uničiti komunistične elemente v Južni Koreji (Cumings, 1981: 162-163).

2.2.3.3. Ustanovitev obrambnih sil v Južni Koreji

Odločitev o ustanovitvi oboroženih sil je bila posledica 'spomladanskih setvenih uporov' oktobra 1945 v Južni Koreji, kjer so se policijske enote pokazale kot nesposobne urediti razmere v Južni Koreji. Ker policijske enote niso bile sposobne same urejevati notranjih političnih razmer, ampak so tudi v manjših krizah prosile za pomoč ameriške oborožene sile, je oktobra 1945 padla odločitev o ustanovitvi južnokorejskih oboroženih sil. Po načrtu naj bi južnokorejske oborožene sile sestavljalo 50.000 pripadnikov kopenske vojske in letalstva, 5.000 pripadnikov mornarice ter 25.000 pripadnikov nacionalnih policijskih enot.

Kot uradni razlog ustanovitve vojaških enot so ZDA navajale, da druga stran dela enako, kar pa sploh ni bilo res, saj so Sovjeti razoroževali korejske partizanske enote, pri čemer so razorožili tudi korejske enote v 8. kitajski armadi, ki se je vrnila v Korejo. Tako lahko iščemo razlog za ustanovitev predvsem v nemirni politični situaciji v Južni Koreji (Cumings, 1981: 169-171).

2.3. OZN IN KOREJSKO VPRAŠANJE

ZDA so po prekinitvi ustvarjalnih bilateralnih pogajanj s SZ 17. septembra 1947 predstavile korejsko vprašanje Generalni skupščini (GS) OZN s ciljem čim hitreje rešitve krize glede združitve Koreje (Cagle in Manson, 1966: 16).

ZDA so OZN priporočile naslednje predloge:

1. da se izvedejo volitve v obeh okupacijskih conah Koreje do 31. marca 1948 pod nadzorom OZN kot začetni korak, ki vodi h konstruiranju Narodne skupščine in ustanovitvi vlade Koreje;
2. formiranje nacionalnih obrambnih sil s strani korejske vlade, čim prej prenesti funkcije okupacijskih sil na novoustanovljeno vlado ter ustvariti pogoje za umik okupacijskih sil iz Koreje;

3. ustanovitev začasne komisije OZN za Korejo za nadzor volitev ter konzultacijo o razvoju samouprave v Koreji ter nazadnje zaključek okupacije v tej državi.

SZ se je ostro odzvala na priporočilo ZDA ter je ponovno izrazila stališče, da ZDA same kršijo Moskovski sporazum in preprečujejo neodvisnost Koreje (Cagle in Manson, 1966: 16-17).

SZ nikakor ni smela dovoliti vmešavanja OZN, saj bi s tem izgubila nadzor tako nad volitvam kot tudi nad severnim delom Koreje.

2.3.1. OZN PRVIČ POSREDUJE NA KOREJSKEM POLOTOKU

GS OZN je 14. novembra 1947 sprejela predlog ZDA, da je korejsko vprašanje zadeva, ki se tiče vseh Korejcev (ne le tistih, ki so podprli Moskovski sporazum), ter da morajo zadevo sami rešiti. GS OZN je sprejela resolucijo, po kateri je potrebno korejskemu narodu omogočiti možnost, da izbere predstavnike, pripravi načrt demokratične ustave ter osnuje nacionalno vlado. Ta resolucija je določala, da se organizirajo volitve na celotnem Korejskem polotoku, zato je tej resoluciji nasprotovala SZ. Da bi se resolucija tudi v praksi uresničila, je OZN na pobudo ZDA ustanovila Začasno komisijo OZN za Korejo (UNTCOK - United Nations Temporary Commission on Korea), sestavljeno iz predstavnikov Avstralije, Kanade, Kitajske, Salvadorja, Francije, Indije, Filipinov, Sirije in Ukrajine (SZ), ki je imela za nalogo organiziranje volitev. Začasna komisija brez ukrajinskega predstavnika je prišla v Korejo 8. januarja 1948. SZ je v skladu s svojo politiko nasprotovanja vmešavanja OZN v korejsko vprašanje prepovedala prihod komisije v Severno Korejo, zato so ZDA, kljub nasprotovanju Avstralije, Kanade in Indije, zahtevale izvedbo volitev samo v južnem delu Koreje. Ker pa se je v tistem času zgodil državni udar na Češkoslovaškem, so ZDA brez težav k tej odločitvi pritegnile še druge države članice OZN. Tako je Začasna komisija OZN za Korejo 26. februarja 1948 dobila navodila OZN, da naj nadaljuje s svojim delom v tistem delu Koreje, kjer ima pogoje za delovanje. Posledica te odločitve so bili izvedene volitve le v južnem delu Koreje. Prve volitve so bile 10. maja 1948, vlada pa je bila oblikovana 15. avgusta 1948. Novo vlado Republike Koreje so seveda priznale ZDA ter še 31 držav, kot pravno obstoječo vlado pa jo je priznala še OZN. 25. avgusta 1948 pa so se izvedle tudi volitve v Severni Koreji, kjer so izvolili poslance v Narodno skupščino. Teden dni kasneje so sprejeli še ustavo in oblikovali vlado s Kim Il Sungom kot ministrskim predsednikom. Tako je SZ kot

protiukrep formirala Demokratično narodno republiko Korejo 8. septembra 1948, ki je OZN ni priznala.

Po ustanovitvi obeh držav se je pričel umik vojaških enot SZ in ZDA. Enote ZDA so se umaknile iz Koreje 29. junija 1949, medtem ko so se enote Rdeče armade umaknile po sporočilu vlade SZ že 25. decembra 1948⁵ (Acheson, 1952: 9-10; Cagle in Manson, 1966: 18; Stueck, 1997: 27).

3. DEJAVNIKI, KI SO VPLIVALI NA ZAČETEK VOJNE

3.1. POLITIČNI CILJI SEVERNE IN JUŽNE KOREJE

Po ustanovitvi obeh držav sta tako Severna kot Južna Koreja tekmovali predvsem na dveh področjih: za priznanje nacionalne legitimnosti in mednarodne legitimnosti svoje države. Tako režim v Južni kot Severni Koreji je težil k združitvi Koreje. Mejni incidenti so postali vsakdanjik in v dveh letih se je zgodilo več kot 100 majhnih incidentov na meji.

Prvi incident med Severno in Južno Korejo se je zgodil 3. maja 1949, ko so severnokorejske enote prestopile 38. vzporednik in sta se v boju kar dva bataljona južnokorejske vojske predala in pristopila k severnokorejskim oboroženim silam (Kolko, 1994: 399; Schnabel, 1992: 38).

Severnokorejske enote so 4. avgusta 1949 prodrle do polotoka Ongjin, kjer so jih odbili šele po močnih bojih. Tako je tudi ZDA postalo jasno, da bo prišlo do vojaškega spopada med obema državama (Cagle in Manson, 1966: 19).

Politična situacija v Južni Koreji ni bila urejena, saj je imel južnokorejski predsednik Sygman Rhee ostro opozicijo, ki jo je premagal šele na volitvah 30. maja 1950, ko so zmagali njegovi desno usmerjeni politični privrženci. Rheejev režim je bil diktatorski in je imel mnogo nasprotnikov, med njimi so tudi ZDA spoznale kakšna je vlada Sygmana Rheeja in ker so se bale, da bo napadel Severno Korejo, južnokorejskih oboroženih sil niso oborožili s težko oborožitvijo, ampak so jim pustile samo lahko oborožitev, s katero bi se lahko samo branile, ne bi pa bile sposobne izvesti vojaške akcije proti Severni Koreji (Kolko, 1994: 399).

⁵ Po umiku sovjetskih sil so ostali v Koreji vojaški svetovalci, tehniki in pomorsko osebje. V Koreji je bilo 65 vojaških plovil (torpedni čolni, protipodmorniške in ostale ladje), osem mornariških enot, vse skupaj je ostalo Koreji 3.530 vojaškega osebja, 239 vojaških svetovalcev, 326 tehničnega osebja in 264 civilistov (Weathersby, 1993: 25).

Dejavniki, ki so vplivali na začetek vojne, so bili želja vodstva in prebivalcev Severne ter Južne Koreje za uresničitev predvojnega dogovora velikih sil o združeni in neodvisni Koreji, veljalo je prepričanje, da je samo vprašanje časa, katera država bo prva napadla, saj so se mejni incidenti tako ene kot druge strani vrstili vse do začetka vojne. Oba režima sta bila ostro ideološko obarvana in sovražna, tako da je opcija mirne združitve postala nedosegljiva. Čas napada je bil logičen, saj je v tem času postalo vojaško politično okolje ugodno za severno stran: zmaga komunistov na Kitajskem, slaba opremljenost južnokorejskih oboroženih sil, odločitev ZDA, da ostaja Koreja izven interesnega območja ZDA.

3.2. VOJAŠKO-POLITIČNE PRIPRAVE NA SPOPAD

Priprave obeh režimov za spopad v Koreji so potekale na področju organiziranja in urjenja vojaških enot, prepričevanja ljudi za vojaški spopad z uporabo propagande in diplomatsko prepričevanje velesil za pomoč.

3.2.1. USTANOVITEV JUŽNOKOREJSKIH OBOROŽENIH SIL

ZDA so v Južni Koreji organizirale predvsem obrambne sile s ciljem obrambe države. Po dogovoru s SZ naj bi se oborožene sile obeh držav umaknile s Korejskega polotoka. ZDA je umik svojih enot zavlekla, dokler naj ne bi bile ustanovljene in organizirane oborožene sile Južne Koreje. General Douglas MacArthur je najprej predlagal, da naj bi Južna Koreja imela samo notranje policijske sile, po stalnih incidentih med Severno in Južno Korejo pa so ZDA odobrile ustanovitev južnokorejskih oboroženih sil z okoli 50.000 vojaki.

Za Južno Korejo je bila odločitev za 50.000 vojakov premajhna glede na moč Severne Koreje, zato so do 1. marca 1949 organizirali oborožene sile s 114.000 pripadniki od tega s 65.000 vojaki, 45.000 policisti in 4.000 pripadniki obalne straže. Oborožitev te vojaške sile je obsegala 100.000 kosov lahkega orožja (avtomatske puške, lahki mitraljezi,...), 2.000 raketometov, 40.000 različnih vojaških vozil in manjše število lahke artiljerije ter minometov.

Za pomoč pri ustanovitvi južnokorejskih oboroženih sil so ZDA, 1. julija 1949 po umiku vseh ameriških sil iz Koreje, ustanovile KMAG (Korean Military Advisory Group – skupina vojaških svetovalcev v Koreji), z nalogo svetovati južnokorejski vladi glede nadaljnega razvoja varnostnih sil Južne Koreje.

Južnokorejski predsednik Sygman Rhee ni bil zadovoljen z ameriško pomočjo v oborožitvi, zato je poslal prošnjo ZDA za težko oborožitev, predvsem za tanke. Washington je zavrnil to prošnjo uradno zaradi tega, ker naj bi bili tanki neprimerni za vojskovanje na teritoriju Korejskega polotoka, v resnici pa so Američani vedeli za težnje Sygmana Rheeja za vojaško združitev obeh držav na Korejskem polotoku, zato mu niso hoteli poslati nobenega orožja, ki bi bilo namenjeno za vodenje ofenzivnih vojaških operacij, ampak so mu pošiljali samo 'obrambno orožje' (Appleman, 1992: 13; Schnabel, 1992: 33-35).

3.2.2. PRIPRAVE SEVERNE KOREJE ZA VOJAŠKO ZDRUŽITEV KOREJSKEGA POLOTOKA

3.2.2.1. Politične priprave Severne Koreje

Po ločenih volitvah leta 1948 se je severnokorejsko vodstvo s Kim Il Sungom na čelu odločilo o vojaški združitvi Koreje (Weathersby, 1993: 29).

Severna Koreja je začela priprave na vojno. Te priprave so potekale na dveh ravneh: na eni strani je bilo potrebno oborožiti in izuriti močno vojaško silo, na drugi strani pa je bilo potrebno prepričati SZ, predvsem Stalina, da dovoli takšno veliko vojaško akcijo.

Vse do konca leta 1949 Stalin ni načrtoval vojaške akcije na jug, saj so sovjetski politiki v letih 1947-48 upali na mirno združitev Koreje.

Po odhodu obeh velesil iz Korejskega polotoka pa so se začeli konflikti med Severno in Južno Korejo. Tedaj je Stalin na sestanku s Kim Il Sungom 5. marca 1949 zahteval prekinitev vsakršnih vojaških operacij, Kim Il Sung pa je začel vse močnejše pritiskati na Stalina za odobritev vojaške akcije, vendar je bil zopet zavrnjen.

Severna Koreja je avgusta in nato septembra 1949 poslala v SZ zahtevo za vojaško akcijo zaradi tega ker:

1. miroljubna združitev ni več možna,
2. prebivalci na Korejskem polotoku zahtevajo samostojno in združeno Korejo,
3. so severnokorejske oborožene sile močnejše kot južnokorejske,
4. je z umikom ameriških enot izgubljen smisel 38. vzporednika,
5. je protinapad onemogočen, saj je Južna Koreja preložila načrte za napad na Severno Korejo (v primeru napada južnokorejskih oboroženih sil bi Severna Koreja zlahka

napadla in zavzela celotni polotok brez mednarodnih sankcij; uporabila bi načelo samoobrambe).

Na takšne predloge Severne Koreje je Stalin zahteval od sovjetske ambasade v Severni Koreji, da preuči vojaške, politične in mednarodne aspekte napada na jug.⁶

V poročilu ambasade je pisalo, da je trenutna situacija neugodna za vojaški napad, ker so severnokorejske enote zaenkrat še prešibke, ZDA bi predvsem zaradi neuspeha ameriške politike v kitajski revoluciji zagotovo pomagale južnokorejskim enotam, vojna bi zaradi svojih posledic (mrtvi, ranjeni, uničenja) povzročila negativno mnenje tako prebivalcev na Korejskem polotoku kot mednarodne skupnosti.⁷

Politbiro Komunistične partije SZ je zavrnil ponovno prošnjo za napad, ker je bilo še premalo storjeno za podporo ljudi na jugu vojaški akciji, saj je bila podpora v Južni Koreji bistvena za vojaško združitev. SZ je od Kim Il Sunga zahtevala, da se morajo prebivalci Južne Koreje pridružiti v boju zoper Sygmana Rheeja in ZDA, če ne bo napad neuspešen.⁸

Stalin torej ni odločno zavračal prošnje za vojaški napad, vendar je zahteval, da se Severna Koreja bolj temeljito pripravi na napad.

Stalin je bil vseskozi zaskrbljen, da bi ZDA v vsakem primeru z oboroženimi silami posredovale v vojno, zato je vlada Severne Koreje pripravila utemeljitev, zakaj ZDA ne bodo posredovale:

1. napad bo veliko presenečenje in vojna bo dobljena v treh dneh;
2. v Južni Koreji se bo dvignilo 200.000 komunistov v podporo severnokorejskim oboroženim silam;
3. partizanske enote na jugu bodo vojaško pomagale severnokorejskim oboroženim silam;
4. ZDA ne bodo imele ne časa in ne politične ter vojaške volje za pomoč južnokorejskim oboroženim silam (Weathersby, 1993: 31).

Na sestanku aprila 1950 med Kim Il Sungom in Stalinom je dokončno padla odločitev za vojaško združitev Koreje. Na željo Kim Il Sunga je Stalin sprejel za datum napada junij in ne julija, kot je prvotno zahteval. Kim Il Sung se je zavzemal za junij predvsem zaradi straha pred julijskem dežjem, ki bi ustavil prodiranje enot in zaradi straha, da bi Južna Koreja izvedela za čas napada. Napad naj bi se začel 25. junija 1950, pred tem pa je bilo potrebno izuriti in oborožiti še dodatne enote.

⁶ <http://cwihp.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/26e2c...>, 10.4.2002.

⁷ <http://cwihp.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/0dc99...>, 12.4. 2002.

⁸ <http://cwihp.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/26e2c...>, 10.4.2002.

Stalin se je odločil za vojaško združitev Koreje predvsem zaradi sledečih vzrokov:

1. zmaga komunistov na Kitajskem;
2. sovjetske atomske bombe;
3. ustanovitev NATO (North Atlantic Treaty Organization - Organizacija severnoatlantskega sporazuma) pakta ter njegove sovražne politike nasproti SZ;
4. javno izrečenih besed Washingtona o nevmešavanju v korejsko vprašanje.

Stalin je bil prepričan o vojaški in politični moči komunističnega bloka, zmanjšanju ameriške moči, postal pa je nezainteresiran za mnenje ljudi v zahodni Evropi, ki so začeli dojemati SZ kot grožnjo za svoj obstoj.⁹

Stalin je dovolil vojaško združitev Koreje zaradi tega, da je obdržal politično moč doma, povečati pa si je želel svoj vpliv nad komunističnimi državami. Če Stalin ne bi podprl napada Severne Koreje, bi to prav gotovo v prihodnosti storil Mao Zedong in s tem dejanjem, bi si Kitajska povečala svoj vpliv med komunističnimi državami v škodo SZ. Stalin se je namreč bal, da bi Mao Zedonga postal azijski Tito (leta 1948 se je namreč jugoslovanski voditelj Josip Broz Tito uprl Stalinu). S tem pa bi Stalin izgubil vodilno mesto v mednarodnem socializmu. Na drugi strani pa je bil glavni interes SZ v Evropi in vojna na daljnem vzhodu je bila odlična priložnost, da se odvrnejo ZDA iz Evrope, ki so začela vse bolj aktivno sodelovati na tem območju (ustanovitev NATO pakta, vojaška pomoč njenim članicam) in je s tem začela ogrožati Sovjetske interese v Evropi (Stueck, 1997: 33).

3.2.2.2. Vojaške priprave Severne Koreje

Severnokorejska vlada je pripravila načrt napada v treh fazah: v prvi fazi je potrebno koncentrirati oborožene sile na skrivaj ob 38. vzporedniku, nato se v drugi fazi pošlje uradna zahteva Južni Koreji za združitev, po zavrnitvi pa se začne vojaška operacija. SZ je po dogovoru poslala večje količine orožja, kitajska vlada pa je poslala divizijo kitajske kopenske vojske, sestavljeno iz Korejcev, ki so se borili v kitajski revoluciji, ter po dogovoru eno kitajsko armado bližje korejsko-kitajski meji, ki bi posredovala v primeru vstopa Japonske v vojno na stran Južne Koreje. Zopet so pričakovali vstop Japonske v vojno in ne ZDA (Weathersby, 1993: 29).

⁹ <http://cwihip.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/26e2c...>, 10.4.2002.

Kitajska je poslala v času od julija do oktobra 1949 večino vojakov 164. in 166. divizije IV. kitajske armade, po številu 50-70.000 vojakov v polni bojni opremi (Jian, 1992: 15, 24-25).

Ob napadu je bilo razmerje med južnokorejskimi in severnokorejskimi oboroženimi silami v korist slednjih, v vojakih 1:2, topovih 1:2, avtomatskih puškah 1:13, mitraljezih 1:7, tankih 1:6,5 in letalih 1:6. Po operativnem načrtu generalštaba (GŠ) severnokorejskih oboroženih sil je bilo načrtovano napredovanje 15-20 kilometrov na dan in zaključek vojaške operacije v 22–27 dneh. SZ je začela zamenjevati svoje vojaške svetovalce v Severni Koreji s tistimi, ki so imeli vojaške izkušnje in so tudi pripravili načrt napada. Načrt napada Severne Koreje je nosil naziv 'Operativni načrt obrambnega napada', potrdil pa ga je tudi Kim Il Sung ter GŠ severnokorejskih oboroženih sil (Weathersby, 1993: 30).

Po načrtu operacije napada Severne Koreje, ki so ga pripravili sovjetski vojaški svetovalci, naj bi severnokorejske enote izvedle napad v treh smereh:

- na vzhodu naj bi 1. in 6. pehotna divizija in del 105. oklepne brigade napadli v smeri Kaesonga;
- v centru naj bi 3. in 4. pehotna divizija skupaj z drugim delom 105. oklepne brigade napadli v smeri Uijongbu;
- na zahodu naj bi 2. in 7. pehotna divizija napadli v smeri Ch'unch'ona;
- hkrati pa naj bi neodvisni polki napredovali ob vzhodni in zahodni obali proti notranjosti Južne Koreje (Malkasian, 2001: 19).

V času med 15. in 24. junijem 1950 so Severni Korejci pripeljali svoje enote na 38. vzporednik. Severnokorejske enote so bile pod poveljstvom generala Chai Ung Juna, vsega skupaj je bilo okoli 90.000 vojakov in 150 tankov. Glavna smer napada je bila na zahodu v smeri Uijongbu, ki je bila sicer že starodavna smer napada, ker je vodila direktno v Seul (Appleman, 1992: 19).

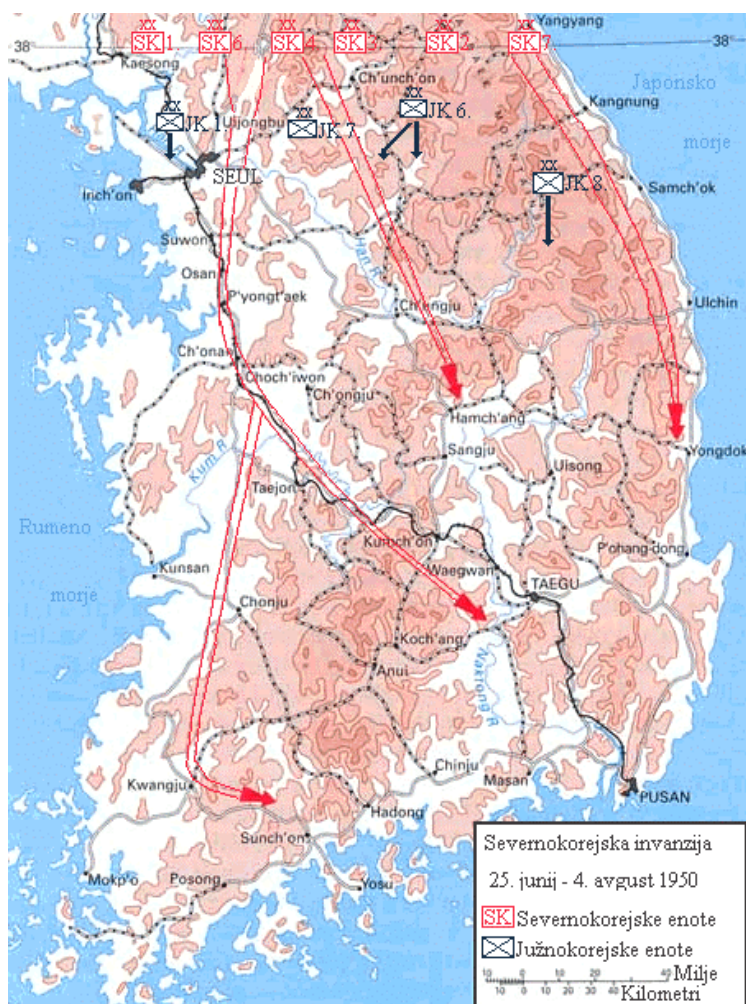
Južni Korejci pa so imeli ob 38. vzporedniku razporejene svoje najboljše divizije: 1., 6., 7. in 8. pehotno divizijo (Appleman, 1992: 15-16). Poleg južnokorejskih enot je bilo tedaj v Južni Koreji tudi 500 pripadnikov ameriških vojaških svetovalcev (KMAC) (Appleman, 1992: 13).

4. VOJAŠKI SPOPADI V LETU 1951 IN POSKUSI NJIHOVE USTAVITVE

4.1. NAPAD SEVERNOKOREJSKIH OBOROŽENIH SIL NA JUŽNO KOREJO

Ob zori, ob štirih zjutraj, v nedeljo 25. junija 1950 (glej zemljevid 4.1) je šest severnokorejskih divizij in ena oklepna brigada z 90.000 vojaki prečkalo 38. vzporednik in napadlo Južno Korejo, ki jo je branilo osem južnokorejskih divizij s 120.000 vojaki.

Zemljevid 4.1: Invazija severnokorejskih enot 25. junija- 4. avgusta 1950.

Vir: prirejeno po Webb (2000:9).

V trenutku napada je bila večina južnokorejskih vojaških poveljnikov v tujini, ali na Japonskem, ali v ZDA, hkrati pa je bilo veliko južnokorejskih častnikov in ameriških

svetovalcev na dopustu za vikend. Severnokorejske enote so hitro zlomile odpor na meji ter napredovale v notranjost Južne Koreje.

Južni Korejci so se že 26. junija 1950 odločili, da se bodo raje umaknili in s tem ohranili svoje enote, zato so se umaknili proti jugu države in pri tem uničili vse mostove na reki Han, s tem pa so naredili veliko vojaško napako, saj je po uničenju mostov na reki Han večina južnokorejske vojske ostala še na severu in so bili ločeni od juga, pri prečkanju reke na splavih pa so morali pustiti za sabo topove, minomete in vojaška vozila.

Zaradi uspeha severnokorejskih enot na bojišču, ko so se enote 3. in 4. severnokorejske divizije približale Seulu, se je južnokorejska vlada odločila umakniti iz Seula v Taejon in tako so 28. junija 1950 Severno Korejci zasedli Seul. Po zavzetju Seula je Kim Il Sung častno povišal 105. oklepno brigado v status divizije.

V prvem tednu so Južni Korejci izgubili 44.000 vojakov in samo 6. in 8. divizija sta se umaknili nepoškodovani z vso opremo. Američani pa so po zraku evakuirali ameriške vojaške svetovalce, razen 33 pripadnikov, ki so še ostali v Južni Koreji (Appleman, 1992: 19-35, 40; Stueck, 1997: 10; Vojna enciklopedija, zvezek 4, 1973: 600-601).

4.2. VSTOP ZDA V VOJNO

4.2.1. AMERIŠKE OBOROŽENE SILE NA DALJNEM VZHODU JUNIJA 1950

Ameriške enote so se nahajale na Japonskem, poveljstvo ameriških enot na tem območju je bilo daljnovzhodno poveljstvo s sedežem v Tokiu pod poveljstvom generala MacArthurja, ki je imelo junija 1950 v sestavi svojih oboroženih sil štiri pehotne divizije: 1. konjeniško divizijo, 7., 24. in 25. pehotno divizijo v bojni sestavi VIII. armade pod poveljstvom generala Waltona Walkerja. Poleg naštetih divizij so imeli še devet protiletalskih bataljonov in en pehotni polk. Zaradi pomanjkanja ljudi in orožja je imela VIII. armada samo 93-odstotno popolnjenost svojih enot (Schnabel, 1992:52-54).

Pomorska sila daljnovzhodnega poveljstva je bila daljnovzhodna pomorska skupina pod poveljstvom viceadmirala Charlesa Turnera Joya in je bila sestavljena iz križarke, štirih rušilcev in šestih minolovcev ter se je nahajala v vodah okoli Japonske. Na tem področju so imele ZDA še 7. floto ameriške mornarice pod poveljstvom viceadmirala Arthurja D. Strubla, ki je imela leta 1950 v svoji sestavi letalonosilko, križarko in osem rušilcev (Cagle in Manson, 1966: 44-45).

4.2.2. REAKCIJA ZDA OB IZBRUHU VOJNE V KOREJI

Za izbruh vojne v Koreji je general MacArthur izvedel pol ure po vstopu severnokorejskih enot v Južno Korejo, njegova prva reakcija je bila takojšna vojaška pomoč enotam Južne Koreje v strelivu, hkrati pa je obvestil Washington o nastali situaciji. Njegova odločitev o napotitvi pomoči Južni Koreji je bila sprejeta brez predhodnega ukaza GŠ oboroženih sil ZDA, vendar je bila v okviru njegovih pooblastil (Schnabel, 1992: 65-66).

Predsednik ZDA Truman je prejel sporočilo o napadu na svojem domu v Missuriju in je takoj odpotoval v Washington, kjer je sklical izredni sestanek, na katerem so sprejeli vrsto odločitev glede nadaljnega ukrepanja v nastali situaciji: (1) potrebno je poslati vojaško pomoč v strelivu in orožju južnokorejskim enotam, ter pri tem zagotoviti zračno in pomorsko zaščito konvojev; (2) potrebno je zagotoviti ladje in letala za evakuacijo Američanov v Južni Koreji; (3) za preučitev situacije na bojišču je potrebno poslati vojaške svetovalce. Poleg prej naštetih ukrepov je predsednik Truman sprejel odločitev o napotitvi 7. flote ameriškega ladjevja na področje spopadov (Appleman, 1992: 38).

Na podlagi poročila MacArthurjevega obiska bojišča v Južni Koreji je Truman 27. Junija 1950 sprejel odločitev o uporabi zračnih in pomorskih sil za zaščito južnokorejskih enot južno od 38. vzporednika (Schnabel, 1992: 74-76).

4.2.3. ODLOČITEV ZDA O UPORABI KOPENSKIH ENOT V KOREJI

Po zavzetju glavnega mesta Južne Koreje Seula 29. junija 1950 je predsednik Truman moral sprejeti odločitev o uporabi kopenskih enot ZDA, če je želel obraniti Južno Korejo. Tako je general MacArthur prejel nova pooblastila glede uporabe oboroženih sil ZDA v Koreji z naslednjimi nalogami: (1) uporaba kopenskih enot ZDA v Južni Koreji za zaščito komunikacij; (2) uporaba kopenskih enot ZDA za obrambo pomorskih baz in letališč na pusanskem območju; (3) uporaba pomorskih in zračnih enot za napad na vojaške cilje v Severni Koreji, vendar te enote ne smejo prečkati severnokorejsko-kitajske in severnokorejsko-sovjetske meje; (4) z zračnimi in pomorskimi silami je potrebno braniti Tajvan pred morebitno invazijo kitajskih sil ter hkrati preprečiti kitajskim nacionalističnim silam, da bi uporabile Tajvan kot odskočno desko za napad na Kitajsko ter (5) poslati vojaško pomoč v materialu in strelivu južnokorejskim enotam (Appleman, 1992: 46).

4.2.4. VZROKI AMERIŠKE INTERVENCIJE

Ameriški politični vrh je pri razpravi o reakciji ZDA na nastalo situacijo v Koreji vseskozi načrtoval, kako bo reagirala SZ, ki je bila po njihovem mnenju ne samo organizator napada Severne Koreje na Južno, ampak naj bi tudi aktivno sodelovala v vojni.

Postavlja se vprašanje, zakaj so ZDA reagirale na vojno v Koreji tako hitro in energično, da so s svojimi dejanji celo presenetile SZ, ki je bila nepripravljena na dogodke, ki so sledili. Vzrok takšne reakcije ZDA lahko iščemo predvsem v dejanjih samo enega človeka, in sicer predsednika Trumana, saj je sprejel vrsto ukrepov, ki niso bili sprejeti še nikoli v ameriški politični in vojaški zgodovini.

Ob vstopu ZDA v vojno je Truman sprejel dve odločitvi, ki sta oblikovali prihodnje vojaške operacije. Najprej je sprejel odločitev, da se bodo oborožene sile ZDA borile pod zastavo OZN¹⁰, kasneje pa še odločitev, ki je pomenila novost vojaški zgodovini ZDA, saj se je odločil, da bodo ZDA vstopile v vojno brez soglasja ameriškega kongresa in sprejetja deklaracije o vojni. Truman je odločitev o vstopu v vojno brez soglasja kongresa opravičeval s tem, da je ameriško posredovanje v Koreji policijska in ne vojaška operacija.¹¹

Vzroke odločitev ameriškega predsednika lahko iščemo predvsem v odnosih med SZ in ZDA v tistem času, saj bi po ameriškem razumevanju v primeru medle reakcije ZDA do svoje zaveznice Južne Koreje ostale zavezniške države, predvsem evropske, tako dejanje lahko razumele kot poraz ameriške politike do svojih zaveznic. S tem bi ZDA izgubile svojo vodilno vlogo v svetovni politiki, ne samo na Daljnem vzhodu, ampak tudi v Evropi, saj bi si zavezniške države morale same poiskati drugo primernejšo pot, ki bi zagotavljala njihovo mednarodno varnost.

Po drugi strani pa lahko iščemo odločitev predsednika Trumana za ameriško intervencijo v prepričanju politične elite v ZDA, ki je videla vojaški spopad v Koreji kot idealen prostor, kjer ZDA lahko pokažejo svojo vojaško in politično moč socialističnemu taboru s SZ na čelu. S svojo reakcijo bodo pokazali SZ, da se bodo ZDA enako uprle vsakršni sovjetski agresiji kjerkoli v svetu. Tretji vzrok ameriške intervencije pa lahko iščemo v programu nacionalne varnosti (NSC-68), kjer je bilo zapisano, da se morajo ZDA, če hočejo zaščititi svoje interese v svetu, odločno upreti različnim poskusom agresije SZ v svetu, če nočejo, da bodo zavezniške države v Zahodni Evropi postale najprej neodvisne ter s tem lahek plen sovjetski

¹⁰ Enako odločitev, da se bodo enote ZDA borile pod zastavo OZN sta sprejela tudi predsednik George Bush v zalivski vojni leta 1991 in predsednik Bill Clinton za Bosno (http://www.thehistorynet.com/MilitaryHistory/articles/0496_text.htm. 3.11.2000).

¹¹ http://www.thehistorynet.com/MilitaryHistory/articles/0496_text.htm. 3.11.2000.

imperialistični politiki. Navsezadnje pa je vzrok za ameriško intervencijo tudi strah ZDA, da je vojna v Koreji samo začetni korak pred večjim sovjetskim napadom na Zahodno Nemčijo in predvsem Iran (Weathersby, 1993:6-7).

Odločitev ZDA o posredovanju je prišla ravno v času, ko je bila ameriška administracija pod pritiskom, da bi morala bolj odločno reagirati na situacijo v Aziji, ker je ravno v tem času prišlo do preizkusa atomske bombe v SZ, v kitajski revoluciji so zmagali komunisti, podpisan je bil kitajsko-sovjetski dogovor, Kitajska je začela kopičiti sile ob Indokini, kjer so se Francozi borili z komunističnimi silami v državi, na Filipinih so se komunisti kitajskega porekla začeli upirati proameriškemu režimu, ki je vladal v tej državi, 'komunistična grožnja' pa je pretela tudi Burmi in Tajski, kitajske enote pa so se pripravljale za zavzetje Tajvana. Zaradi takšnih razmer v Aziji je Republikanska stranka prisilila Trumanovo administracijo, da so ZDA dajale vojaško pomoč Filipinom in Južni Koreji ter materialno podporo Francozom v vojni v Indokini (Stueck, 1997: 41-42).

Zaradi vseh teh vzrokov je predsednik Truman takoj preklical že sprejeto politiko, po kateri je ostal Korejski polotok izven interesnega in obrambnega področja ZDA. Potreboval pa je tudi legitimno podlago za posredovanje. Namesto, da bi vprašal kongres, se je obrnil na OZN.

Na vprašanje, zakaj so hotele ZDA vojaško posredovati v povezavi z OZN, je državni sekretar ZDA Acheson odgovoril, da če bi se ZDA same bojevale v Koreji, bi javno mnenje v ZDA zaradi takšne odločitve zahtevalo, da bi v kasnejših konfliktih ZDA ostale nevtralne (Stueck, 1997: 56).

4.2.5. UKREPI OZN OB IZBRUHU VOJNE V KOREJI

Generalnemu sekretarju OZN Trygveju Lieju je ameriški delegat v OZN po telefonu sporočil v noči med 24. in 25. junijem 1950: »Severnokorejske enote so na več mestih vdrle na ozemlje Republike Koreje, kar pomeni kršitev miru in dejanje agresije, zato vas prosim v imenu moje vlade, da takoj skličete Varnostni svet (VS).« (Nećak, 1992: 120).

ZDA niso imele težkega dela pridobiti soglasja VS OZN (članice so bile ZDA, SZ, Nacionalistična Kitajska, Velika Britanija, Francija, Kuba, Egipt, Norveška, Indija, Ekvador in Jugoslavija), saj je že od 10. januarja 1950 SZ bojkotirala vsa zasedanja VS OZN zaradi nestrinjanja s politiko ZDA, ki ni hotela sprejeti Ljudske republike Kitajske v OZN in VS namesto nacionalistične Kitajske. Prav zaradi bojkota SZ, ki ni sodelovala na zasedanjih in

zaradi tega ni uspela uveljaviti pravice veta na odločitve VS, je ob začetku vojne v Koreji ZDA zlahka vsilila vse svoje predloge, ki jih je predstavila na zasedanju VS.

VS OZN je na zahtevo ZDA sprejel vrsto resolucij glede vojne v Koreji. Ob izbruhu spopadov 25. junija 1950 je sprejel resolucijo VS 82 (1950)¹², s katero so zahtevali takojšno prekinitev ognja in umik enot Severne Koreje. Z drugo resolucijo VS 83 (1950)¹³ so označili napad Severne Koreje kot kršitev, ki ogroža mednarodni mir in varnost, ter so za ohranitev miru zahtevali vojaške ukrepe. Za sprejetje te resolucije je ZDA izkoristila poročilo Komisije OZN za Korejo (UNCOK - United Nations Commission On Korea). Komisija OZN za Korejo je bila ustanovljena konec leta 1948 na pobudo ZDA ter je zamenjala Začasno komisijo OZN za Korejo, bila pa je sestavljena iz predstavnikov Indije, Avstralije, Kanade, Francije in Sirije. Naloge Komisije OZN za Korejo so bile vzpostavitev političnih institucij v Južni Koreji ter vzpostavitev kontakta s političnimi predstavniki Severne Koreje, poleg tega pa je imela Komisija OZN za Korejo tudi nalogo spremljanja aktivnosti na Korejskem polotoku, ki bi lahko pripeljale do vojne. V poročilu Komisije OZN za Korejo je pisalo, da so Severni Korejci izvedli močan, načrtovan in dobro organiziran napad na obrambne položaje Južne Koreje (opazovalci te komisije so bili na takšnih položajih ob 38. vzporedniku, da niso imeli možnosti sprejeti takšnega sklepa) (Stueck, 1997: 12, 35) in na podlagi tega poročila so ZDA uspele prepričati še ostalih šest članic VS OZN, da so sprejele resolucijo VS 83 (1950). Najpomembnejša pa je bila resolucija VS 84 (1950)¹⁴, sprejeta 7. julija 1950, kjer je OZN zahtevala, da članice nudijo vojaško pomoč enotam OZN, ki bodo pod poveljstvom ZDA.¹⁵

ZDA so z resolucijo VS 84 (1950) postale nosilec vojaških operacij OZN v Koreji, s tem pa so dobile legitimno podlago za posredovanje v vojaški konflikt na Korejskem polotoku.

Tako je predsednik Truman na podlagi resolucije VS 84 (1950) 10. julija 1950 določil za poveljnika enot ZP OZN generala MacArthurja, poveljstvo OZN pa so namestili v Tokiu. Pravzaprav je bilo poveljstvo enot OZN le drugo ime za daljnovzhodno poveljstvo ameriških sil v Tokiu (Schnabel, 1992:102-103).

Večina držav, ki je nudila vojaško pomoč silam OZN, je to storila predvsem zaradi svojih lastnih interesov, saj sta Grčija in Turčija hoteli postati članici NATO pakta, Avstralci so hoteli, da skupaj z ZDA ustanovijo varnostno organizacijo v južnozahodnem Pacifiku, ker so

¹² Resolucija VS 82 (1950) je bila sprejeta z devetimi glasovi za in enemu (Jugoslavija) proti (<http://daccessods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=S/RES/82...>, 10.9.2002).

¹³ Resolucija VS 83 (1950) je bila sprejeta z sedmimi glasovi za in enemu (Jugoslavija) proti. Egipt in Indija se nista udeležili glasovanja (<http://daccessods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=S/RES/83...>, 10.9.2002).

¹⁴ Resolucija VS 84 (1950) je bila sprejeta z sedmimi glasovi za in tremi (Egipt, Indija in Jugoslavija) vzdržanimi (<http://daccessods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=S/RES/84...>, 10.9.2002).

¹⁵ The United Nations System and its Predecessor: volume I, 1997:635-638.

se bali, da Veliki Britaniji ne bo uspelo obraniti tega območja pred tujimi vplivi, Filipini in Tajska sta hoteli podpisati sporazum o zavezništvu z ZDA, Nova Zelandija pa sicer ni hotela podpisati nobenega sporazuma z ZDA, ampak je hotela sodelovati v boju s komunisti v Aziji. Velika Britanija, Francija in ostale NATO članice so hotele še večjo ameriško prisotnost v Evropi. Posebno zanimiv pa je bil vzrok sodelovanja južnoafriških enot v enotah OZN. Ker je že od leta 1948 potekala v OZN razprava o apartheidu v Južnoafriški republiki, so se le-ti odločili, da bodo sodelovali z OZN, da si bodo s tem izboljšali svoje sloves v svetu. Med afriškimi državami je 24. julija 1950 ponudila svoje enote tudi Liberija, vendar so jo ZDA gladko zavrnile zaradi neopremljenosti in neizkušenosti liberijskih oboroženih sil, nato pa je Etiopija ponudila v začetku avgusta 1950 svoje enote, kot protiuslugo pa jim bi ZDA opremile dve do tri divizije. Etiopija je imela interes, da bi prevzela nadzor nad območjem Eritreje in Somalije, ker je ravno v tem času potekala v OZN razprava o nadaljnji usodi teh dveh držav, podobna situacija pa je bila tudi z latinskoameriškimi državami (Stueck, 1997: 73-74).

4.2.6. VSTOP ZDA NA KOREJSKO BOJIŠČE

Takoj po ukazu predsednika Trumana 27. junija 1950 o uporabi zračnih in pomorskih sil za zaščito južnokorejskih enot južno od 38. vzporednika je ameriško vojno letalstvo isti dan z okoli 500 letali (bombniki tipa B-26 'Invaders' in B-29 'Superfortress' ter prestrezniki F-82 'Twin Mustang' in reaktivnimi letali F-80C 'Shooting Stars') z japonskih letališč napadlo severnokorejska letališča in uničilo večino severnokorejskih letal. S tem so postale ameriške zračne enote edini gospodar na nebu nad Korejskim polotokom, na drugi strani pa je ameriška mornarica prevzela blokado obale. Kljub zračni in pomorski podpori pa niso uspeli ustaviti napredovanja severnokorejskih enot, ki so po zavzetju Seula prečkale reko Han in usmerile svoje glavne sile na komunikacijo Seul – Taejon. Zaradi tega so morale ZDA poslati na bojišče tudi kopenske enote najprej za zaščito komunikacij, kasneje pa za vodenje obrambe. Prva ameriška enota na bojišču je bila del 24. ameriške pehotne divizije v moči pol bataljona tj. 700 vojakov pod imenom 'Task Force Smith', ki so jo pripeljali z letali 1. in 2. julija 1950 za obrambo Osana, kasneje pa je po morju prišel še ostanek 24. pehotne divizije z oklepno podporo tankovskega bataljona 1. ameriške konjeniške divizije. Vsega skupaj je bilo 5. julija 1950 na bojišču v Južni Koreji že 16.000 vojakov ZDA. Prvi spopad s severnokorejskimi enotami so imeli Američani 6. julija pri Osanu. V tem spopadu so močnejše in boljše

oborožene severnokorejske enote prisilile ameriške k umiku v Taejon. V tem spopadu so Američani izgubili 220 vojakov in to je bil prvi poraz ameriške vojske v vojni (Appleman, 1992: 60-65; Malkasian, 2001: 24; Nečak, 1992:122; Schnabel, 1992: 81-82; Vojna enciklopedija, zvezek 4, 1973: 601).

4.3. VOJAŠKE OPERACIJE ENOT OZN ZA OBRAMBO JUŽNE KOREJE

Glavni cilj generala MacArthurja v začetku spopadov je bil, da obstoječe enote na bojišču zadržujejo severnokorejske enote toliko časa, da se lahko izkrcajo nove okrepitve, zato se je odločil za načrtni umik in izmikanje bojem.

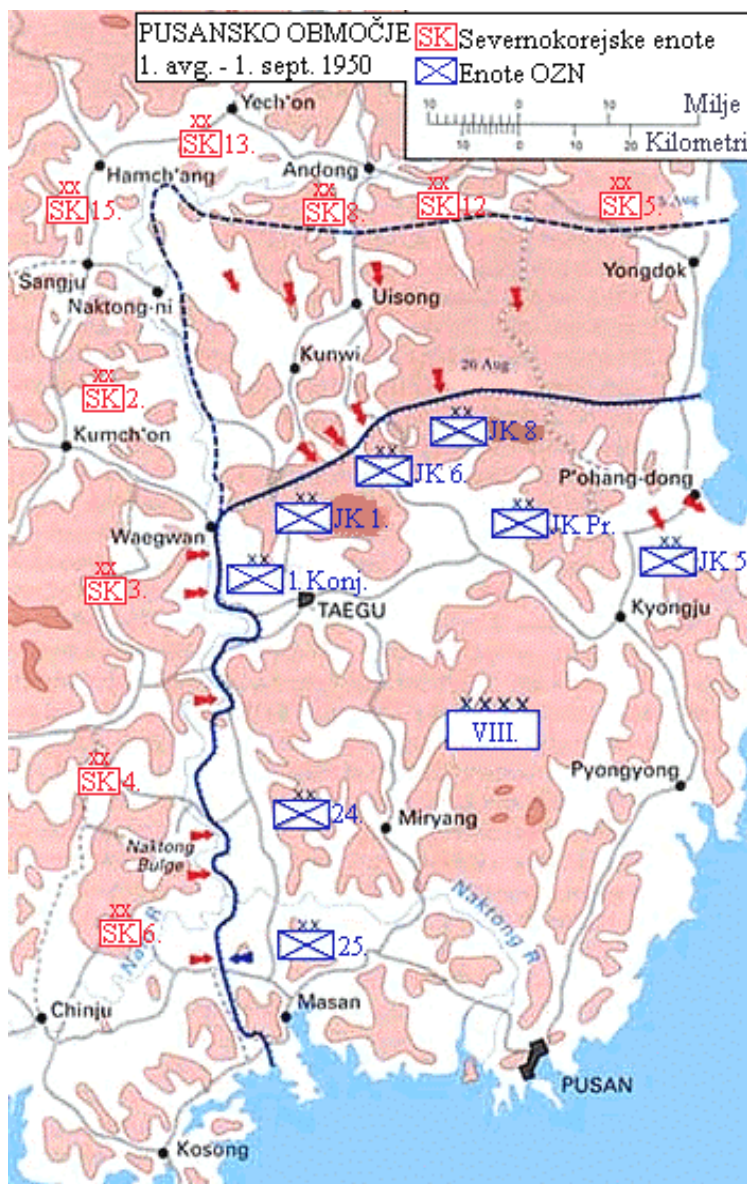
Nova okrepitev, ki je prišla 9. julija 1950 na bojišče, je bila 25. ameriška pehotna divizija, ki je imela nalogo obraniti skupaj s 24. ameriško divizijo mesto Taejon, ki je postal začasna prestolnica Južne Koreje (Cagle in Manson, 1966: 56). Največji problem Generala MacArthurja v začetku spopadov je bil, kje naj s pomorskim desantom izkrca nove okrepitve, saj je bilo najprimernejše mesto Pusan na eni strani preveč obremenjeno, na drugi pa so bile ceste, ki so vodile do bojišča, natrane z begunci, ki so se umikali iz z vojno prizadetih področij. Prav zaradi tega so izbrali mesto P'ohang, ki leži 112 kilometrov severno od Pusana in ima železnico ter pristanišče. Tam so se 18. julija 1950 izkrcale enote 1. ameriške konjeniške divizije, ki je takoj odšla na bojišče zamenjat 24. ameriško divizijo, ki je do tedaj izgubila že več kot 2.400 vojakov (Cagle in Manson, 1966: 58; Schnabel, 1992:112).

V tridnevni ogorčenih bojih ameriškim divizijam skupaj z južnokorejskimi divizijami ni uspelo obraniti mesta Taejon, ki je 20. julija 1950 padlo. Američani in Južni Korejci so se umaknili v Pusan, medtem ko so severnokorejske enote nadaljevale z ofenzivo in do konca julija 1950 zasedle že dve tretjini ozemlja Južne Koreje ter uničile polovico južnokorejskih oboroženih sil. Kljub vsem uspehom pa so izgubile vojno s časom, saj jim ni uspelo končati vojne pred ameriškim izkrcanjem novih enot (Vojna enciklopedija, zvezek 4, 1973: 601).

Edino območje, ki so ga nadzirale enote OZN, je bilo območje Pusana, to je bilo območje, ki se je raztezalo od mesta Yongdok na vzhodni obali, preko mesta Andong in Waegwan, zahodno od reke Naktong Gang k južni obali ter je bilo veliko okoli 12.800 kvadratnih kilometrov. Za obrambo pusanskega območja (glej zemljevid 4.2) so enote ZP OZN zbrale 24., 25. in 1. ameriško konjeniško divizijo na zahodni strani in 1., 5., 6., 8. in Prestolnično južnokorejsko divizijo na severni strani pusanskega območja. Severnokorejske enote so

oblikovale dva korpusa, I. severnokorejski korpus je deloval nasproti ameriškim enotam, vanj pa so bile vključene 3., 4. in 6. (kasneje 2., 7., 9. in 10.) divizija, II. severnokorejski korpus pa je bil sestavljen iz 5., 8., 12., 13. in 15. divizije ter se je boril proti južnokorejskim enotam. 105. severnokorejsko oklepno divizijo so razdelili med oba korpusa (Appleman, 1992: 253-256; Webb, 2000: 16).

Zemljevid 4.2: Boji v pusanskem območju 1. avgust–1. september 1950.

Vir: prirejeno po avtor Webb (2000:17).

Nove okrepitve enot OZN so prišle v dneh od 31. julija do 5. avgusta 1950, ko je prišlo v Korejo 42.581 vojakov, 9.454 vojaških vozil in 88.888 ton opreme. Največja in hkrati tudi prva enota, pripeljana iz ZDA, je bila 2. pehotna divizija. Najpomembnejša okrepitev je bil

prihod tankov tipa M-26 Pershing, ki se je edini lahko kosal s severnokorejskimi tanki sovjetskega izvora tipa T-34 (Appleman, 1992: 257-260).

Severnokorejske enote so 1. avgusta 1950 začele z operacijo za uničenje sovražnih sil v pusanskem območju. Severnokorejske enote so avgusta 1950 napadle enote OZN v smeri Masana na jugu s 6. divizijo, v smeri Naktonga s 4. divizijo, v smeri Kyongjuja s 5. in 12. Divizijo ter v smeri Taega z 2. in 3. divizijo. Na področju Masana je 25. ameriška divizija zaustavila napredovanje 6. severnokorejske divizije, medtem ko je na območju Naktonga 24. ameriška divizija razbila 4. severnokorejsko divizijo, ki je imela kar 7.000 izgub. Večji uspeh je imela 5. severnokorejska divizija, ki je na področju Yongdoka zadala hud udarec 3. južnokorejski diviziji, ki se je morala evakuirati s pomočjo ameriške mornarice. Težišče napada severnokorejskih enot je bilo v smeri Taeguja, kjer so se zbrale 1., 3., 10., 13. in 15. divizija ter del 105. oklepne divizije, nasproti pa so jim stale 1. ameriška konjeniška divizija in 1. ter 6. južnokorejska divizija, ki so se uspešno upirale vsem napadom severnokorejskih divizij (Appleman, 1992:330; Webb, 2000: 18-21).

Uspeh obrambe sil OZN lahko iščemo predvsem v močnem letalstvu OZN, ki je že od vsega začetka spopadov napadalo severnokorejske enote, ki so bile brez protizračne obrambe in v artiljerijski podpori pomorskih sil OZN, ki so streljale na severnokorejske kopenske cilje.

Zaradi letalske neposredne zračne podpore kopenskim enotam na bojišču premoč v ljudstvu in tehniki severnokorejskih oboroženih sil ni prišla do izraza.

Avgusta 1950 so enote OZN dobile nove okrepitve, saj se je izkrcalo 6 ameriških tankovskih bataljonov s skupno okoli 400 tanki tipa M26 Pershing, M4A3 Sherman in M46 Patton. Zaradi prihoda novih sil je general MacArthur reorganiziral enote. Ameriško VIII. armado je razdelil na dva korpusa: I. in IX. korpus. ZP OZN je imelo tako v Koreji že 180.000 vojakov. V prvih dveh mesecih spopadov so imele ameriške enote velike izgube, zato so morali iz Japonske in ZDA za popolnitev enot poslati kar 11.000 novih vojakov. Prve kopenske enote drugih držav OZN so prišle šele dva meseca po izbruhu vojne, 25. avgusta 1950 je iz Velike Britanije prišla 27. britanska pehotna brigada (Appleman, 1992: 381-382).

Prve pomorske sile, ki so se ameriškim pomorskim silam priključile že konec junija 1950, so bile britanske pomorske sile z 1 letalonosilko, 1 križarko in 2 rušilcema, julija 1950 pa so se priključile še avstralske in novozelandske vojaške ladje (Cagle in Manson, 1966: 49-50).

Severnokorejske oblasti v Južni Koreji so na zasedenih ozemljih začele izvajati družbene reforme in poskušale preoblikovati južni del Koreje po severnem vzorcu (volitve v organe oblasti vseh stopenj, agrarna reforma, nacionalizacija), poleg tega pa so v začetku septembra

1950 okoli tretjino vojakov severnokorejskih enot sestavljali borci, rekrutirani iz Južne Koreje (Nećak, 1992: 124).

4.3.1. VOJAŠKI PREOBRAT PO POMORSKEM DESANTU V INCH'ONU

Severnokorejske enote so začele z novimi napadi za uničenje sovražnih enot. Na področje Masana sta zato prišli dve novi severnokorejski diviziji 7. in 9., ki sta imeli nalogo skupaj s 6. divizijo zavzeti Masan in napredovati proti Pusanu, nasproti sta jim stali 2. in 25. ameriška divizija. Ameriški diviziji sta uspeli obraniti področje Masana in s tem je bila obramba pusanskega območja rešena (Webb, 2000: 23).

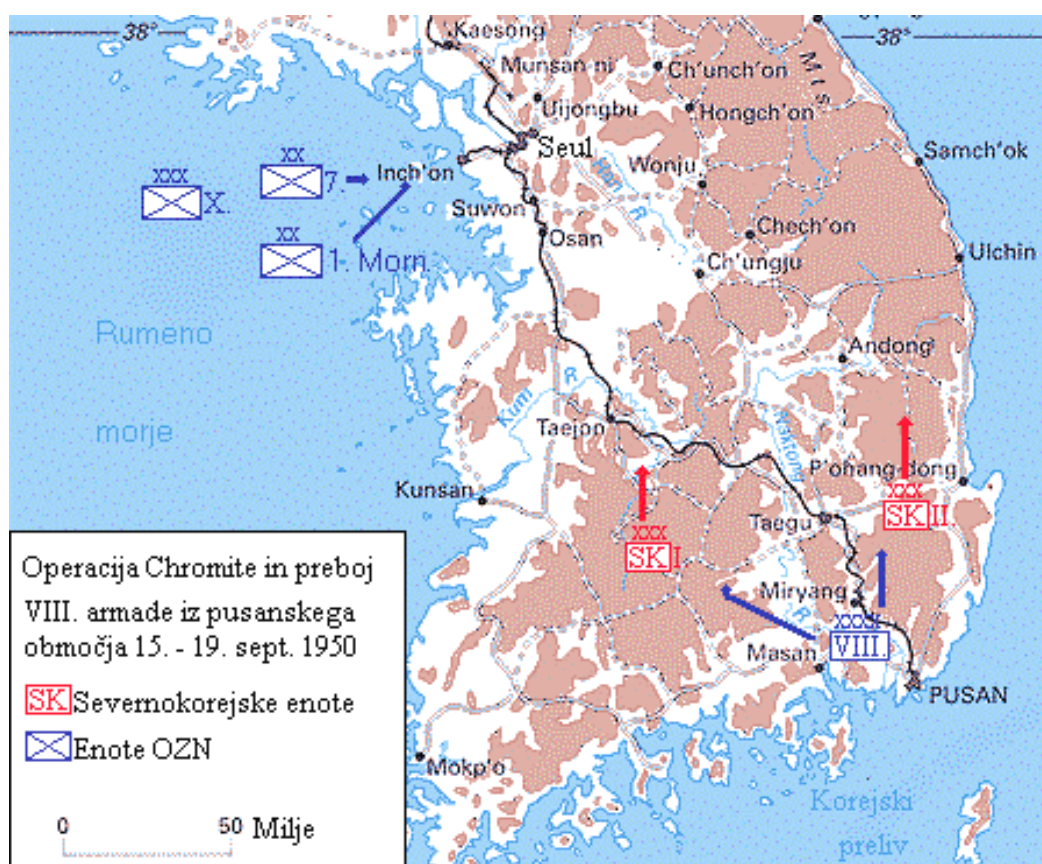
Kljub močnemu odporu enot OZN (82 dni so bile enote v stalni obrambi) je postalo jasno, da je potrebno izvesti drzno vojaško operacijo za končanje vojne. General MacArthur je zahteval pomorski desant v notranjosti Korejskega polotoka s ciljem prekiniti komunikacijo severnokorejskih enot med fronto in zaledjem. Kmalu je postalo očitno, da je največji problem severnokorejske vojske oskrbovanje enot na fronti. Komunikacija med zaledjem in fronto je bila zelo dolga in prav zaradi tega severnokorejske enote niso uspele v bojih dobiti tiste prednosti, ki bi jo potrebovale za zaključek vojne. Za mesto pomorskega desanta je bil izbrano pristanišče Inch'on zaradi bližine Seula. Z osvojitvijo Inch'ona naj bi zlahka pretrgali komunikacijo do severnokorejskih enot na fronti ter s tem obkolili in uničili severnokorejske oborožene sile (Cagle in Manson, 1966: 103-107).

Operacija pomorskega desanta v Inch'ona po imenu '*Chromite*' (glej zemljevid 4.3) se je začela 15. septembra 1950, ko se je v Inch'onu izkrcal X. ameriški korpus (sestavljen iz 7. ameriške pehotne divizije daljnovzhodnega poveljstva in 1. ameriške mornariške desantne divizije, ki je prišla 22. avgusta 1950 iz ZDA) pod poveljstvom generala Edwarda Almonda s 70.000 vojaki. V operaciji je sodelovalo 215 ladij in 350 letal, med ladjami je bilo 194 ameriških, 12 britanskih, 3 kanadske, 2 avstralski, 2 novozelandski, 1 francoska in 1 nizozemska. Po dvanajsturnem topniškem obstreljevanju je uspelo ameriški pehoti v naskoku zavzeti utrjeni otok Volmi, 17. septembra 1950 je bil zavzet Inch'on in letališče Kimp'o, ki leži 10 km severno od Inch'ona. Za obrambo Inch'ona je severnokorejska vojska lahko uporabila samo dva polka s 5.000 do 7.000 vojaki, kar pa ni bilo dovolj za učinkovito obrambo.

Enote OZN so začele desantne operacije tudi drugod, hkrati na vzhodni korejski obali pri pristanišču Yongdok in na zahodni obali kakšnih 160 km južno od Seula pri mestu Kunsan.

Ameriška bojna ladja Missouri pa je obstreljevala pristanišče Samch'ok na vzhodni obali točno nasproti Inch'ona. Po uspešno izvedenem pomorskem desantu enot OZN je bil 26. septembra 1950 po hudih uličnih bojih zavzet še Seul. Po izkrcaju X. ameriškega korpusa v Inch'onu je takoj stopila v ofenzivo ameriška VIII. armada ter po tridnevni hudih bojih v pusanskem območju prisilila k umiku severnokorejske enote v upanju, da preprečijo obkolitev. Do 23. septembra 1950 je bila vsa severnokorejska vojska v umiku. Že tri dni kasneje sta se v Osanu srečali 1. ameriška konjeniška divizija in 7. ameriška divizija.

Zemljevid 4.3: Operacija Chromite in preboj VIII. armade iz pusanskega območja 15.–19. september 1950.

Vir: prirejeno po Stewart (2000:8).

General MacArthur je 29. septembra 1950 vrnil južnokorejsko vlado z Syngmanom Rheejem na čelu zopet nazaj v Seul (Appleman, 1992: 491, 536-537; Gammons, 2000: 6-18; Malkasian, 2001: 27; Nećak, 1992: 129; Schnabel, 1992: 171–177 in 184-185; Vojna enciklopedija, zvezek 4, 1973: 601).

4.3.2. PORAZ SEVERNOKOREJSKIH OBOROŽENIH SIL V JUŽNI KOREJI

Po hudih bojih med umikom iz Južne Koreje se je uspelo prebiti v Severno Korejo le od 25.000 do 30.000 pripadnikov različnih severnokorejskih divizij (Appleman, 1992: 604).

Tisti, ki pa se niso uspeli prebiti iz Južne Koreje, so se umaknili v gorovje T'aebaek, kjer so organizirali gverilski boj, celotna 13. severnokorejska divizija pa se je predala (Appleman, 1992: 589-590; Malkasian, 2001: 27).

Popolni razpad severnokorejskih enot je generala MacArthurja nagnil k ukazu o »takojšni prekinitvi vojaških akcij letalstva južno od 38. vzporednika; prekiniti je potrebno tudi napad na komunikacije in letališča južno od 40. vzporednika, napadi letalstva naj se usmerijo samo na strateške tarče Severne Koreje južno od 40. vzporednika, da ne bi ogrozili napredovanja lastnih enot« (Appleman, 1992: 600).

4.4. SOVJETSKA REAKCIJA NA AMERIŠKO INTERVENCIJO V KOREJI

Sovjetska reakcija na ameriško intervencijo v vojno v Koreji junija 1950 in dejanja, ki jih je sovjetski politični vrh sprejel, nam kažejo, da so bili Sovjeti sprva nepripravljeni in presenečeni. Sovjetsko zunanje ministrstvo 27. junija 1950 ni imelo pripravljene nobene izjave o nastalih dogodkih na Korejskem polotoku, ampak jo je pripravilo šele 2. julija 1950, kar teden dni po ameriški intervenciji, s katero so obsodili ameriško vmešavanje v spopad. SZ je nadaljevala z bojkotom zasedanj VS tudi takrat, ko so Američani predlagali in VS je tudi sprejel najpomembnejše odločitve za nadaljnji potek vojne v Koreji. Hkrati pa so sprejeli ukrepe, s katerimi naj bi preprečili kakršenkoli spopad z ameriškimi silami. Prvi ukaz, ki je bil dan sovjetskim oboroženim silam, je bil takojšni umik sovjetskih vojaških ladij iz vojaške cone v sovjetsko območje, drugi pa je bil zavrnitev prošenj sovjetskih prebivalcev korejskega porekla za odhod na bojišče (Weathersby, 1993: 31-32).

SZ ni hotela vojaško posredovati v vojno v Koreji, saj je imela v tem času najpomembnejše politične in vojaške interese v Zahodni Evropi; ponovno oboroževanje Nemčije in krepitev oboroženih sil NATO članic in podpis mirovne pogodbe z Japonsko, ker jo je skrbelo, da ne bi prišlo do podpisa pogodbe med ZDA in Japonsko, pri kateri bi ZDA dobila vojaške baze na Japonskem, po drugi strani pa SZ ni bila vojaško pripravljena sodelovati v vojni, saj je imela premalo jedrskih bomb in bombnikov dolgega dometa. SZ se je odločila, da bo samo omejeno

vojaško podpirala Severno Korejo z orožjem in svetovanjem, ker se je hotela izogniti konfrontiranju z ZDA, da si ne bi ogrozila svojih interesov v Zahodni Evropi.

Po začetnem navdušenju nad severnokorejskimi vojaškimi uspehi je postal 1. julija 1950 Stalin vse bolj zaskrbljen zaradi vse močnejših zračnih napadov ameriškega vojaškega letalstva. Pravi preplah pa je povzročil uspešno izveden pomorski desant enot OZN v Inch'onu 15. septembra 1950 in kasnejši razpad severnokorejskih oboroženih sil. Že 30. septembra 1950 je Kim Il Sung poslal prošnjo Stalinu za direktno vojaško pomoč sovjetskih oboroženih sil, kar je SZ gladko zavrnila, pripravila pa je načrt za rešitev krizne situacije na bojišču. SZ je imela tako pripravljena dva načrta za rešitev Severne Koreje: prvi načrt je bil evakuacija severnokorejske vlade in njenih oboroženih sil ter njihova priprava za gverilski boj, ko se bodo kasneje vrnila na Korejski polotok, drugi sovjetski načrt pa je bil prisiliti Kitajsko za posredovanje v vojno ter s tem preprečiti razpad Severne Koreje (Weathersby, 1993: 33).

Kljub možnemu porazu Severne Koreje Stalin ni hotel direktno posredovati in je tudi zavrnil predlog Nikite Hruščova, da bi za organizacijo odpora poslali sovjetskega generala, vendar pa Stalin po drugi strani tudi ni hotel izgubiti Severne Koreje, zato je moral pritiskati na Kitajce, da bi vstopili v vojno, kljub temu da se je bal njihove politične in vojaške moči, ki bi lahko ogrozile položaj SZ v socialističnem svetu (Stueck, 1997: 44, 123; Weathersby, 1993: 33).

4.4.1. KITAJSKA SE ODLOČI VOJAŠKO POSREDOVATI

Kitajska je morala ob izbruhu vojne na Korejskem polotoku najprej preklicati načrt zavzetja Tajvana ter je tja takoj poslala diplomate, ki so bili po večini člani vojaške obveščevalne službe s ciljem vzpostavitve boljše komunikacije med Kim Il Sungom in predsednikom Kitajske Mao Zedongom ter iz prve roke preučiti situacijo na bojišču (Jian, 1992: 26).

Po sprejetju resolucije VS 84 (1950), na osnovi katere je ameriška vlada postavila na čelo ZP OZN generala MacArthurja, je istega dne kitajski premier Zhou Enlai na zahtevo Mao Zedonga sklical sestanek odbora za nacionalno obrambo, na katerem so se odločili o ustanovitvi severovzhodne mejne obrambne armade, da bi zaščitili kitajsko-korejsko mejo in pripravili enote za morebitni vstop Kitajske v spopad. 10. julija 1950 je bila na drugem sestanku sprejeta resolucija o obrambi severovzhodne meje, v kateri so ustanovili severovzhodno mejno obrambno armado iz 13. korpusa IV. armade kopenske vojske,

sestavljeno iz 38., 39., 40. in 42. armade s skupno 12 divizijami, s 1., 2. in 8. artiljerijsko divizijo in polkom protizračne obrambe, inženirskim, tankovskim in konjeniškim polkom, skupaj z okoli 260.000 vojakov. Severovzhodna mejna obrambna armada se je razporedila na kitajsko–korejsko mejo 5. avgusta 1950.¹⁶

1. oktobra 1950 je Stalin zaradi katastrofalne situacije v Severni Koreji ugotovil, da mora, če hoče rešiti Severno Korejo, pritisniti na Kitajsko, da takoj vojaško posreduje. Stalin je poslal nujno sporočilo Mao Zedongu in Zhou Enlaiu, da naj premakneta na 38. vzporednik vsaj pet do šest divizij, da pridobita čas za reorganizacijo severnokorejskih oboroženih sil. Vendar so Kitajci prošnjo zavrnili z utemeljitvijo, da so kitajske oborožene sile slabo opremljene, vstop Kitajske pa bi pomenil odprt kitajsko-ameriški spopad, z njim pa bi povlekli v vojno tudi SZ. Prav tako pa bi vstop Kitajske v času po končani državljanski vojni povzročil nemire v državi, katerih nosilec bi bile antikomunistične sile, ki si želijo prejšnjo državno ureditev Kitajske. Zato je bilo mnenje kitajskega vodstva sledeče: najprej je potrebno sprejeti poraz Severne Koreje ter spremeniti način bojevanja severnokorejskih enot v partizanski način bojevanja, medtem pa zgraditi močne kitajske oborožene sile za kasnejše posredovanje. Na takšen odgovor kitajske vlade se je začela SZ pripravljati na evakuacijo svojih državljanov iz Severne Koreje, medtem pa je Stalin posredoval Mao Zedongu razloge, zakaj mora Kitajska posredovati takoj, ne pa kasneje: (1) ZDA niso pripravljene na veliko vojno; (2) ZDA bodo uporabile Korejski polotok kot odskočno desko za napade na Kitajsko; (3) Japonska v tem trenutku še ni pripravljena na vojno in ne predstavlja grožnje Kitajski. Zaradi tega je bil po mnenju Stalina čas za kitajsko intervencijo primeren, prav tako pa je obljubil vojaško pomoč, na podlagi 14. februarja 1950 sprejetega kitajskega-sovjetskega sporazuma.¹⁷

Med 1. in 2. oktobrom leta 1950 se je Mao Zedong odločil, da bo Kitajska vojaško posredovala, predvsem zaradi dveh dogodkov: 30. septembra 1950 je 3. južnokorejska divizija prečkala 38. vzporednik in 1. oktobra 1950 je general MacArthur poslal Kim Il Sungu ultimatum, v katerem je zahteval brezpogojno predajo (Jian, 1992: 29).

3. oktobra 1950 je Zhou Enlai obvestil indijskega ambasadorja Panikkarja na Kitajskem, da bodo Kitajci v primeru, da enote OZN prečkajo 38. vzporednik, vojaško posredovali, če pa 38. vzporednik prečkajo samo južnokorejske enote, potem Kitajska ne bo vojaško posredovala. Ko je Panikkar o tem naslednji dan obvestil ZDA, je general MacArthur takoj izjavil, da je to samo prevara in da Kitajci ne bodo posredovali (Schnabel, 1992: 197-198).

¹⁶ <http://cwihip.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/fac3a...>, 7.5.2002.

¹⁷ <http://cwihip.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/b5454...>, 7.5.2002.

Stalin je obljubil vojaško pomoč Kitajski v oborožitvi za 20 kitajskih divizij, hkrati pa tudi obljubil, da bodo sovjetske zračne sile ščitile kitajski zračni prostor. Prav pri zaščiti zračnega prostora pa najdemo odgovor, zakaj Kitajska ni posredovala že prej. Ko je bilo že vse pripravljeno na vstop Kitajcev v vojno, je pred samo kitajsko intervencijo Zhou Enlai 7. oktobra 1950 prišel v Moskvo na zadnji sestanek s Stalinom, kjer naj bi se dogovorila še o zadnjih pripravih. Tedaj pa je Stalin presenetil Zhou Enlaja, ko je prelomil besedo o sovjetskem zračnem ščititvi kitajskega zračnega prostora. Takoj zatem je Zhou Enlai poslal telegram Mao Zedongu, kjer je opisal nastalo situacijo, le-ta je takoj preklical vse priprave kitajskih oboroženih sil za intervencijo in 13. oktobra 1950 sklical sestanek kitajske vlade, na katerem naj bi se odločili kako ukrepati v nastali situaciji - ali naj vojaško posredujejo ali ne. Na tem sestanku sta dva člana vlade, Gao Gang¹⁸ in Peng Dehuai, ki sta bila hkrati tudi sovjetska simpatizerja, prepričala Mao Zedonga, da če želi kitajska revolucija preživeti, mora Kitajska posredovati sedaj, drugače bo ZDA vojaško zavzela celotni Korejski polotok ter bo spodkopavala dosežke kitajske revolucije.¹⁹

Po odločitvi kitajske vlade je Stalin 14. oktobra 1950 prejel telegram Mao Zedonga o vstopu devetih kitajskih divizij v Korejo.²⁰

Mao Zedong se je odločil, da bo poslal del svojih divizij v Korejo pod poveljstvom Peng Dehuaja ter z imenom Kitajski prostovoljci (Jian, 1992: 29), da bi se Kitajska izognila napovedi vojne s strani ZDA, Velike Britanije, Francije in ostalih članic OZN. Tako so Kitajci poslali v vojno svoje enote z imenom Kitajski prostovoljci in ne Ljudska osvobodilna armada, kar je bil uradni naziv kitajskih rednih vojaških enot.²¹

Prva kitajska enota, ki je prečkala mejno reko Jalu, je bil polk 42. armade kitajskih prostovoljcev 17. oktobra 1950, ostale enote pa so prečkale reko Jalu 19. oktobra 1950 (Jian, 1992: 33-34).

Uradno so kitajske sile posredovale s ciljem zaščite elektrarn na reki Jalu (Mikuž, 1983:167), oziroma če Kitajska ne bi posredovala bi bile južnomandžurijske zaloge električne energije ogrožene, ker se elektrarne nahajajo na reki Jalu na področju Severne Koreje, ki bi jih zasedle sovražne sile. Takšna situacija pa bi lahko privedla do izbruha notranjih nemirov v Kitajski.²²

¹⁸ Gao Gang je bil mandžurijski veljak, ki je med letoma 1950 in 1952 odigral pomembno vlogo v organiziranju vojaških priprav kitajskih prostovoljnih enot v Mandžuriji, kasneje je postal premier kitajske vlade in aprila leta 1955 so ga izključili iz partije zaradi domnevne korupcije v Mandžuriji (Stueck, 1997: 364).

¹⁹ <http://cwihip.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/26e2c...>, 10.4.2002.

²⁰ <http://cwihip.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/b5454...>, 7.5.2002.

²¹ <http://centurychina.com/history/faq1.shtml>, 1.11.2000.

²² <http://centurychina.com/history/faq1.shtml>, 1.11.2000.

Stalin se je po eni strani bal kitajske intervencije, saj bi z morebitnim uspehom Kitajske v vojni v Koreji pridobil velikega tekmeca v socialističnem svetu. Ker pa je bila nevarnost zmage ZDA v vojni v Koreji prevelika, saj bi s tem SZ dobila na mejo največjega sovražnika, ki bi lahko v prihodnosti tudi vojaško posredoval, je moral Stalin pri odločitvi o obljubljenem zračnem ščitju popustiti in je novembra 1950 le poslal sovjetske zračne sile za zaščito mostov na reki Jalu (Stueck, 1997: 104-105).

4.5. ODLOČITEV O PREČKANJU 38. VZPOREDNIKA

Sile OZN so se konec septembra 1950 pripravljale na napad na Severno Korejo, vendar so prej potrebovale ukaz generala MacArthurja. General MacArthur je kljub poročilu z 31. avgusta 1950 o razporeditvi 246.000 kitajskih vojakov ob reki Jalu hotel prečkati 38. vzporednik in uničiti vse severnokorejske sile na tem območju (Schnabel, 1992: 179).

Vendar pa je pred vstopom svojih sil zaprosil GŠ oboroženih sil ZDA za dovoljenje, ki ga je 27. septembra 1950 tudi dobil. To je bil prvi napisan ukaz o uničenju severnokorejskih oboroženih sil, ki se je glasil:

»Vaš cilj v vojni je uničenje severnokorejskih oboroženih sil. Da bi dosegli ta cilj, vas pooblašamo, da vodite v Koreji vojaške operacije, vključno s pomorskodesantnimi, zračnodesantnimi in kopenskimi operacijami, severno od 38. vzporednika pod pogojem, da v času vodenja operacij ne pride do prihoda sovjetskih in kitajskih oboroženih sil v Severno Korejo niti do predvidevanja o njihovem morebitnem prihodu oziroma do grožnje, da se bodo vojaško zoperstavili našim operacijam v Severni Koreji. Pod nobenim pogojem ne smejo vaše enote prečkati niti severnokorejsko-mandžurijske niti severnokorejsko-sovjetske meje. Zaradi političnih razlogov se ne sme uporabiti enot OZN nekorejskega porekla v severovzhodnih provincah, ki mejijo na SZ ali na področju vzdolž mandžurijske meje. Poleg tega za podporo vaših operacij severno in južno od 38. vzporednika ne smete zračno in pomorsko delovati proti mandžurskemu in sovjetskemu teritoriju.

V primeru odkritega ali prikritega delovanja večjih sovjetskih oboroženih sil južno od 38. vzporednika morate delovati obrambno ter ne smete v nobenem primeru poslabšati situacije, ampak o nastali situaciji takoj sporočiti v Washington, enako morate ukrepati, če se vaše enote nahajajo severno od 38. vzporednika. Kljub prisotnosti sovjetskih ali kitajskih oboroženih sil lahko nadaljujete z zračnimi in pomorskimi operacijami vse do

trenutka, ko sovjetske ali kitajske oborožene sile odkrito napovejo, da bodo branile Severno Korejo. V tem primeru morate prekiniti vse operacije in o nastalem dogodku takoj obvestiti Washington.

V primeru odkritega ali prikrita delovanja večjih kitajskih oboroženih sil kjerkoli v Koreji brez predhodne najave, morate nadaljevati z vojaškimi operacijami vse dokler imate po vaši oceni razumne možnosti za zmago. V vsakem primeru boste pridobili dovoljenje Washingtona preden preidete na vojaško delovanje proti ciljem na kitajskem teritoriju.

V primeru odkritega ali prikrita delovanja manjših sovjetskih ali kitajskih oboroženih sil južno od 38. vzporednika nadaljujete z vojaškimi operacijami nemoteno.

Ko uničite organiziran odpor severnokorejskih oboroženih sil, morate organizirati južnokorejske oborožene sile, da prevzamejo nadzor nad razoroževanjem severnokorejskih oboroženih sil in hkrati predstavijo pogoje za predajo. Samo južnokorejske oborožene sile imajo dovoljenje za uničenje gverilskih enot, enote OZN pa nudijo samo minimalno podporo.

Po zaključku vojaških operacij se politično restavriranje Korejskega polotoka organizira šele po dogovoru v OZN.» (Cagle in Manson, 1966: 155-156; Schnabel, 1992: 182-183).

Pri odločitvi o prečkanju 38. vzporednika ZDA niso hotele same odločati, ampak so želele pridobiti soglasje VS OZN. Ker pa se je sovjetski delegat vrnil na zasedanja VS in je dal na predlog ZDA veto, so morale ZDA najti drugo pot in tako je GS OZN sprejela 7. oktobra 1950 s 47 glasovi za, petimi proti in sedmimi vzdržanimi resolucijo, ki je pooblastila generala MacArthurja, da kot poveljnik vojaških sil pod zastavo OZN ustvari združeno, demokratično in neodvisno Korejo. S pozivom OZN za restavriranje miru na Korejskem polotoku je ZP OZN dobilo legitimno podlago za vstop v Severno Korejo.

Da bi v prihodnje preprečili veto SZ v VS, je ZDA novembra 1950 vsilila GS OZN sprejetje resolucije 'United for Peace' (Združeni za mir), na podlagi katere je v primeru blokirane delovanja VS OZN, GS OZN dobila pristojnosti razpravljati o vprašanjih mednarodnega miru in varnosti v primeru, da je podana iniciativa sedmih članov VS OZN ali večine članic OZN v GS. GS OZN je po tej resoluciji imela pravico razpravljati o varnostnih vprašanjih, če je obstajalo določeno ogrožanje miru, kršitev miru ali agresivno dejanje zoper mednarodno varnost in mir, za ohranitev mednarodnega miru in varnosti pa je lahko uporabila tudi oboroženo silo (Benko, 2000: 292; Malkasian 2001: 29; Schnabel, 1992: 177-178; The

United Nations System and its Predecessor: volume I The United Nations System, 1997: 136-139).

4.5.1. ENOTE OZN PREČKAJO 38. VZPOREDNIK

Medtem ko so enote OZN čakale na MacArthurjevo odobritev za nadaljevanje operacij, pa se je predsednik Južne Koreje Syngman Rhee odločil, da bodo južnokorejske enote vstopile v Severno Korejo z ali brez podpore enot OZN. Na podlagi te odločitve je 30. septembra 1950 3. južnokorejska divizija prečkala 38. vzporednik ter nato 2. oktobra 1950 skupaj s Prestolnično južnokorejsko divizijo vzpostavila poveljstvo 12 km znotraj teritorija Severne Koreje. Kot edino pripravljeno vojaško enoto je Severna Koreja poslala v boj 5. severnokorejsko divizijo. 6. oktobra 1950 je še 6. južnokorejska divizija prečkala 38. vzporednik ter se spopadla z 9. severnokorejsko divizijo, 8. južnokorejska divizija je prečkala vzporednik 7. oktobra 1950, 9. oktobra 1950 pa je prečkala vzporednik še 7. južnokorejska divizija. Tako so pred enotami OZN vse južnokorejske divizije razen 1., ki je bila del I. ameriškega korpusa, prečkale 38. vzporednik.

V zaledju Južne Koreje so se pripadniki severnokorejskih enot, ki se niso uspeli umakniti v Severno Korejo, organizirali v partizanske enote. Te partizanske enote so s svojim delovanjem povzročali tako hude izgube enotam OZN v zaledju, da so morali ustanoviti še III. južnokorejski korpus, sestavljen iz 5. in 11. južnokorejske divizije za bojevanje s partizanskimi enotami v zaledju (Appleman, 1992: 614-618).

Enote OZN so začele prečkati 38. vzporednik 7. oktobra 1950 in takoj se je ameriška VIII. armada spopadla s 17. in 19. severnokorejsko divizijo (Appleman, 1992: 622-623).

General MacArthur je nameraval z ameriško VIII. armado napasti preko 38. vzporednika, z X. ameriškim korpusom pa izvesti pomorski desant na mesto Wonsan. Tako bi ameriška VIII. armada napadla Pjongjang, X. ameriški korpus pa bi z desantom prišel na takšen položaj, da bi napadel severnokorejske enote, ki bi napadle ameriško VIII. armado (Cagle in Manson, 1966: 157-158).

Pred izkrcanjem v Wonsanu pa je bilo potrebno najprej očistiti minska polja, ki so jih severnokorejske enote po neuspeli obrambi Inch'ona položile za obrambo obale. Da bi odstranili morske mine, je bilo potrebno angažirati večje število minolovcev. Tako je general MacArthur uporabil 19 minolovcev: deset ameriških, južnokorejskega in prvič v vojni japonske oborožene sile, ki so prispevale osem minolovcev. Po uspešno izvedeni operaciji

čiščenja min se je v Wonsanu, ki ga je že zasedla Prestolnična južnokorejska divizija, ki se je po kopnem prebila do Wonsana, izkrcala 26. oktobra 1950 1. mornariško desantna divizija, 7. ameriška divizija pa se je izkrcala 240 kilometrov severneje (Appleman, 1992: 632-633, 636-637).

Še preden se je X. ameriški korpus izkrcal, so 1. južnokorejska divizija, 2. ameriška divizija in 1. ameriška konjeniška divizija 19. oktobra 1950 že zasedle Pjongjang.

4.5.2. ENOTE OZN PRIČAKUJEJO ZMAGO

Konec oktobra 1950 so vsi pričakovali konec vojne, saj je bilo večino severnokorejskih enot uničenih ali pa so se umaknile v hribe na severu države. Zaradi takšnih uspehov so ZDA prenehale pošiljati nove enote v Korejo, prav tako pa so na zahtevo poveljnika ameriške VIII. armade generala Walkerja prenehali pošiljati strelivo iz Japonske, ker ga je bilo dovolj za zaključek vojaških operacij. General MacArthur je zaradi dogodkov na bojišču preklical ukaz GŠ oboroženih sil ZDA, dan 27. septembra 1950, ki je prepovedoval enotam OZN, da se približajo kitajski meji ter je dovolil zaradi neuspeha južnokorejskih enot pri uničevanju severnokorejskih oboroženih sil enotam OZN uničevanje severnokorejskih enot tudi ob meji s Kitajsko (Appleman, 1992: 669-670).

Na podlagi te odločitve so se vse enote ZP OZN v cilju uničenja vseh severnokorejskih enot, ki so se umikale proti severu, začele prebijati proti severnim področjem Severne Koreje. Na zahodnem delu Severne Koreje sta napredovala proti reki Jalu I. korpus ameriške VIII. armade s II. južnokorejskim korpusom, na vzhodnem delu pa se je proti reki Jalu prebijal X. ameriški korpus s I. južnokorejskim korpusom. Pri tem napredovanju pa je general MacArthur naredil veliko napako. Namesto da bi skoncentriral svoje enote, jih je razdelil na dva dela, ameriška VIII. armada na zahodu in X. ameriški korpus na vzhodu. Med obema enotama je nastalo 80 kilometrov velika odprtina, najbolj izpostavljen pa je bil desni krak ameriške VIII. armade, kjer je bil II. južnokorejski korpus. Ob napredovanju se je že poznalo pomanjkanje zalog, veliko vojakov pa je v pričakovanju skorajšnje zmage odvrгло čelade, bajonete in opremo za vkopavanje.

Ker je III. južnokorejskemu korpusu velike težave v zaledju povzročal boj s partizanskimi enotami, je moralo ZP OZN za boj v zaledju angažirati za pomoč III. južnokorejskemu korpusu celotni IX. korpus ameriške VIII. armade skupaj z 11. južnokorejsko divizijo (Appleman, 1992: 721-724; Stueck 1997: 127-128).

4.5.3. AMERIŠKE PRIPRAVE NA MOREBITNO VOJAŠKO POSREDOVANJE KITAJSKE

Ko je indijski veleposlanik v Kitajski Panikkar 4. oktobra 1950 obvestil ZDA, da Kitajska ne bo mirno opazovala ameriškega napredovanja proti Kitajski meji, so bili Američani pred dilemo, ali naj nadaljujejo s prvotnim načrtom, po katerem so imeli nalogo uničiti vse severnokorejske enote, kljub posredovanju kitajskih enot, ali naj se raje umaknejo.

Američani so se ukvarjali z vprašanjem, ali Kitajci planirajo samo omejeno ali pa splošno vojno. Korejski polotok je bil zelo oddaljen od ZDA, zato se je GŠ oboroženih sil ZDA ukvarjal z vprašanjem, ali vodenje daljšega spopada ne bi povzročilo kratkoročno sicer zmage nad Kitajci, vendar bi dolgoročno v globalnem spopadu s SZ izgubili, saj bi za vojno porabili ogromno finančnih in človeških resursov. GŠ oboroženih sil ZDA je bil sicer prepričan, da Kitajci sami ne morejo pregnati sil OZN iz Koreje, saj bi za takšno dejanje potrebovali sovjetske zračne sile in mornarico, če pa bi Kitajci in Sovjeti v takšni meri vseeno posredovali, bi izbruhnila tretja svetovna vojna in ZDA bi morale v takem primeru hitro umakniti svoje sile iz Korejskega polotoka. V primeru kitajskega vojaškega posredovanja z vsemi svojimi razpoložljivimi silami bi imele ZDA tri možne rešitve nastale situacije: ali nadaljevanje vojaških operacij, ali organiziranje obrambe, ali umik sil OZN iz Koreje. Zato so se odločili, da bi bilo najboljšo, da se vzpostavi tampon cona na reki Jalu (Schnabel, 1992: 253-254).

Na podlagi teh sklepov je GŠ oboroženih sil ZDA predlagal generalu MacArthurju naslednji načrt, ki bi preprečil razširitev vojaških spopadov na Kitajsko: enote OZN naj se približajo reki Jalu, nato pa naj zavzamejo obrambne pozicije, v bližino meje naj pridejo južnokorejske enote, enote OZN pa naj se umaknejo v rezervo in samo v primeru potrebe naj pomagajo južnokorejskim enotam. Elektrarne na reki Jalu morajo ostati nedotaknjene. V primeru, da Kitajci ne bodo napadli, se naj po porazu severnokorejskih enot izvedejo volitve v Severni Koreji in ustanovi naj se združena in neodvisna država Koreja. General MacArthur je ta predlog gladko zavrnil z utemeljitvijo, da je področje pred reko Jalu neugodno za organiziranje obrambe zaradi svoje geografske lege, branljivo je bilo po mnenju generala MacArthurja samo območje ob sami reki Jalu, zato je sklenil z vsemi svojimi enotami priti do reke Jalu. Po zmagi sil OZN naj ob reki ostanejo južnokorejske enote, medtem, ko naj se enote OZN umaknejo nazaj na Japonsko. Še preden je GŠ oboroženih sil ZDA odgovoril na predlog generala MacArthurja, se je že spremenila situacija na bojišču, ko so kitajske enote

vstopile v vojno in izvedle ofenzivo proti enotam OZN v Severni Koreji (Schnabel, 1992: 269-271).

Postavlja se vprašanje, zakaj je general MacArthur zavrnil predlog GŠ oboroženih sil ZDA in kljub je temu, da je že dva tedna pred prvim spopadom s kitajskimi enotami vedel za prisotnost Kitajcev na meji, bil tako odločen, da je v vsakem primeru hotel zasesti celotno Severno Korejo in priti s svojimi silami do reke Jalu.

Odgovor na MacArthurjeva dejanja v vojni najdemo v njegovem prepričanju, da je (1) Kitajsko posredovanje samo prevara, saj bi posredovali tedaj, ko so enote ZP OZN prečkale 38. vzporednik in ne tako pozno v vojni (ni vedel za sovjetsko-kitajska nesoglasja okoli zračnega ščita); (2) enote ZP OZN so imele premoč v zraku in na morju, zato naj bi njegove zračne in pomorske sile zlahka uničile sovražnika; (3) general MacArthur je imel zelo slabo mnenje o vojaških sposobnostih Kitajcev, kar je izhajalo iz japonskih vojaških izkušenj s kitajskimi oboroženimi silami v preteklosti (Schnabel, 1992: 277-278).

15. oktobra 1950 sta se na pacifiškem otoku Wake sestala predsednik Truman in general MacArthur, ki so mu vojaški uspehi tako 'stopili v glavo', da sploh ni hotel na pogovore s predsednikom v ZDA. Na tem sestanku je MacArthur prepričal Trumana, da je potrebno Korejo združiti (pomeni vreči Kim Il Sungov režim) in da se pri tem sploh ni potrebno bati kitajskega ali sovjetskega posega, ker Kitajska lahko pošlje kvečjemu 50-60.000 vojakov brez ustrezne zračne zaščite in bi jih enote OZN zlahka uničile. Če pa bi Sovjeti posredovali s svojimi zračnimi silami, bi imeli velike težave pri koordiniranju svojih letal s kitajskimi kopenskimi enotami. Zatrjeval je, da bo vojna končana najkasneje do 'zahvalnega dne' tj. 23. novembra 1950 (Nečak, 1992: 130; Stueck, 1997: 106-107).

Po odločitvi Kitajske, da bo vojaško posredovala v Koreji, je Stalin ponovno pozabil na dano besedo o sovjetski zračni pomoči, zato so se Kitajci po vstopu na Korejski polotok začeli pripravljati zgolj za obrambo ter so se pripravljali na ofenzivo šele spomladi leta 1951, ko bi imeli vojaško premoč na kopnem in v zraku. Če bi se tedaj enote OZN zaustavile pri Wonsanu in Pjongjangu, bi se vojna odložila vsaj za sedem mesecev in diplomacija bi takšno situacijo na bojišču vsekakor izkoristila za podpis premirja. Vendar pa se je general MacArthur odločil, da bo napredoval proti reki Jalu za vsako ceno in s tem je prisilil Kitajce, da so odstopili od obrambne vojne in se odločili za bolj ofenziven pristop, po katerem sicer zaradi pomanjkanja zračnih sil ne bi napadli večjih mest, ampak bi se raje odločili za uspešne majhne napade, ki bi prisilile ZDA k diplomatskim pregovorom o prekinitvi spopadov (Stueck, 1997: 119-121).

4.6. KITAJSKE PROSTOVOLJNE ENOTE NAPADEJO ENOTE OZN

Enote ZP OZN so brez večjih odporov severnokorejskih enot napredovale proti reki Jalu. Prva enota, ki je prišla do reke Jalu, je bila 6. južnokorejska divizija 25. oktobra 1950. Tedaj pa so jo napadle Kitajske prostovoljne enote XIII. armadne skupine (Appleman, 1992: 672-673).

Kitajske prostovoljne enote so bile opremljene predvsem z lahkim orožjem japonskega, nemškega, kanadskega, britanskega, ameriškega in sovjetskega porekla. Logistika je bila odvisna predvsem od živali in ljudi, hrane so imeli ob prečkanju reke Jalu samo za štiri dni, ostalo pa so morali najti na terenu, veliko vojakov je imelo samo po 80 nabojev in nekaj granat. Komunikacija nižje od bataljonskega nivoja je potekala z zvočnimi signali podnevi in svetlobnimi signali (baterije) ponoči. Kljub temu pa so bili kitajski vojaki čvrsti in rigorozno vodeni, navajeni na boje z boljše opremljenimi sovražniki in izurjeni za gverilski boj ter strokovnjaki za infiltriranje v sovražnikove linije. Kitajske prostovoljne enote so napadale predvsem ponoči, ko so izkoristile temo za prikrivanje premikov in ohranjanje elementa presenečenja (Stueck, 1995: 127). Za kitajske enote je bila značilna uporaba t.i. taktike jurišev v valovih (Human Waves), to je bil napad velikega števila vojakov, pri katerem so uporabljali piščalke, bobne in trobente za povzročanje panike med sovražnikovimi vojaki.²³

Kitajci so poslali v prvi fazi bojevanja v boj devet divizij, združenih v tri armade (38., 39. in 40. armada) iz XIII. armadne skupine kitajskih prostovoljcev, kasneje pa še tri divizije 42. kitajske armade. Dve armadi, 66. in 50., pa sta v začetku ostale v rezervi. Vsaka armada je bila sestavljena iz treh divizij.

Na zahodnem področju Severne Koreje so 38., 39. in 40. kitajska armada napadle ameriško VIII. armado in II. južnokorejski korpus. V spopadu je 38. kitajska armada ustavila 1. južnokorejsko divizijo pri Unsanu, 40. kitajska armada pa se je spopadla in uničila 6. južnokorejsko divizijo ter nato skupaj z 38. kitajsko armado napadla še 8. južnokorejsko divizijo. Na vzhodu Severne Koreje pa je X. ameriški korpus napadla 42. kitajska armada. V začetku spopadov je bila edina severnokorejska enota, sposobna za boj, 105. oklepna divizija, ki je napadla 24. ameriško divizijo. Glavni cilj napada kitajskih enot je bilo presenetiti in zaustaviti napredovanje enot OZN (Appleman, 1992: 717-719; Malkasian, 2001: 32).

Po vstopu Kitajcev v vojno je general MacArthur 8. novembra 1950 ukazal letalski napad na mostove na reki Jalu. Od 8. novembra do 30. novembra 1950 so vojaška letala iz

²³ <http://centurychina.com/history/faq4.shtml>, 1.11.2000.

letalonosilk uspela uničiti tri mostove, ostali štirje pa so bili poškodovani. Tedaj pa so morali prenehati z operacijo, saj so morali pomagati svojim enotam z neposredno zračno podporo, po drugi strani pa je tudi reka Jalu že zmrznila (Cagle in Manson, 1966: 295-301).

V zračnih napadih na reki Jalu so se prvič v zgodovini bojevala med seboj reaktivna letala, in sicer F-80C 'Shooting star' na ameriški strani in MIG-15 na kitajski strani, ki so bila pravzaprav letala dveh sovjetskih divizij, ki jih je Stalin poslal za obrambo mostov na reki Jalu novembra 1950. Ta sovjetska vojaška intervencija je bila velika skrivnost in zaradi zaščite identitete pilotov so uvedli izredne zaščitne mere, po katerih so sovjetska letala nosila označbe Severne Koreje in piloti so bili oblečeni v kitajske uniforme ter so imeli ukaz, da morajo po radijskih komunikacijah govoriti samo korejsko. Skozi celotno vojno v Koreji so imeli sovjetski piloti ukaz, da ne smejo leteti nad ozemljem, ki ga ima v rokah sovražnik, da ne bi bili slučajno sestreljeni ali ujeti (Appleman, 1992: 715-716; Weathersby, 1993: 32).

Prav zaradi pojava vojaških reaktivnih letal Mig-15, ki je zaradi boljših sposobnosti v boju predstavljal hudo grožnjo ameriškim letalom F-80C 'Shooting Stars' in F-9F 'Panthers', so morali Američani nujno poslati v Korejo nova reaktivna letala tipa F-84E 'Thunderjets' in F-86A 'Sabres'. Medtem ko je bil F-86A primerljiv z Migom, pa sta se morala F-80C in F-84E boriti z Migi samo na manjši višini, ker je bil Mig odločno boljši v bojih na višjih višinah (Mossman, 1990: 53; US Fighting Forces, 1989: 515-516).

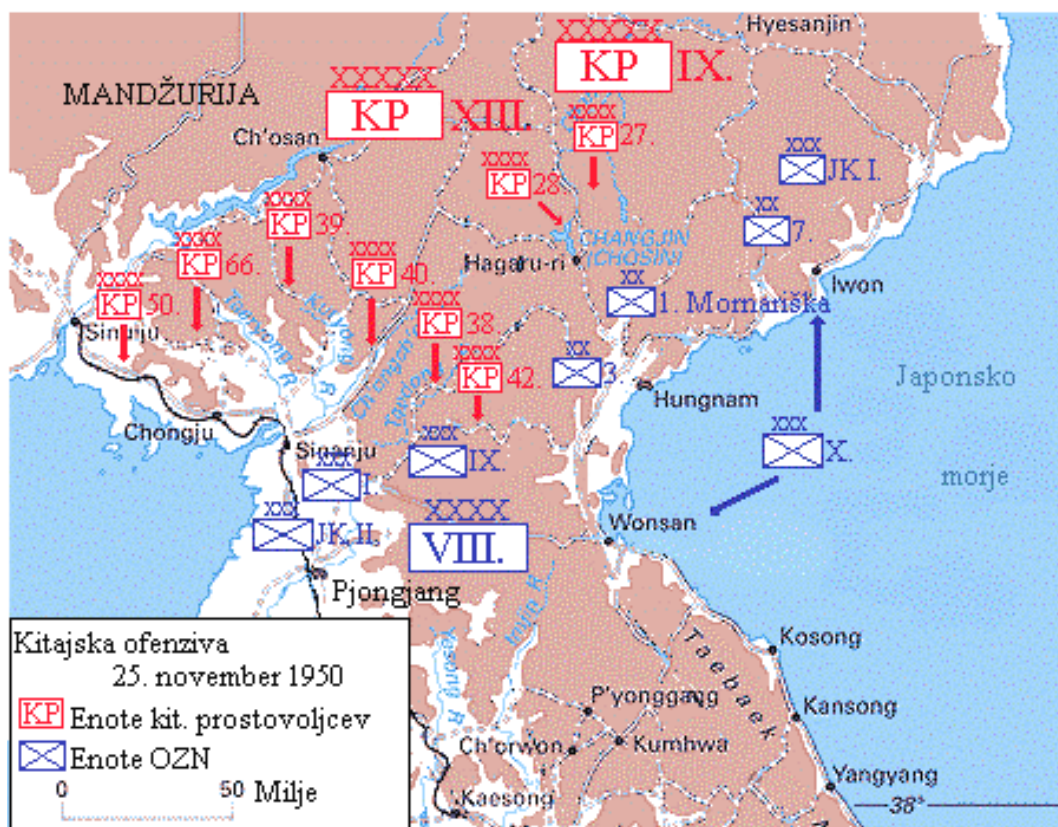
4.6.1. BOJIŠČE V KOREJI NOVEMBRA 1950

Pred začetkom spopadov novembra 1950 je bila razporeditev enot na eni in drugi strani sledeča: enote ZP OZN so bile sestavljene, na zahodu Severne Koreje, iz ameriške VIII. armade, ki je bila sestavljena iz I. in IX. korpusa, s štirimi ameriškimi divizijami (1. konjeniška, 2., 24. in 25.), tremi brigadami članic OZN (1. turška in 27. ter 29. britanska) in štirimi bataljoni članic OZN (3. avstralski, 10. filipinski, 21. tajski in nizozemski bataljon) ter 16. novozelandski artiljerijski polk; na vzhodu Severne Koreje pa je bil X. ameriški korpus, ki je bil sestavljen iz treh ameriških divizij: 1. mornariška in 3. (pridružila se je X. korpusu novembra 1950) ter 7. divizija. Južni Korejci pa so imeli tri korpuse, na zahodu bojišča II., na vzhodu I. in v bojih z gverilci v zaledju III. južnokorejski korpus (Mossman, 1990: 26-27; Appleman, 1992: 738); enote Kitajskih prostovoljnih sil pa so bile: XIII. armadna skupina na zahodu bojišča, s šestimi armadami (38., 39., 40., 42., 50. in 66. kitajska armada) vsaka s po tremi divizijami in IX. armadna skupina na vzhodu bojišča, s tremi armadami (20., 26. in 27.

kitajska armada) vsaka s po tremi divizijami, ki je vstopila v Korejo v začetku novembra 1950 (Appleman, 1992: 768).

Kitajci so novembra 1950 nepričakovano ustavili napade, ker so se želeli izogniti vojaškemu spopadu na Korejskem polotoku, tedaj pa se je general MacArthur odločil za zaključno ofenzivo enot OZN, po kateri naj bi končali vojno pred božičem.

Zemljevid 4.4: Kitajska ofenziva 25. november 1950.

Vir: prirejeno po Stewart (2000:8).

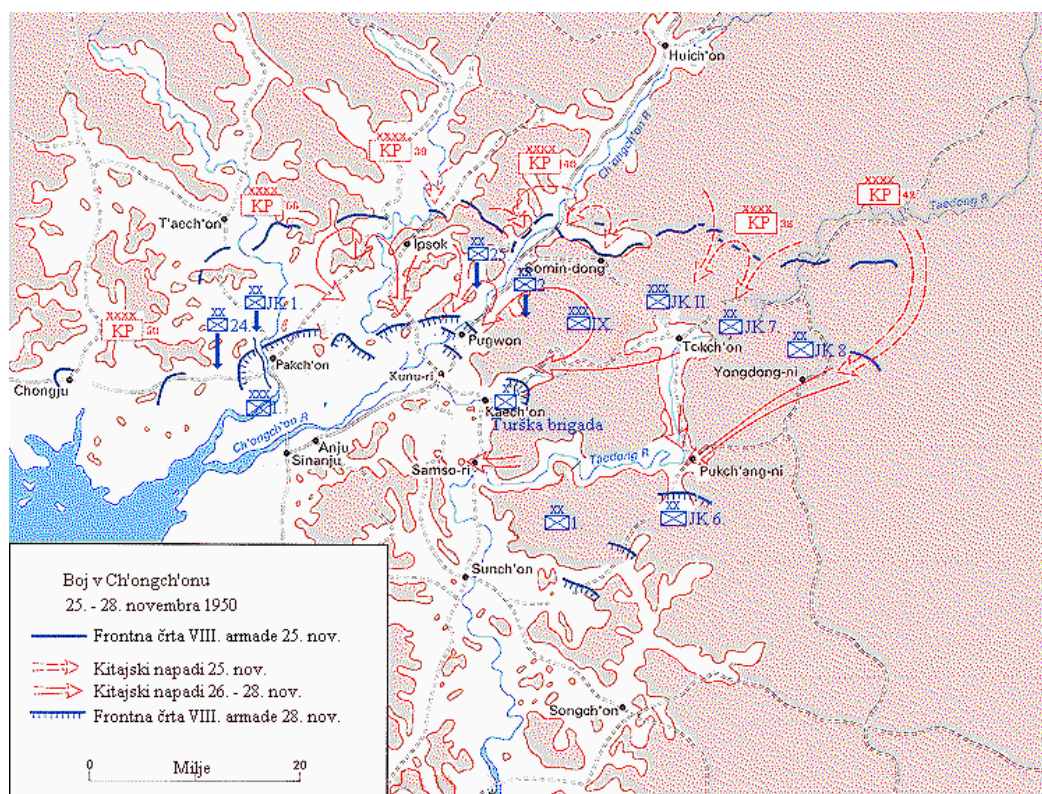
General MacArthur je 24. novembra 1950 ukazal začetek zaključne ofenzive po imenu 'ofenziva za konec vojne' ali 'božična ofenziva', v kateri naj bi enote ameriške VIII. armade na zahodu bojišča v Severni Koreji zopet napredovale proti reki Jalu. I. ameriški korpus na zahodu, IX. ameriški korpus v centru in II. južnokorejski korpus na vzhodu bojišča naj bi napadli ter se prebili spet nazaj do reke Jalu. Cilj ofenzive je bilo obvladovanje območja do reke Jalu. Tako je ameriška VIII. armada napadla s I. in IX. korpusom (III. južnokorejski korpus je zamenjal IX. ameriški korpus v boju v zaledju) ter II. južnokorejskim korpusom, X. ameriški korpus pa je skupaj s I. južnokorejskim korpusom nadaljeval operacije na vzhodu bojišča v Severni Koreji proti reki Jalu (Appleman, 1992: 771-772).

Ko so enote OZN začele z ofenzivo, so prisilile Kitajce, da so morali 25. novembra 1950 (glej zemljevid 4.4) začeti z močno protiofenzivo z devetimi armadami z okoli 300.000 vojaki.

Kitajske prostovoljne enote so na zahodu s 50. in 66. kitajsko armado napadle I. ameriški korpus, s 39. in 40. kitajsko armado IX. ameriški korpus in s 38. in 42. armado II. južnokorejski korpus. IX. kitajska armadna skupina pa je na zahodu napadla X. ameriški korpus in I. južnokorejski korpus na območju Changjin (Mossman, 1990: 59).

Ko je XIII. kitajska armadna skupina na zahodu na področju Ch'ongch'onu (glej zemljevid 4.5) v bližini Tokchona in Unsana z uspešno izvedenim napadom razbila II. južnokorejski korpus in obkolila 2. ameriško divizijo na zahodnem vojskovališču ter na vzhodu z močnim napadom IX. kitajske armadne skupine na območju Changjin nasproti X. ameriškim korpusom povzročila hude izgube enotam OZN, je postalo očitno, da enotam ZP OZN grozi obkolitev in uničenje enot (Mossman, 1990: 61-103).

Zemljevid 4.5: Boj v Ch'ongch'onu 25.–28. november 1950.

Vir: prirejeno po Stewart (2000:13).

Prav zaradi te grožnje se je 28. novembra 1950 general MacArthur na sestanku v Tokiu z generalom Walkerjem in generalom Almondom odločil, da mora Walker ukreniti vse

potrebno, da prepreči obkolitev enot, Almond pa naj se umakne na področje Hungnama (Mossman, 1990: 103-104).

4.6.2. UMIK ENOT OZN IZ SEVERNE KOREJE

Po vrnitvi iz Tokia je general Walker 29. novembra 1950 ukazal splošni umik ameriške VIII. armade (Mossman, 1990: 116).

Ameriška VIII. armada je imela po hudih bojih nedotaknjene 1. ameriško konjeniško, 24. in 25. ameriško divizijo, 1. južnokorejsko divizijo in dve britanski brigadi, medtem ko so imele 6., 7., in 8. južnokorejska divizija, 2. ameriška divizija in turška brigada hude izgube.

Za obrambo je imela ameriška VIII. armada v rezervi III. južnokorejski korpus, filipinski, tajski, nizozemski bataljon ter na novo prispeli francoski bataljon (Mossman, 1990: 149).

Večina ameriške VIII. armade se je umikala po kopnem, razen dela enot (1.800 ameriških vojakov in mornarjev ter 5.900 južnokorejskih vojakov), ki ga je evakuirala mornarica OZN (Cagle in Manson, 1966: 239). Enote OZN so se umaknile iz Pjongjanga 5. decembra 1950, ki so ga kitajske enote osvobodile že naslednji dan.

General MacArthur je 9. decembra 1950 izdal ukaz o načinu umika X. ameriškega korpusa iz Severne Koreje po morju. Njegove enote se morajo najprej umakniti na področje Pusan – Ulsan – Masan v Južni Koreji ter se javiti poveljniku VIII. armade. General MacArthur se je odločil, da bo X. ameriški korpus postal del ameriške VIII. Armade, I. južnokorejski korpus pa se mora umakniti v Samch'ok in se priključiti južnokorejskim oboroženim silam (Cagle in Manson, 1966: 238). Umik enot OZN je bil uspešen predvsem zaradi nezmožnosti kitajskih enot, da bi blokirale ceste, po katerih so se te enote umikale (Stueck, 1997: 128).

General Almond je ukazal evakuacijo 11. decembra 1950, X. ameriški korpus se je nato umaknil v Hungnam, kjer so ga z 125 ladjami evakuirali. Vsega skupaj so evakuirali 105.000 ameriških in južnokorejskih vojakov, okoli 91.000 civilistov, 17.500 vozil in 350.000 ton opreme (Cagle in Manson, 1966: 251; Mossman, 1990: 167-169; Schnabel, 1992: 304).

Po ukazu generala Almonda se je najprej vkrcala 1. ameriška mornariško desantna divizija, in I. južnokorejski korpus, nato je sledila 7. ameriška divizija ter kasneje 3. ameriška divizija. Evakuacija je bila končana 24. decembra 1950 (Cagle in Manson, 1966: 243-244; Mossman, 1990: 168-167).

Pri umiku enot OZN so le te uporabljale taktiko 'zažgane zemlje', uničevale so vse, kar niso uspele rešiti pri umiku (Rougeron, 1953: 239).

Po umiku enot OZN iz Severne Koreje so se te ustavile na reki Imjin pod 38. vzporednikom in konec decembra 1950 ustvarile 220 kilometrov dolgo obrambno črto (Vojna enciklopedija, zvezek 4, 1973: 602).

4.6.3. PRVO NESOGLASJE MED GENERALOM MACARTHURJEM IN PREDSEDNIKOM TRUMANOM GLEDE VODENJA VOJNE

General MacArthur je bil nezadovoljen z omejitvami, ki mu jih je vsilil GŠ oboroženih sil ZDA (prepovedi zračnega napada na Kitajsko, prepoved blokade kitajske obale idr.), zato je začel javno kritizirati politiko ameriških oblasti. Kot protiukrep je predsednik Truman 5. decembra 1950 ukazal obrambnemu ministrstvu ZDA, da naj obvesti svoje vojaške poveljnike, da ne smejo medijem posredovati nobene izjave o zunanji politiki ZDA, dokler te izjave prej ne pregleda in odobri zunanje ministrstvo ZDA (Schnabel, 1992: 284).

4.7. ZASKRBLJENOST ČLANIC NATO PAKTA GLEDE NADALJNJIH VOJAŠKIH OPERACIJ

Predsednik Truman se je bal, da bo Kitajska, v kolikor bo nadaljeval z vojaškimi akcijami, prepričala SZ, naj začne z napadom na Zahodno Evropo, ki jo bo zlahka v tem trenutku tudi zasedla, saj enote članic NATO pakta še niso bile organizirane, ter zato tudi niso bile sposobne same braniti in obraniti Evrope, ZDA pa je morala vse svoje razpoložljive sile usmeriti v vojno v Koreji.

Članice NATO pakta pa je zaskrbelo izjava predsednika Trumana 30. novembra 1950 o možnosti uporabe jedrskega orožja v Koreji. K možnosti uporabe atomske bombe v Koreji so se takoj odzvale Velika Britanija, Francija, Nizozemska in Avstralija ter zahtevale, da se morajo ZDA pred uporabo atomskega orožja posvetovati z zaveznici. Zaradi te zahteve sta se decembra 1950 sestala predsednik ZDA Truman in britanski ministrski predsednik Clement Atlee. Na tem sestanku je predsednik Truman obljubil, da bo pred uporabo atomskega orožja v Koreji obvestil svoje zaveznice, kjer se bodo nato skupaj dogovorili o uporabi atomskega orožja v vojni v Koreji. Na tem sestanku sta se tudi dogovorila, da bosta sicer sprejela ponujen mirovni sporazum s strani Kitajske, vendar pa ne bosta v zameno ponudila Kitajski nobene nagrade (sprejetje v OZN ali vrnitev Tajvana ali Indokine). Če pa do

mirovnega sporazuma ne bo prišlo, pa bosta ZDA in Velika Britanija nadaljevali z vojaškimi operacijami, vse dokler ne bodo vse sovražne sile pregnane iz Koreje (Schnabel, 1992: 287-293).

4.8. POBUDA OZN ZA PREKINITEV OGNJA

Med bojevanjem na Korejskem polotoku so hkrati potekala na mednarodnem prizorišču tudi diplomatska prizadevanja za prekinitev spopadov in podpis mirovnega sporazuma v Koreji. Potem ko je sovjetski delegat postavil veto na resolucijo VS OZN o umiku kitajskih prostovoljnih sil, je GS OZN sprejela 14. decembra 1950 resolucijo 13 azijsko-afriških držav o prekinitvi ognja. (Mikuž, 1983: 168; Vojna enciklopedija, zvezek 4, 1973: 602).

Tej resoluciji je nasprotovala SZ, češ da je naloga te resolucije omogočiti čas generalu MacArthurju, da reorganizira svoje sile za kasnejšo ofenzivo. Tudi Kitajska je zavrnila resolucijo, saj je zahtevala, da je potrebno najprej rešiti vprašanje Tajvana ter zahtevala, da ZDA javno objavijo, da bo ameriška 7. flota varovala Tajvan le dokler traja vojna v Koreji. Temu pa so ZDA nasprotovale. 22. decembra 1950 je Zhou Enlai objavil, da je resolucija 13 držav nelegalna ter zahteval umik vseh tujih sil iz Koreje. Ta resolucija je bila učinkovita samo zaradi tega, ker je teh 13 držav zavleklo sprejetje ameriške resolucije šestih držav, s katero bi OZN obsodila Kitajsko in ji celo uvedla sankcije, po drugi strani pa so tudi Američani počasi začeli razmišljati, da je vojno mogoče rešiti tudi na miren način (Stueck, 1997: 141-142).

5. VOJAŠKI SPOPADI V LETU 1951

5.1. GENERAL RIDGWAY PREVZAME POVELJSTVO AMERIŠKE

VIII. ARMADE

Zaradi smrti poveljnika ameriške VIII. armade generala Walkerja, 23. decembra 1950 v prometni nesreči, so ZDA postavile za poveljnika ameriške VIII. armade generala Matthewa Ridgwaya (Mossman, 1990: 177). Po prihodu mu je general MacArthur za razliko od prejšnjega poveljnika dal večja pooblastila pri vodenju in poveljevanju svojih enot. Tako je lahko general Ridgway vodil vojaške operacije brez predhodnega dovoljenja ZP OZN. Na bojišču je bila po umiku enot OZN razporeditev ameriške VIII. armade sledeča: na zahodu I. in IX. ameriški korpus, na vzhodu pa I. in II. južnokorejski korpus, medtem ko je bil X. ameriški korpus v rezervi. Nova okrepitev pa je bil grški bataljon (Malkasian, 2001: 39; Mossman, 1990: 178-182).

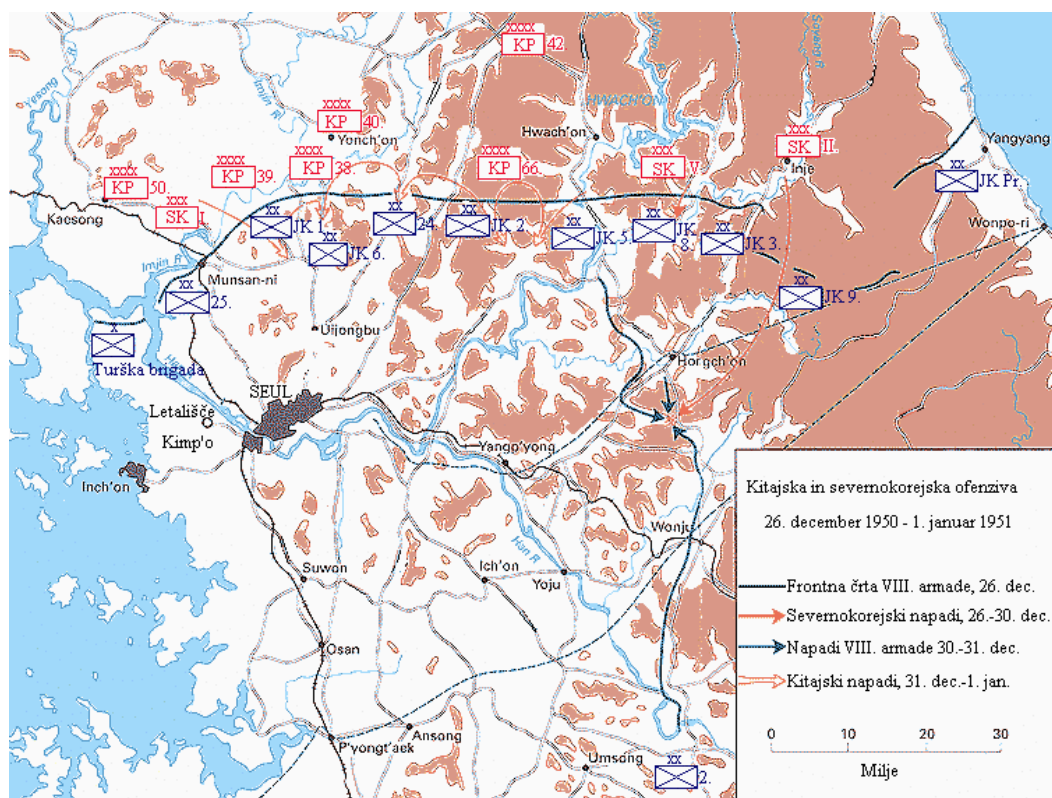
5.2. KITAJSKE IN SEVERNOKOREJSKE ENOTE PREČKAJO 38.

VZPOREDNIK

Kitajci, ki so se ustavili pred 38. vzporednikom, so se sedaj znašli pred odločitvijo, ali obstati na 38. vzporedniku, ali pa nadaljevati vojaške akcije. Kim Il Sung je hotel tako kot Syngman Rhee poleti leta 1950 zasesti in združiti celotno Korejo, na drugi strani pa je bil glavni cilj SZ preprečiti okupacijo Severne Koreje, saj je Stalina bolj kot Koreja zanimala mirovna pogodba z Japonsko, kjer je želel odigrati pomembno vlogo, in politična situacija v Zahodni Evropi. Za Kitajsko pa je bila poleg sodelovanja pri oblikovanju mirovne pogodbe z Japonsko v istem trenutku najpomembnejša osvojitve Tajvana in sprejetje v OZN. Kitajska ni imela v načrtu izvajanja vojaških operacij v Južni Koreji, zaradi vztrajnega lobiranja Kim Il Sunga v Pekingu za nadaljevanje vojaških operacij pa je na koncu Mao Zedong le popustil in se odločil prečkati 38. vzporednik. Glavni cilj je bil ponovno zavzeti Seul in uničiti vse južnokorejske enote, ker bi bili tako v boljšem položaju pri morebitnih mirovnih pogovorih, ki bi v končni fazi prinesli umik ZDA s Korejskega polotoka (Stueck, 1997: 128-129, 142-144).

Tako se je na Silvestrovo 1950 (glej zemljevid 5.1) začela velika ofenziva kitajskih in severnokorejskih enot, v kateri so sodelovali XIII. kitajska armadna skupina ter II. in V. severnokorejski korpus. Že 1. januarja 1951 sta se I. in IX. ameriški korpus morala umakniti na sever reke Han. Po hudem napadu kitajskih in severnokorejskih enot so morale enote ameriške VIII. armade zapustiti Seul ter se umakniti na linijo P'yongt'aek – Samch'ok, 110 kilometrov pod 38. vzporednikom (Dapčević, 1951: 30; Malkasian, 2001: 39; Schnabel, 1992: 308-310).

Zemljevid 5.1: Kitajska in severnokorejska ofenziva 26. december–1. januar 1951.

Vir: prirejeno po Stewart (2000:29).

Ker so kitajske in severnokorejske enote zasledovale umikajoče se enote OZN, se je razdalja med zaledjem in fronto tako povečala, da je prihajalo do prekinitev oskrbovanja teh enot na bojišču. Velika razdalja in stalni zračni napadi sil OZN na konvoje je povzročilo pomanjkanja orožja in opreme. Temu je sledila močna zima in hudo bombardiranje kitajskih in severnokorejskih enot s strani zračnih sil OZN. Zaradi teh razmer so morale kitajske in severnokorejske enote zaustaviti napredovanje na bojišču (Stueck, 1997: 130).

5.3. NAČRT GENERALNE SKUPŠČINE OZN ZA VZPOSTAVITEV MIRU V KOREJI

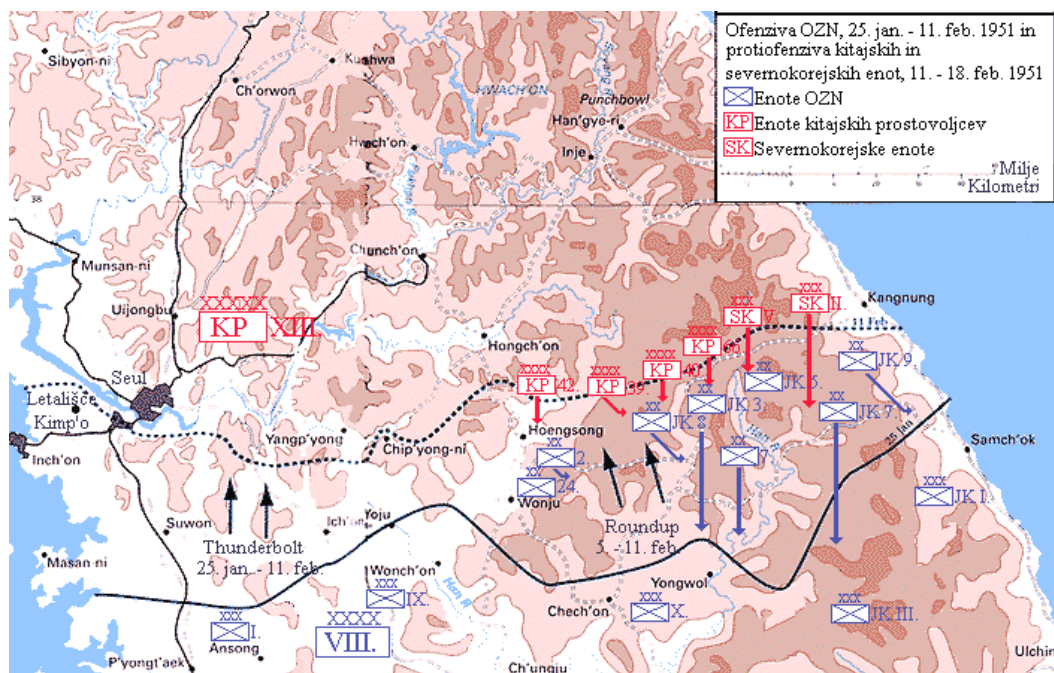
V GS OZN so, kljub bojevanju na fronti, potekale razprave o prekinitvi ognja in tako je 13. januarja 1951 skupina za prekinitev ognja sprejela načrt, po katerem naj se prekine bojevanje v Koreji. Po tem načrtu naj se najprej umaknejo iz Koreje vse nekorejske enote in naj korejsko upravo prevzame OZN, dokler se ne organizirajo volitve za ustanovitev nacionalne vlade. Ustanovi naj se posebno telo, sestavljeno iz predstavnikov ZDA, SZ, Kitajske in Velike Britanije, ki bo imelo za nalogo reševanje glavnih problemov Daljnega vzhoda. Kitajska je 17. januarja 1951 zavrnila predlog skupine za prekinitev ognja z utemeljitvijo, da se ne strinja, da se najprej prekine ogenj in šele nato pogaja, saj bi s tem samo dali čas ZP OZN za reorganizacijo enot in ponoven napad. Zaradi te odklonitve načrta OZN so ZDA lahko predstavile svojo resolucijo, s katero bi kitajsko označile za agresorja in zahtevale uvedbo ekonomskih sankcij Kitajski. Kitajski Premier Zhou Enlai je sicer še predlagal 22. januarja 1951 konferenco sedmih predstavnikov držav (ZDA, SZ, Kitajske, Indije, Francije, Velike Britanije in Egipta), na kateri bi se reševalo vprašanje Koreje in vprašanje umika ameriških enot iz Tajvana (Stueck, 1997: 153-155), vendar so ZDA ta predlog takoj zavrnile in predstavile svojo resolucijo, po kateri bi označili Kitajce za agresorje. 1. februarja 1951 je GS OZN izglasovala resolucijo o agresiji Kitajske na Korejo (Stueck, 1997: 157; Vojna enciklopedija, zvezek 4, 1973: 603).

5.4. VOJAŠKE OPERACIJE ENOT OZN Z OMEJENIMI CILJI

Ker so se kitajske in severnokorejske enote zaustavile, se je ZP OZN odločilo za operacije z omejenimi cilji. Ameriška VIII. armada je 25. januarja 1951 začela z različnimi vojaškimi operacijami. Najprej sta I. in IX. ameriški korpus v operaciji '*Thunderbolt*' (glej zemljevid 5.2) dobila nalogo odkriti vojaško razporeditev sovražnih sil in pri tem povzročiti sovražniku čim več izgub. Do konca januarja 1951 sta se oba korpusa premaknila 6-10 kilometrov proti severu, 5. februarja 1951 pa je še X. ameriški korpus v operaciji '*Roundup*' napadel na srednjem delu bojišča. Zaradi hudega pritiska so se morale kitajske in severnokorejske enote umakniti nazaj preko reke Han. Tedaj pa je Mao Zedong ukazal, kljub nasprotovanju Peng Dehuaja, protiofenzivo, pri kateri so s 40. in 66. kitajsko armado in V. severnokorejskim

korpusom napadli in razbili 3., 5. in 8. južnokorejsko divizijo. Ameriška VIII. armada je po hudih bojih le zaustavila kitajske in severnokorejske sile, ki so se morale umakniti zaradi hudih izgub in neustreznega logističnega sistema.

Zemljevid 5.2: Ofenziva OZN 25. januar–11. februar 1951 in protiofenziva kitajskih in severnokorejskih enot 11.–18. februar 1951.

Vir: prirejeno po McGrath (2000: 6).

Še preden se je frontna črta stabilizirala, se je že začela nova operacija enot OZN z imenom 'Killer' (glej zemljevid 5.3), v kateri sta morala IX. in X. ameriški korpus uničiti vse kitajske in severnokorejske sile, preden se umaknejo na sever Južne Koreje (Schnabel, 1992: 333-340; Vojna enciklopedija, zvezek 4, 1973: 603).

Ker pa oba ameriška korpusa nista uspela uničiti vseh sovražnikovih enot na bojišču (Mossman, 1990: 310), se je 7. marca 1951 začela nova operacija enot OZN z imenom 'Ripper', v kateri so vse enote OZN napadle kitajske in severnokorejske enote, ki so se nato morale umakniti severno od 38. vzporednika v vnaprej pripravljene obrambne položaje v Severni Koreji. 18. marca 1951 pa so enote OZN ponovno zavzele Seul (Schnabel, 1992: 354; Stueck, 1997: 168).

5.4.1. VPRAŠANJE PONOVNega PREČKANJA 38. VZPOREDNIKA Z ENOTAMI OZN

Enote OZN so se že drugič ustavile pred 38. vzporednikom in tudi sedaj se je postavilo vprašanje, ali prečkati 38. vzporednik ali ne.

General MacArthur je sicer še vedno imel dovoljenje GŠ oboroženih sil ZDA s 27. septembra 1950 in OZN s 7. oktobra 1950 za prečkanje 38. vzporednika, vendar pa ni prečkal vzporednika, ker je nekaj članic OZN postalo zaskrbljenih glede ponovnega prečkanja 38. vzporednika, po drugi strani pa so tudi ZDA pričakovale, da bi v primeru vojaške združitve Koreje prišlo celo do vojaškega posredovanja SZ. Večina članic OZN je bila mnenja, da je z obrambo Južne Koreje glavni vojaški cilj dosežen. ZDA sicer generalu MacArthurju niso prepovedale ponovnega prečkanja 38. vzporednika, vendar so mu prepovedale uporabo večjih vojaških sil pri tem prečkanju. Njegova naloga je bila, da lahko uporabi le tolikšne sile, ki mu bodo omogočale utrjevanje obrambnih položajev in preprečitev priprave nove sovražne ofenzive, ne pa vojaške zasedbe Severne Koreje. Dokler pa so še potekali spopadi, so ZDA dovolile MacArthurju svobodo zračnega in pomorskega napada na severnokorejske cilje. Načrt ZDA je bil ustvariti takšno situacijo na bojišču, da bo prisilila sovražnika k pogajanju (Schnabel, 1992: 351-353).

5.4.2. GENERAL MACARTHUR OSTRO REAGIRA NA PREDSEDNIŠKO DEKLARACIJO

Zaradi velikih uspehov enot OZN na korejskem bojišču je zunanje ministrstvo ZDA začelo pripravljati predsedniško deklaracijo, v kateri naj bi predsednik Truman objavil, da so bili cilji v vojni doseženi, tj. dosežena osvoboditev Južne Koreje, ter da vabi Kitajsko k prekinitvi ognja in pogajanju (Schnabel, 1992: 357).

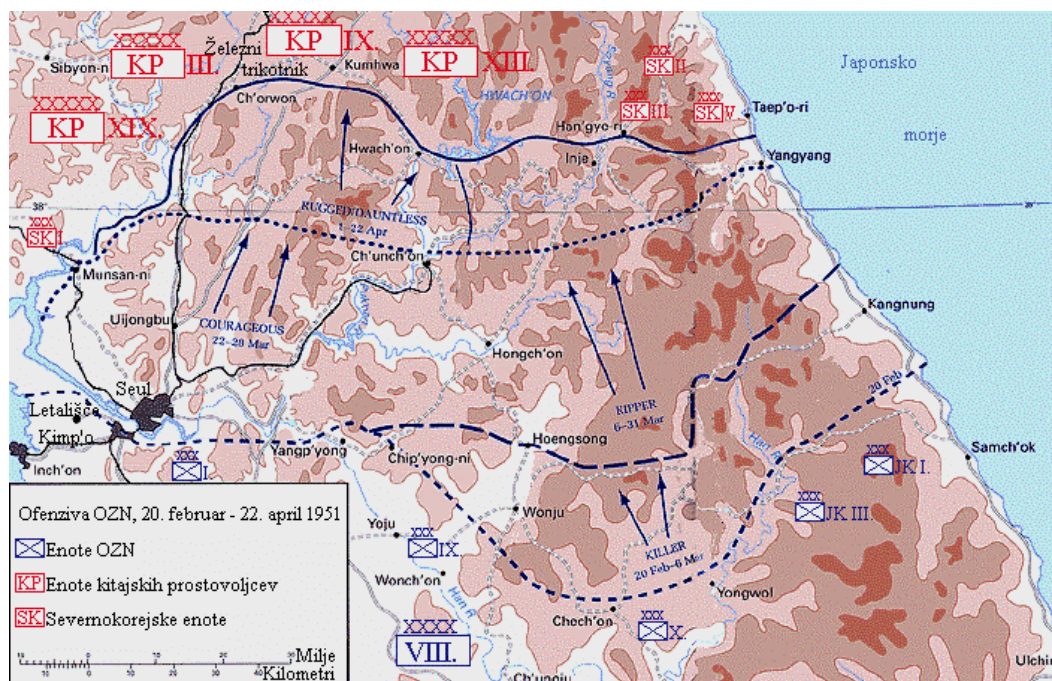
Ko so generala MacArthurja 20. marca 1951 obvestili o tej predsedniški deklaraciji, je zaradi tega, ker je to deklaracijo razumel kot prepoved prečkanja 38. vzporednika, štiri dni kasneje podal javno izjavo, v kateri je dejal, da je Kitajska precenjena kot vojaška sila in da njena edina vojaška moč leži v človeških resursih. Kitajci zato ne morejo zasesti celotnega Korejskega polotoka, ker enote OZN kljub različnim prepovedim (bombardiranje Mandžurije, pomorska blokada kitajske obale idr.) uspešno izvajajo vojaške operacije, zato so po njegovem mnenju kitajske enote poražene in se je on kot poveljnik sil ZP OZN pripravljen

pogajati z nasprotnikom o njegovi vdaji. Predsednik Truman je pobesnel zaradi te izjave in je takoj sklical sestanek, na katerem so ugotovili, da je general MacArthur kršil direktivo, sprejeto 5. decembra 1950, po kateri je bilo prepovedano javno govoriti o nacionalni politiki ZDA. Prav zaradi javnega nastopa MacArthurja niso nikoli objavili predsedniške deklaracije, po kateri so bili cilji v vojni doseženi, predsednik Truman pa je obvestil generala MacArthurja, da se mora v prihodnje držati te direktive ter da mora takoj obvestiti GŠ oboroženih sil ZDA, v primeru da sovražnik zahteva premirje (Schnabel, 1992: 357-359).

5.4.3. ENOTE OZN PONOVO VSTOPIJO V SEVERNO KOREJO

Ker general MacArthur ni dobil nobenih novih navodil, je sprejel načrt generala Ridgwaya za prečkanje 38. vzporednika, katerega glavni cilj ni bila zasedba terena, ampak povzročanje čim večjih izgub sovražnika. Najprej je Ridgway 22. marca 1951 izvedel operacijo 'Courageous', s katero je s I. in IX. ameriškim korpusom napadel kitajske in severnokorejske enote, ki so še ostale v Južni Koreji in so se morale po hudih bojih umakniti v Severno Korejo.

Zemljevid 5.3: Ofenziva OZN 20. februar–22. april 1951.

Vir: prirejeno po McGrath (2000:13).

V trenutku, ko so enote OZN osvojile področje 38. vzporednika, sta se 29. marca 1951 začeli dve operaciji: operacija '*Rugged*', v kateri so enote I. ameriškega korpusa do 9. aprila 1951 osvojile področje severneje od 38. vzporednika in operacija '*Dauntless*' v kateri so enote IX. ameriškega korpusa napredovale 30 kilometrov (Schnabel, 1992: 361-364).

5.4.4. ODSTAVITEV GENERALA MACARTHURJA

Predsednik Truman se je 10. aprila 1951 odločil, da zamenja generala MacArthurja kot poveljnika sil ZP OZN in na njegovo mesto postavi generala Ridgwaya. Uradni povod za odstranitev je bilo stalno nasprotovanje generala MacArthurja tako nacionalni politiki ZDA kot odločitvam GŠ oboroženih sil ZDA (Schnabel, 1992: 365).

Na vprašanje, zakaj je predsednik Truman odstavil MacArthurja, najdemo odgovor v direktivi GŠ oboroženih sil ZDA, sprejeti 5. aprila 1951, ki jo je potrdil tudi predsednik Truman. Po tej direktivi je imel vrhovni poveljnik sil ZP OZN pravico v primeru zračnega napada Kitajske na Južno Korejo ali Japonsko uporabiti zračne sile tudi na področju Mandžurije, vendar pod pogojem, da v boju med zračnimi silami Kitajske in OZN kitajska letala pobegnejo v Mandžurijo. Poleg te direktive pa je predsednik Truman poslal na Zahodni Pacifik še skupino letal oboroženih z atomskim orožjem. Ker pa so se bali, da bo general MacArthur zlorabil to direktivo, mu je še niso izročili, ampak so se odločili, da bo najbolj varno, da ga zamenjajo (Stueck, 1997: 181).

Tako je 11. aprila 1951 predsednik Truman odstavil generala MacArthurja in na njegovo mesto postavil generala Ridgwaya²⁴ (Mikuž, 1983: 170-171), namesto generala Ridgwaya pa je predsednik Truman postavil za poveljnika ameriške VIII. armade generala Van Fleeta (Schnabel, 1992: 378).

Odstavitev generala MacArthurja so z velikim navdušenjem pozdravili v Zahodni Evropi, kjer so si želeli rešitev vojne v Koreji na miren način, razen v Španiji. Grčija in Turčija sta bili šokirani, vendar sta vseeno sprejeli Trumanovo odločitev. Ostali svet ni bil tako navdušen. Kitajci so bili mnjenja, da s to odločitvijo ZDA niso spremenile politike do Koreje. SZ je bila zadržana, protikomunistične vlade v Aziji pa so se bale, da bo ta odstavitev oslabil ameriško politično moč v regiji. Veliko ogorčenje pa je odstavitev povzročila pri republikancih, zato je

²⁴ General Ridgway je prejel direktivo GŠ oboroženih sil ZDA 11. aprila 1951 (Stueck, 1997: 188).

predsednik Truman moral zaradi tega, ker je odločitev povzročila poslabšanje ameriškega javnega mnenja glede ameriške politike v Koreji, prirediti veličasten sprejem ob povratku generala MacArthurja v ZDA. Skeptičnim državam v Aziji so ZDA pomagale z novimi ekonomskimi pomočmi, zahodnoevropske države pa so kmalu ugotovile, da se z odstavitvijo generala MacArthurje ameriška politika ni spremenila, saj so ti gladko zavrnili predlog Velike Britanije o sodelovanju s Kitajsko pri mirovni pogodbi z Japonsko ter niso odstopili od politike možnega bombardiranja Mandžurije in uporabe atomskega orožja v primeru zračnega napada Kitajske, poleg tega pa so ZDA pritisnile na OZN, da bi sprejele ekonomske sankcije proti Kitajski (Stueck, 1997: 182-186).

5.5. SPREJETJE EKONOMSKIH SANKCIJ PROTI KITAJSKI

ZDA so hotele že decembra 1950 predstaviti GS OZN resolucijo, s katero bi uvedli ekonomske sankcije proti Kitajski, vendar so naleteli na odpor predvsem Velike Britanije, ki ni hotela izgubiti Hong Konga, medtem ko ostale evropske zaveznice ZDA niso hotele sprejetja ekonomskih sankcij na vse dobrine, ampak samo na določene. Glavni vzrok odporu ZDA je bil v tem, da so bile evropske zaveznice mnenja, da bolj ko pritisnejo na Kitajsko, bolj agresiven bo kitajski odgovor, ta odgovor bo po vsej verjetnosti politični ter vojaški pritisk in ne ekonomski, saj ima Kitajska malo ekonomske moči. Kitajska bi po vsej verjetnosti podpihovala upore v Hong Kongu, Malaji, Indokini in Burmi, lahko pa bi prišlo celo do vojaške akcije. Po drugi strani pa bi uvedbo ekonomskih sankcij izkoristila SZ, ki bi lahko vojaško posredovala drugje v svetu in s tem bi se povečala možnost sovjetsko-ameriškega konflikta. Ko so ZDA ugotovile, da se evropske in arabsko-azijske nevtralne države upirajo sprejetju sankcij, je nato zahtevala selektiven embargo za nafto in dobrine, ki se lahko uporabijo v vojaške namene, s čimer so nameravali zmanjšati vojaško moč Kitajske (Stueck, 1997: 172-173). Vendar pa tudi tega predloga zahodnoevropske države niso hotele sprejeti. Še posebej je pri nasprotovanju sankcijam izstopala Velika Britanija, ki pa je na koncu vseeno morala popustiti zaradi poslabšanja odnosov z Iranom. Namreč, ko je konec aprila 1951 ekstremni nacionalist Mohhammed Mossadeq postal premier Irana, je takoj zaostril odnose z Veliko Britanijo s tem, da je nacionaliziral naftne rezerve v Iranu, zaradi tega da bi v pogajanjih z Anglo-perzijsko naftno družbo izsilil večji delež profita pri črpanju naftnih virov. Zaradi tega poslabšanja odnosov je morala Velika Britanija prositi za pomoč ZDA, da ji pomagajo pri urejanju tega problema, v zameno pa je podprla ameriško resolucijo

o določitvi sankcij proti Kitajski. Z britansko podporo so ZDA 18. maja 1951 vsilile GS OZN sprejetje resolucije o selektivnih sankcijah proti Kitajski brez predstavnikov sovjetskega bloka, ki so bojkotirali volitve, češ da so ilegalne (Stueck, 1997: 192).

5.6. KITAJSKE IN SEVERNOKOREJSKE ENOTE PREIDEJO V NAPAD

5.6.1. REORGANIZACIJA IN OKREPITVE SEVERNOKOREJSKIH IN KITAJSKIH ENOT

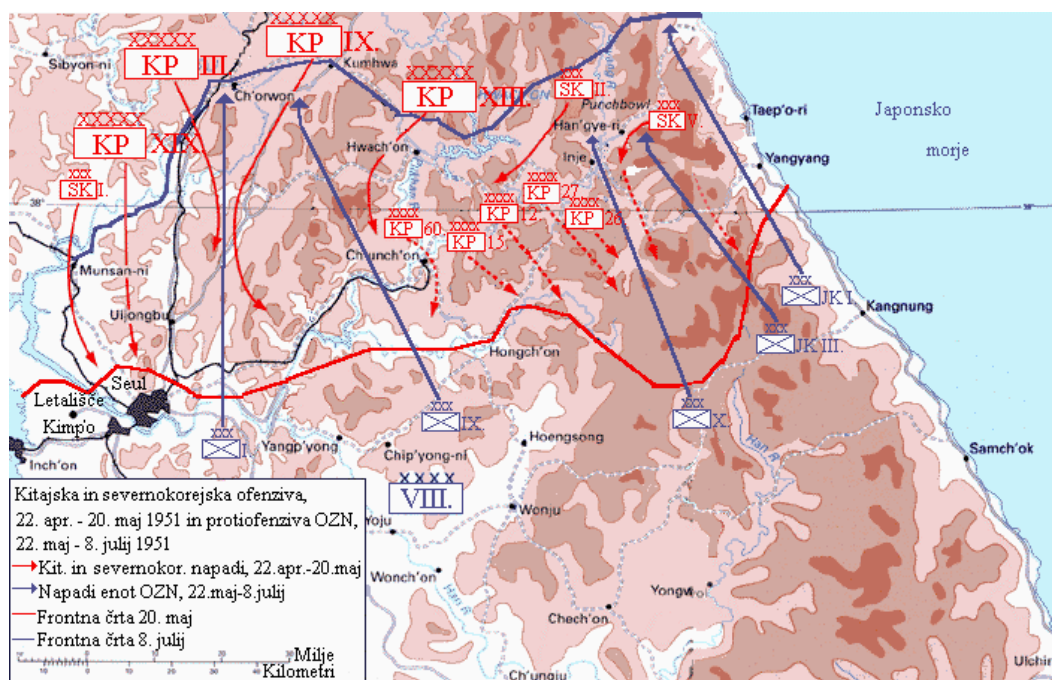
V obdobju med januarjem in marcem 1951 so se kitajske in severnokorejske enote močno okrepile, tako so januarja 1951 reko Jalu prečkali VI. severnokorejski korpus, sestavljen iz 18., 19. in 36. divizije, VII. severnokorejski korpus, sestavljen iz 13., 32. in 37. divizije, in VIII. severnokorejski korpus, sestavljen iz 42., 45. in 46. divizije. Proti koncu februarja 1951 pa so se kitajske prostovoljne enote okrepile z XIX. armadno skupino, sestavljeno iz 63., 64. in 65. armade. Marca 1951 je prišla na bojišče 47. armada, ki je prišla pod poveljstvo XIII. armadne skupine. Kasneje je prišla v Korejo še III. armadna skupina, sestavljena iz 12., 15. in 60. armade. Zadnja okrepitev pa je bila 2. motorizirana artiljerijska divizija. Kitajsko IX. armadno skupino so zaradi velikih izgub popolnili z novimi vojaki, pri tem pa je 26. armada postala del XIII. armade, ko je zamenjala 38. armado, ki se je umaknila v zaledje. 50. ter 66. armado pa so zaradi velikih izgub poslali nazaj v Mandžurijo. Z vsemi temi okrepitvami so bile kitajske prostovoljne enote sestavljene iz 4 armadnih skupin s 14 armadami in 42 pehotnimi divizijami ter eno artiljerijsko divizijo, pri tem pa sta bili XIX. in III. armadna skupina v celoti opremljeni s sovjetskim orožjem. Decembra 1951 pa je reko Jalu prečkal še IV. severnokorejski korpus sestavljen iz 4., 5. in 105. oklepne divizije (Mossman, 1990: 323-327, Malkasian, 2001: 41).

5.6.2. KITAJSKE IN SEVERNOKOREJSKE ENOTE IZVEDEJO VELIKO OFENZIVO

S temi okrepitvami je poveljnik kitajskih prostovoljnih enot Peng Dehuai 22. aprila 1951 začel s spomladansko ofenzivo, ki je imela cilj zasesti Seul (Mossman, 1990: 379-382). Z

ofenzivo (glej zemljevid 5.4) so hoteli Kitajci z IX. in XIII. armadno skupino obkoliti ameriško VIII. armado na severozahodu bojišča, z uspešno izvedenim napadom so prisilili k umiku I. in IX. ameriški korpus 40 kilometrov nazaj proti jugu, kjer so ustvarili močno obrambno linijo, ki je kitajske in severnokorejske enote niso uspele prebiti, zato so preusmerile napad na vzhodni del bojišča, kjer so z IX. in III. kitajsko armadno skupino skupaj z II. in V. severnokorejskim korpusom uničili južnokorejski III. korpus, ki se je moral skupaj z X. ameriškim korpusom umakniti na jug. 21. maja 1951 so morale kitajske in severnokorejske enote zaradi logističnih težav, ki jih je povzročilo pomanjkanje hrane in streliva, zaustaviti svojo ofenzivo (Malkasian, 2001: 41-45).

Zemljevid 5.4: Kitajska in severnokorejska ofenziva 22. april–20. maj 1951 in protiofenziva OZN 22. maj–8. julij 1951.

Vir: prirejeno po McGrath (2000: 17).

Že 20. maja 1951 pa se je začela protiofenziva enot OZN z nalogo olajšati pritisk kitajskih in severnokorejskih enot, kjer so enote OZN s I. in IX. ameriškim korpusom napadle 'Železni trikotnik', to je bilo področje prepleteno s cestami in železnico med Pyongangom, Ch'olwonom in Kumhwanom, ki je bilo glavno komunikacijsko središče za povezavo med kitajskimi in severnokorejskimi enotami na bojišču. Do 15. junija 1951 so enote OZN zasedle spodnji predel 'Železnega trikotnika', nato pa so se zaustavile (Malkasian, 2001: 45; Mossman, 1990: 465).

6. MIROVNA POGAJANJA IN OMEJENI SPOPADI

6.1. PRIPRAVE NA MIROVNA POGAJANJA

Obema stranema v spopadu je postalo jasno, da je vzpostavljeno takšno ravnotežje sil, da nobena stran ni več imela večjih možnosti za zmago, zato je bilo potrebno poiskati rešitev v diplomaciji (Vojna enciklopedija, zvezek 4, 1973: 603). Tako je že 5. aprila 1951 GŠ oboroženih sil ZDA v svojem poročilu svetu za nacionalno varnost ZDA ugotovil, da se vojna v Koreji ne more več rešiti samo z vojaško akcijo, nadaljnje vojaške operacije v Koreji morajo biti odvisne od ravnanja SZ. Če bi SZ vojaško posredovala, je potrebno takoj umakniti enote OZN iz Koreje, če pa do tega ne bi prišlo, pa naj enote OZN izvedejo takšen vojaški pritisk na kitajske in severnokorejske enote, da jih bodo prisilile k mirovnim pogajanjem. Svet za nacionalno varnost ZDA je sprejel predloge GŠ oboroženih sil ZDA. Na podlagi sprejetja poročila je GŠ oboroženih sil ZDA 1. maja 1951 generalu Ridgwayu ukazal, da v nobenem primeru ne sme z vsemi svojimi silami prečkati 38. vzporednika, ampak naj izvaja samo omejene vojaške operacije s ciljem zaščite svoje obrambne črte (Mossman, 1990: 488-489).

17. maja 1951 pa je tudi predsednik Truman sprejel odločitev, v kateri je upošteval priporočilo sveta za nacionalno varnost ZDA, po katerem bodo ZDA iskale rešitve za združeno, neodvisno in demokratično Korejo z nevojaškimi sredstvi (Schnabel, 1992: 393). Zato so 1. junija 1951 Ridgwayu poslali nova navodila, po katerih je bila njegova naloga kot poveljnika enot OZN sledeča: zaščita svojih enot na terenu, naj z omejenimi vojaškimi operacijami povzroča čim večje izgube v živi sili in opremi kitajskih in severnokorejskih enot, ustvariti mora avtoriteto južnokorejskih oblasti na celotnem področju Južne Koreje in pripraviti pogoje za kasnejši umik vseh nekorejskih sil iz Koreje ter pri tem ustvariti močne južnokorejske oborožene sile, ki bodo prevzele naloge ZP OZN (Mossman, 1990: 490).

6.1.1. SZ JAVNO PREDSTAVI MIRNO REŠITEV SPOPADA

Preobrat v vojni se je zgodil 23. junija 1951, ko je SZ prvič javno predstavila pripravljenost za rešitev korejskega problema z mirovnimi pogajanjmi. Predstavnik SZ v VS OZN Jakob Malik je v govoru na radijski oddaji pod sponzorstvom OZN z naslovom 'The Price of Peace' (cena miru) izjavil, da si njegova vlada želi mirovna pogajanja v Koreji (Schnabel, 1992: 402). Malik je kot prvi korak predlagal, da obe sprti strani hkrati umakneta svoje sile z 38.

vzporednika in s tem pokažeta željo za mirno rešitev spora. Peking je nekaj dni kasneje javno sprejel ponudbo Malika (Hermes, 1992: 15).

Po Malikovem predlogu so hotele ZDA najprej dobiti potrditev njegovih besed o pripravljenosti SZ na pogajanja o premirju, zato sta se 27. junija 1951 srečala ameriški ambasador v SZ Alan Kirk in prvi namestnik ministra za zunanje zadeve Andrej Andrejevič Gromiko. Gromiko je potrdil pripravljenost njegove vlade za mirovno pogajanje, vendar na pogajanjih ne smejo razpravljati o političnih vprašanjih, ampak samo o vojaških (Stueck, 1997: 209).

6.1.2. OBE STRANI SPREJMETA MIROVNA POGAJANJA

Po potrditvi pripravljenosti SZ na pogajanja so ZDA pooblastile generala Ridgwaya, da je v primeru, da pride do pogajanj o prekinitvi ognja, glavni vojaški cilj enot OZN prekinitev sovražnosti in zagotovilo, da ne pride do novih bojov. Pri pogajanjih se mora obvezno razpravljati samo o vojaških vprašanjih in se ne sme pogajati o političnih vprašanjih. Nato je po ukazu predsednika Trumana general Ridgway 30. junija 1951 poslal Kim Il Sungu in Peng Dehuaju radijsko sporočilo, v katerem je pozival nasprotno stran k pogajanjem, kar sta 1. julija 1951 Kim Il Sung in Peng Dehuai tudi sprejela.²⁵ Vendar pa sta zavrnila predlog generala Ridgwaya, da bi pogovori potekali na danski ladji in sta namesto tega predlagala mesto Kaesong²⁶, kar je general Ridgway tudi sprejel. 10. julija 1951 sta se v Kaesongu srečali delegaciji OZN z viceadmiralom Joyem Tournierjem kot vodjem delegacije na eni strani in delegacija severne Koreje in kitajskih prostovoljnih sil z generalom Nam Ilom (general severnokorejskih oboroženih sil) kot vodjem delegacije na drugi strani (Hermes, 1992: 17, 21; Schnabel, 1992: 403-404).

²⁵<http://www.geocities.com/Pentagon/1953/ridgway.htm>, 1.11.2000.

²⁵ Kaesong je bilo mesto na nikogaršnjem ozemlju, vendar pa so bile severnokorejske in kitajske enote blizu in bi ga lahko kadarkoli okupirale (Stueck, 1997: 209).

²⁵ Razmerje moči med vojaki je bilo 3:1 v korist Kitajske, poleg tega pa je bila večina orožja sovjetskega porekla, zato je bila severna Koreja povsem odvisna od SZ in Kitajske (Stueck, 1997: 270).

²⁶ Kaesong je bilo mesto na nikogaršnjem ozemlju, vendar pa so bile severnokorejske in kitajske enote blizu in bi ga lahko kadarkoli okupirale (Stueck, 1997: 209).

6.1.3. VZROKI ZA KITAJSKO IN SEVERNOKOREJSKO SPREJETJE MIROVNIH POGAJANJ

Ko so Kitajci konec leta 1950 vstopili v Korejo, so najprej izvajali velike vojaške operacije. Po treh ofenzivah med januarjem in majem 1951 pa je Mao Zedong ugotovil, da zaradi vojaške premoči enot OZN v zraku in na morju ne more več nadaljevati z velikimi operacijami ter se je zato odločil za omejen spopad. Kmalu pa so Kitajci ugotovili, da tudi z vojaško silo ne bodo uspeli pregnati sil OZN iz Koreje, saj je vojna vse bolj izčrpavala kitajske ekonomske resurse. Poleg ekonomskih sankcij so morali celo orožje, ki so ga prejeli od SZ, sami plačati, ker je SZ potrebovala velika finančna sredstva za oboroževanje Vzhodne Evrope. Tako je Kitajska denar za orožje zbirala na množičnih donacijah po državi, poleg tega pa je vse večja angažiranost kitajskih sil v vojni v Koreji povzročala vse večjo odvisnost od SZ, ta odvisnost pa je povzročala med Kitajci nezadovoljstvo, saj so bili izredno ponosni na dejstvo, da so zmagali v svoji državljanski vojni brez pomoči tujih držav. Poleg ekonomskih vzrokov pa je Kitajska imela tudi notranjepolitične probleme, saj je bila v državi še vedno dejavna protikomunistična gverila in po drugi strani Kitajski še vedno ni uspelo fizično in ideološko nadzorovati celotne države. Kitajci so zato začeli razmišljati o mirovnih pogajanjih, potrebno pa je bilo prepričati še Severno Korejo. Kim Il Sung je še vedno hotel vojaško zmago, zato so morali Kitajci junija 1951 prisiliti Kim Il Sunga, da je sprejel mirovna pogajanja. Kim Il Sung ni bil ne politično in ne vojaško sposoben, da prepreči novo vojaško politiko Kitajske, ki je imela v načrtu samo omejene napade. Severna Koreja je trpela hudo pomanjkanje hrane zaradi poletnih poplav, morala prebivalstva je bila slaba in zaradi tega je Kim Il Sung postal še bolj odvisen od SZ in Kitajske²⁷, odkar se je začela vojna. Prav zaradi te odvisnosti je moral opustiti misel o vojaški zasedbi Koreje in sprejeti mirovni sporazum, da je lahko rešil vsaj tisto, kar je imel pred vojno. Popuščati je moral zgolj zaradi svojega lastnega preživetja, kljub vsemu pa je postavil pogoj za sprejetje mirovnega sporazuma, v katerem je zahteval, da se določi predvojna razmejitevna črta ter umik vseh tujih sil iz Koreje (Stueck, 1997: 216-220, 247-248).

Ko so Kitajci prepričali Kim Il Sunga, da sprejme mirovna pogajanja, so sredi leta 1951 zaprosili SZ, da predloži javno ponudbo za rešitev spora z mirovnimi pogajanjmi, kar je SZ 23. junija 1951 tudi storila z nastopom Malika na radijski oddaji.²⁸

²⁷Razmerje moči med vojniki je bilo 3:1 v korist Kitajske, poleg tega pa je bila večina orožja sovjetskega porekla, zato je bila severna Koreja povsem odvisna od SZ in Kitajske (Stueck, 1997: 270).

²⁸<http://cwihip.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/beafe...>, 7.5.2002.

6.2. ZAČETEK MIROVNIH POGAJANJ

Mirovna pogajanja so se začela 10. julija 1951 v Kaesongu in že na prvem sestanku je prišlo do zapleta, saj je severnokorejska in kitajska delegacija zahtevala kot prvi korak umik vseh tujih sil iz Koreje, kar je delegacija OZN takoj gladko zavrnila z obrazložitvijo, da je to pač politično vprašanje, pogajajo pa se lahko samo o vojaških temah (Hermes, 1992: 23-24).

Po sedemnajstdnevnih pogovorih so vendarle sprejeli dnevni red, ki je bil sledeč:

1. sprejetje dnevnega reda;
2. določitev demarkacijske črte med obema sovražnima stranema in s tem demilitarizirane cone kot prvi pogoj k ustavitvi sovražnosti v Koreji;
3. konkretni dogovori za funkcioniranje prekinitve ognja in premirja v Koreji, vključno s sestavo, nadležnostmi in funkcijami nadzornega organa, ki bo nadzoroval odločitve o prekinitvi ognja in premirja;
4. dogovori o vojnih ujetnikih;
5. priporočilo vladam zainteresiranih držav za organiziranje politične konference o Korejskem vprašanju (Turner, 1953: 14-15).

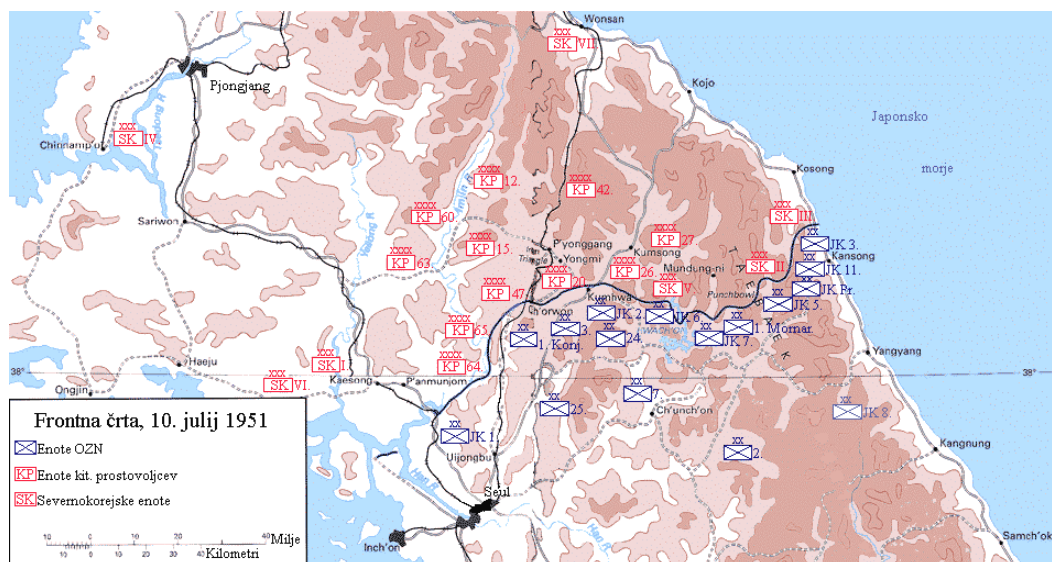
6.2.1. POGAJANJA O DOLOČITVI DEMARKACIJSKE ČRTE MED SPRTIMA STRANEMA

Po sprejetju dnevnega reda se je začelo razpravljati o drugi točki dnevnega reda, določitvi demarkacijske črte med obema stranema. Severnokorejska in kitajska delegacija sta predlagali sprejetje 38. vzporednika kot razmejitevne črte in umik vseh enot 20 kilometrov od demarkacijske črte. Delegacija OZN je takšen predlog takoj zavrnila, ker je bil po njihovem mnenju politične narave ter je namesto tega zahtevala, da se demarkacijska črta organizira na področju, ki je primerno za izvajanje obrambnih dejstev, kar pa 38. vzporednik vsekakor ni bil, saj sta ga v dosedanjih vojaških spopadih obe strani prečkali kar štirikrat (Hermes, 1992: 35-36).

Bistvo demarkacijske črte je bilo po mnenju OZN določitev takšne črte, ki bo ne samo razdelila sovražne enote, ampak bo ta demarkacijska črta na takšnem področju, ki bo omogočalo izvajanje obrambnih nalog. Poleg tega mora biti demarkacijska črta jasno določena, ker bo razdelila demilitarizirano cono, ki jo bodo vzpostavili po podpisu premirja in bo poleg tega tudi določala administrativno odgovornost obeh strani. Delegacija OZN je

predlagala, da se za demarkacijsko črto (glej zemljevid 6.1) določi tedanja bojna črta (Turner, 1953: 17-19).

Zemljevid 6.1: Frontna črta 10. julij 1951.

Vir: prirejeno po Birtle (2000: 5).

Pogajanja o demarkacijski črti in demilitarizirani coni so pokazala, da je sporazum vse prej kot mogoč. Zato so predlagali, naj bi za ti dve točki sestavili podkomisijo²⁹, vendar so njeno delo in delo konference ovirale razne provokacije, vojaške in diverzantske, z obeh strani (Mikuž, 1983: 177).

6.2.2. PREKINITEV POGAJANJ

Severnokorejska in kitajska delegacija sta 23. avgusta 1951 prekinili pogajanja zaradi lažnega incidenta, ko naj bi letala OZN bombardirala mesto Kaesong³⁰ (Turner, 1953: 22).

Na prekinitev pogajanj je najverjetneje vplivala bližajoča se konferenca v San Franciscu, kjer naj bi razpravljali o podpisu mirovnega sporazuma z Japonsko; tako bi z domnevnim incidentom enot OZN prepričali evropske države, da bi prisilile ZDA, da omilijo svojo politiko tako v Koreji kakor tudi drugje v svetu, po drugi strani pa bi okrepili svojo

²⁹ Ker je pogajanje zastalo, obe delegaciji sta sedeli tudi po dve uri v tišini, je viceadmiral Turner predlagal generalu Namu, da se ustanovijo podkomisije, kjer bodo v bolj sproščenem ozračju prišli do zaključka (Stueck, 1997: 229).

³⁰ Uradno se ni nikoli ugotovilo ali je bil incident lažen ali ne, saj sta severnokorejska in kitajska delegacija zavrnila preiskavo (Stueck, 1997: 229).

propagandno pozicijo in ponovno pridobili iniciativo v mirovnih pogajanjih. Prekinitve pogajanj pa je bila po drugi strani tudi posledica zavračanja 38. vzporednika kot demarkacijske črte s strani delegacije OZN (Stueck, 1997: 230).

Po prekinitvi pogajanj je general Ridgway sklenil okrepiti vojaške operacije v cilju, da bi prisilil Severno Korejo in Kitajsko nazaj k pogajanju. Tako je ameriška VIII. armada z izvedla vrsto vojaških operacij z omejenim ciljem, ki pa kljub manjšim taktičnem uspehom niso prinesle večjih uspehov (Malkasian, 2001: 49; Vojna enciklopedija, zvezek 4, 1973: 604). Kljub temu pa so do konca septembra 1951 enote OZN povzročile severnokorejskim in kitajskim enotam velike izgube v živi sili in zalogah, izgubili pa so celo nekaj ozemlja v centralnovzhodnem bojišču. Zaradi teh izgub je začelo severnokorejskim in kitajskim enotam primanjkovati hrane in zimske obleke. V takih pogojih so spoznali, da bi bila nova velika ofenziva v tem času neuspešna in bi si samo poslabšali pogajalsko pozicijo, zato so se odločili za izvajanje vojaških operacij z omejenim ciljem. Zaradi takšne situacije na bojišču so Severni Korejci in Kitajci prišli do spoznanja, da je potrebno obnoviti mirovna pogajanja (Stueck, 1997: 234-235).

6.3. PRIPRAVE NA OBNOVITEV MIROVNIH POGAJANJ

Ko je bilo potrebno obnoviti pogajanja, se je ZP OZN znašlo pred dvema težavama, najprej je bilo potrebno prepričati Severne Korejce in Kitajce, da obnovijo mirovna pogajanja, nato pa so jih morali še prepričati, da zamenjajo mesto konference.

ZP OZN se je odločilo izvesti prevaro s ciljem, da se prepriča Severno Korejo in Kitajsko, da obnovijo mirovna pogajanja. General Ridgway je ukazal napad na stavbo poleg konferenčne dvorane v Kaesongu, ki so ga 10. septembra 1951 ameriška letala tudi izpeljala. Po protestu Severne Koreje in Kitajske pa se je ZP OZN opravičilo in obljubilo, da bo krivce ostro kaznovalo. S tem priznanjem kršenja nevtralnega območja je ZP OZN Severno Korejo in Kitajsko pripravilo, da so obnovili mirovna pogajanja.

Obe sta 19. septembra 1951 predlagali začetek obnovljenih mirovnih pogajanj v Kaesongu in nista hoteli spremeniti mesta konference. Zato so vse enote OZN začele hkrati na celotnem bojišču z omejeno ofenzivo v zadnjem tednu septembra 1951 s ciljem prisiliti nasprotno stran, da sprejme pogajanja tudi v drugem mestu. Po uspehu te ofenzive, ko so enote OZN prebile sovražno obrambo na nekaj mestih, se je 3. oktobra 1951 Mao Zedong premislil in ukazal obnovitev pogajanj za vsako ceno. Tako je štiri dni kasneje severnokorejska in kitajska stran

predlagala P'anmunjom kot novo mesto sestanka, kar je general Ridgway z navdušenjem sprejel. Tam so se 25. oktobra 1951 začela nova pogajanja. Pri pogajanjih o demarkacijski črti so se dogovorili za črto, ki bo enaka tedanji bojni črti. Edini problem pri določitvi črte pa je bilo mesto Kaesong, ker je severnokorejska delegacija zahtevala, da ta po določitvi demarkacijske črte ostane na njihovi strani. S tem pa se ni strinjal general Ridgway. Ta je zahteval, da naj bo demarkacijska črta določena po podpisu premirja; dokler pa ne pride do podpisa, ne bo barantanja z ozemljem. Pogajanja so zopet zastala (Stueck, 1997: 236-238).

6.3.1. SPOR MED KITAJSKO IN SZ GLEDE NADALJNJEGA POTEKA MIROVNIH POGAJANJ

SZ se je sredi novembra 1951 premislila glede nadaljnjega poteka mirovnih pogajanj v P'anmunjomu ter je zahtevala od Severne Koreje in Kitajske, da morata v pogovorih zavzeti ostrejši pristop in ne smeta popuščati na nobeni točki dnevnega reda. Vzroki tej spremembi sovjetskega stališča so bili predvsem dogajanje v Zahodni Evropi, sprejetje Grčije in Turčije v NATO, vojaški pogovori med ZDA in Jugoslavijo (vojaška pomoč in ponudba Jugoslaviji za vstop v NATO pakt), povečevanje vojaške moči v Zahodni Evropi in podpis mirovnega sporazuma z Japonsko brez predstavnikov SZ in njenih zaveznic. Zaradi teh dogodkov v mednarodnih odnosih se je Stalin ustrašil, da bo v primeru podpisa premirja in s tem zaključka vojne v Koreji ZDA namenila več resursov za ponovno oborožitev Zahodne Evrope (Stueck, 1997: 247).

Kitajska se je uprla sovjetskemu predlogu, ker je vojna v Koreji drastično črpala ekonomske rezerve Kitajske. Na kitajski strani se je pojavil strah pred možnostjo napada ZDA z atomskim orožjem, kar je bila posledica preletov ameriških letal B-29 s simuliranim napadom z atomsko bombo v Koreji v začetku oktobra 1951 in velika javna podpora Američanov za uporabo atomske bombe v Koreji. Vzrok, da se je Kitajska uprla SZ, leži tudi v tem, da je do tedaj Kitajska dobila dovolj vojaške pomoči od SZ, da se je lahko sama upirala sovražniku. Tako je Kitajska zavrnila predlog SZ in hotela podpisati premirje, vendar pa ni hotela sprejeti mirovnega sporazuma za vsako ceno, saj je počasi začela dobivati tudi prve bitke v zraku in konec oktobra 1951 je v enem tednu v bojih med lovci Mig in letali zračnih sil OZN slednji izgubil kar pet letal, kar je bilo eno manj kot v celotni vojni do tedaj (Stueck, 1997: 247-248).

6.3.2. ZDA HOČEJO VOJAŠKO REŠITEV KOREJSKEGA SPOPADA

ZDA so, kljub pritisku Velike Britanije³¹ in Francije za čim hitrejšo končanje vojne, saj je vojna izčrpavala ekonomske rezerve obeh držav, vse bolj razmišljale o vojaški rešitvi globalnih problemov. Tako je predsednik Truman 17. septembra 1951 napisal, da sporazum s SZ ni vreden papirja na katerem naj bi bil napisan. Gordon Dean, predsednik ameriške komisije za atomsko energijo, pa je naznanil, da imajo ZDA taktično jedrsko orožje, narejeno za uporabo na bojišču, pomembni ameriški senatorji so celo zahtevali njegovo uporabo v Koreji, hkrati pa so ZDA objavile novico, da je SZ preizkusila atomsko bombo, kar je Stalin tudi potrdil in povedal da bo v primeru kakršnekoli vojne med SZ in ZDA uporabil atomsko bombo. Tedaj pa so se ZDA ustrašile možne atomske vojne s SZ in so hotele rešiti vojaški konflikt v Koreji z mirnimi sredstvi. Tako je 12. novembra 1951 ameriško zunanje ministrstvo predlagalo popuščanje pri pogajanju in sprejetje demarkacijske črte kot jo je predlagala severnokorejska in kitajska delegacija, pod pogojem da se v 30 dneh zaključijo pogajanja o vseh točkah dnevnega reda (Stueck, 1997: 239-240).

6.4. OBNOVITEV MIROVNIH POGAJANJ

6.4.1. SPREJETJE DEMARKACIJSKE ČRTE

Na ponovnih pogajanjih je bila 17. novembra 1951 sprejeta odločitev, da bo bojna črta tudi demarkacijska črta, mesto Kaesong pripade Severni Koreji in da morata po podpisu premirja obe strani umakniti svoje enote dva kilometra od nje v primeru, da se v 30 dneh po sprejetju te odločitve zaključijo mirovna pogajanja (Hermes, 1992: 119; Nečak, 1992: 147).

To je pomenilo, da se 30 dni ne bodo izvajale vojaške operacije in s tem je bila 27. novembra 1951 zaključena druga točka dnevnega reda (Turner, 1953: 23). Šele 28. novembra 1951 pa je prišlo do resničnega premirja, ki so ga sile OZN prekršile sicer že naslednji dan, toda predsednik Truman je to opravičeval s tem, da se niso dogovorili o najpomembnejši

³¹ Velika Britanija je podpirala ameriško politiko zaradi problemov, ki jih je imela s črpanjem nafte v Iranu, Egipt je želel odstranitev britanskih enot iz Sueškega kanala in Irak je zahteval ponovno revizijo zavezniškega sporazuma med Irakom ter Britanijo, zato je Britanija potrebovala ameriško pomoč pri posredovanju za rešitev teh problemov. Oktobra 1951 pa je na volitvah zmagala konzervativna stranka in tako je postal novi premier Winston Churchill. Z njegovo izvolitvijo so pričakovali, da naj bi Velika Britanija postala bolj neodvisna od ZDA. Churchill je označil kot največji problem v Britaniji slabo ekonomsko situacijo, enak problem pa je imela tudi Francija, zato sta si obe državi prizadevali za čim hitrejšo končanje vojne v Koreji (Stueck, 1997: 239).

točki dnevnega reda, namreč o izmenjavi vojnih ujetnikov, in da so s kršenjem premirja želeli ustvariti enakopravne razmere za vse (Nečak, 1992: 147).

6.4.2. TRETJA TOČKA DNEVNEGA REDA MIROVNIH POGAJANJ

Tretja točka dnevnega reda je zadevala konkretne dogovore za funkcioniranje prekinitve ognja ter sestavo, pristojnost in funkcije nadzornega organa, ki bo nadzoroval delovanje premirja. Za OZN je bila ta točka zelo pomembna, saj so hoteli narediti uspešen mehanizem ohranjanja prekinitve ognja. Tako so zahtevali prepoved povečevanja vojaških enot, s tem da bi ohranili sedanje ravnotežje sil na bojišču. Za ZP OZN je bilo bistveno, da imajo še vedno vojaško premoč v zraku³². Da pa bi ohranili ravnotežje sil, je bilo potrebno ustanoviti nadzorno komisijo, ki bi nadzirala omejitev oboroževanja in kopičenja vojaških sil (Stueck, 1997: 243). Tako je delegacija OZN zahtevala ustanovitev skupnega nadzornega organa, ki bo imel neomejen pristop po celotnem Korejskem polotoku, prepoved ponovnega oboroževanja in kopičenja vojaških sil obeh strani, prepoved obnavljanja ali gradnje novih letališč v Severni Koreji.³³ Po predstavitvi tega predloga sta najprej severnokorejska in kitajska delegacija zavrnila zračno opazovanje nadzornega organa in zahtevali, da bo imel nadzorni organ pristop do vojaških objektov samo v določenih točkah vstopa v državo (Hermes, 1992: 121-122; Stueck, 1997: 249).

Nato pa se je zapletlo tudi pri rotaciji vojakov. Delegacija OZN je zahtevala rotacijo³⁴ vsaj 5.000³⁵ vojakov na mesec, kar sta severnokorejska in kitajska delegacija zavrnila (Hermes, 1992: 128) in zahtevali vsakršno prepoved tako rotacije kakor tudi dopolnjevanja opreme po podpisu mirovnega sporazuma. Delegacija OZN pa je kot odgovor zavrnila umik svojih enot iz otokov na severu 38. vzporednika. Poseben problem pa so predstavljala letališča v Severni Koreji, OZN je zahtevala prepoved obnove starih ali gradnje novih letališč, kasneje so dovolili samo tista letališča, na katerih niso mogla pristajati reaktivna letala. Na prepovedi

³² Tudi ZP OZN si je želelo obnoviti pogajanja, saj je sovražnik dobival tudi po 100 letal MIG-15 na mesec, medtem ko je bila mesečna proizvodnja reaktivnih letal v ZDA samo 31 na mesec, s tem pa bi izgubili glavno prednost v spopadih - vojaško premoč v zraku. Tudi sovražnikove kopenske sile so bile vse močnejše, medtem ko je OZN doživela neuspeh pri pridobitvi novih štirih divizij članic OZN (Stueck, 1997: 237).

³³ GŠ oboroženih sil ZDA je ukazal prepoved gradnje ali obnavljanja letališč v Severni Koreji zaradi straha, da bi jih lahko SZ uporabila v vojni med ZDA in SZ za napad na Japonsko (Hermes, 1992: 121-122).

³⁴ ZP OZN je držalo visoko moralo vojakov z rotacijskim sistemom, na začetku je moral biti vojak ali šest mesecev v boju ali leto dni v zaledju, kasneje pa so naredili točkovni rotacijski sistem. Vsak vojak je glede na delo in vojaški čin dobival točke in manj kot leto dni je bilo dovolj za vrnitev domov (Hermes, 1992: 349-351).

³⁵ Ta številka je bila izredno majhna saj je ameriška VIII. armada na mesec zamenjala 20-30.000 vojakov, kar pa je tudi predstavljalo velik logistični zalogaj (Hermes, 1992: 350).

letališč je delegacija OZN odločno vztrajala, kljub temu da je nasprotna stran predlagala, da v zameno za letališča odstopijo od rotacijske politike (Stueck, 1997: 249-250).

Ker ni prišlo do rešitve problema letališč v Severni Koreji, sta severnokorejska in kitajska delegacija 3. decembra 1951 izpeljali odličen manever, ko sta predlagali nevtralni nadzorni organ kot alternativo predlogu OZN za skupno inšpekcijsko telo. S tem predlogom se je delegacija OZN strinjala, zapletlo pa se je s sestavo tega nadzornega organa, obe strani sta brez večjih oklevanj sprejeli Švico, Švedsko, Poljsko in Češkoslovaško, nato pa sta severnokorejska in kitajska delegacija zahtevali še sprejetje SZ v nevtralni nadzorni organ. Delegacija OZN je ta predlog odločno zavrnila, češ da SZ ni nevtralna v tej vojni in zaradi tega ne more biti sprejeta v nevtralni nadzorni organ (Hermes, 1992: 163; Stueck, 1997: 271).

Ker se niso uspeli dogovoriti o sestavi nadzorne komisije in letališč, so prešli na razpravo o vojnih ujetnikih.

6.4.3. PROBLEM VOJNIH UJETNIKOV

Severnokorejska in kitajska delegacija sta zahtevali vrnitev vojnih ujetnikov po podpisu mirovnega sporazuma po načelu 'vsi za vse', delegacija OZN pa je hotela, da se vrnejo vojni ujetniki po načelu 'eden za enega' (Hermes, 1992: 139-141). Po dolgem razpravljanju sta severnokorejska in kitajska delegacija odstopili od politike 'vsi za vse', dokler ne bi vsaka stran najprej predstavila seznama vojnih ujetnikov. Severnokorejska in kitajska delegacija sta predstavili seznam z 11.559 vojnimi ujetniki (7.124 Južnih Korejcev in 4.417 pripadnikov OZN). Delegacija OZN je takoj protestirala zaradi tako majhnega števila vojnih ujetnikov, saj so samo Južni Korejci pogrešali več kot 88.000 vojakov, z utemeljitvijo, da so severnokorejski in kitajski mediji objavili novico, da je bilo zajetih 65.000 vojakov v prvih mesecih spopadov. Po drugi strani pa sta Severna Koreja in Kitajska pogrešali 188.000 vojakov, na seznamu OZN pa je bilo samo 132.000 vojakov in 37.000 vojnih ujetnikov, ki so bili prekvalificirani v civiliste, 16.000 ujetnikov pa so prekvalificirali v državljane Južne Koreje, ki jih ne bodo vrnila (Stueck, 1997: 250).

Vzrok, zakaj sta severnokorejska in kitajska delegacija na seznamu imeli samo 4.417 vojnih ujetnikov Južne Koreje, leži v tem, da je veliko število tako bivših južnokorejskih vojakov kakor tudi civilistov Severna Koreja nasilno novačila v svoje oborožene sile (Hermes, 1992: 142).

6.4.3.1. ZDA sprejmejo politiko prostovoljne vrnitve vojnih ujetnikov

ZDA niso hotele vrnitve ujetnikov po načelu 'vsi za vse', ker bi s tem nasprotna stran dobila vsaj 150.000 novih vojakov, kar bi porušilo ravnotežje vojaških sil na Korejskem polotoku. Da bi zmanjšale to nevarnost, so se ZDA odločile, da bodo prekvalificirale vojne ujetnike s tem, da bodo zaslišali vojne ujetnike in ugotovili, ali so bili prisiljeni vstopiti v severnokorejske oborožene sile, in če so bili, jih bodo izpustili. Po predvidevanju OZN je bilo vsaj 40.000 vojnih ujetnikov ali prebivalcev ali pa bivših vojakov Južne Koreje, ki so jih prisilno vključili v severnokorejske oborožene sile, zato so jih želeli prekvalificirati v južnokorejske civiliste. Število kitajskih vojnih ujetnikov pa zmanjšati s tem, da so jim glede na to, da je bilo veliko ujetnikov včasih pripadnikov oboroženih sil nacionalistične Kitajske, dali možnost, da se ali vrnejo na Kitajsko ali pa v Tajvan. Po predvidevanju naj bi se več kot polovica vojaških ujetnikov uprla vrnitvi (Hermes, 1992: 143-144; Stueck, 1997: 244).

Medtem ko si je večina Trumanove administracije prizadevala za čimprejšnjo zaključitev mirovnega sporazuma, pa je bil predsednik Truman drugačnega mnenja, saj je sklepal da bosta v primeru hitrega podpisa mirovnega sporazuma Severna Koreja in Kitajska okrepili svoje oborožene sile, napadli ter pregnali sile OZN s Korejskega polotoka, zato se je potrebno počasi pogajati, saj bodo dolgoročna pogajanja omogočila boljše pogajalska izhodišča za ZDA. Posledica tega predloga je bila sprejetje politike prostovoljne vrnitve vojnih ujetnikov, to je pomenilo, da bodo najprej izpeljali politiko 'eden za enega'; tisti ujetniki, ki pa bodo ostali na seznamu OZN, pa bodo podvrženi politiki prostovoljne vrnitve. Generalu Ridgwayu so ukazali, da se mora vztrajati na pogajanjih pri tej politiki prostovoljne vrnitve vojnih ujetnikov, vse dokler ne bo prišlo do možnosti prekinitve pogajanj. Takšen predlog je delegacija OZN na pogajanjih dala 2. januarja 1952 in dva dneva kasneje sta ga severnokorejska in kitajska delegacija zavrnili z utemeljitvijo, da je takšen predlog za njih nesprejemljiv in sta celo zagrozili s prenehanjem pogajanj, vendar pa tega nista storili (Stueck, 1997: 251-252).

8. februarja 1952 je predsednik Truman tudi uradno podprl politiko proti nasilnemu vračanju vojnih ujetnikov z uradno razlago, da če bodo nasilno vrnili vojaške ujetnike, jih bo po vsej verjetnosti čakala smrt, s tem pa se politika ZDA pač ne bo identificirala (Stueck, 1997: 263-264).

6.4.4. PREMIK NA TRETJI TOČKI IN ZAPLETI Z VOJNIMI UJETNIKI

Počasi se je začelo premikati tudi pri tretji točki dnevnega reda, ko sta 15. marca 1952 severnokorejska in kitajska delegacija odstopili od zahteve po pregledu opreme, ki je sodila v vojaško skrivnost v zameno, da bo delegacija OZN zmanjšala število mest vstopa nadzorne komisije v Severno Korejo s šest na pet. Tudi vprašanje rotacije vojakov je bilo rešeno, saj so se dogovorili, da vsaka stran lahko mesečno zamenja 35.000 vojakov in po vnaprej določenih točkah vstopa na Korejski polotok.³⁶

Do 26. marca 1952 so bila rešena že vsa vprašanja v tretji točki razen dveh: konstrukcija letališč v Severni Koreji in sovjetsko članstvo v nevtralnem nadzornem organu (Stueck, 1997: 265).

Severnokorejska in kitajska delegacija sta konec marca 1952 predlagali, da lahko OZN s seznama umakne vse, ki so imeli stalno prebivališče pred izbruhom vojne v Južni Koreji. Kasneje so predlagali zamenjavo vseh vojnih ujetnikov obeh strani, ki bodo označeni kot civilisti, ter zamenjavo tistih vojaških ujetnikov južnokorejskega porekla, ki bi želeli prebivati ali v Severni ali v Južni Koreji. V začetku aprila 1952 sta severnokorejska in kitajska delegacija obtožili OZN, da noče prikazati novega seznama. OZN jim je odgovorila, da pripravlja novi seznam, ki bo vseboval približno 116.000 vojnih ujetnikov oziroma 16.000 manj kot prvi seznam, ki so ga pokazali 18. decembra 1951, vendar pa ga še ne bodo pokazali, vse dokler ne opravijo novih zaslišanj na otoku Koje-do³⁷, ki so jih začeli izvajati 8. aprila 1952 (Stueck, 1997: 266).

Ker je bilo pri prvem zaslišanju vojnih ujetnikov preveč tistih, ki so se uprli vrnitvi, je morala OZN izvesti ponovno zasliševanje vojnih ujetnikov s ciljem, da pridobijo čimveč ujetnikov, ki jih bodo vrnil, Severna Koreja in Kitajska pa sta na zahtevo OZN privolili na amnestijo vseh vrnjenih ujetnikov. Od prvih zaslišanih 105.000 ujetnikov se jih je 74.000 odločilo, da se bo uprlo vrnitvi. 65.000 so jih morali še zaslišati, od tega 44.000 tistih, ki so se

³⁶ <http://www.geocities.com/Pentagon/1953/armistic.html>, 1.11.2000.

³⁷ To je bil otok na južni obali polotoka, kakšnih 48 zračnih kilometrov oddaljen od Pusana, na katerem je bil zgrajen zaporniški kompleks v začetku leta 1951. Zapor je imel slabe sanitarne pogoje, prav tako pa je bil prezaseden. Potem ko je bilo konec leta 1951 po zaslišanju 37.000 ujetnikov prekvalificirano v civiliste, je prihajalo do vse večjih napetosti med zaporniki, ki so privedle do nemirov. Prvi upor je izbruhnil 18. decembra 1951, v njem je umrlo 14 zapornikov. Ponovna zaslišanja v začetku leta 1952 so povzročila še nekaj mrtvih, v upor 18. februarja 1952, ko so se zaporniki uprli ponovnemu zaslišanju, pa je južnokorejska straža pobila 77 ujetnikov (Stueck, 1997: 261-262). Situacija na otoku se je umirila šele junija 1952, ko je ZP OZN poslalo dovolj dodatnih enot za nadaljevanje zasliševanj (Stueck, 1997: 281).

uprli zaslišanju. Čeprav bi se vsi odločili za vrnitev, jih je ostalo samo 96.000 tistih, ki so jih imeli namen vrniti in ta številka bi bila prav gotovo težko sprejemljiva za Severno Korejo in Kitajsko (Stueck, 1997: 268).

Delegacija OZN je 28. aprila 1952 na pogajanjih pripravila paket predlogov v primeru, če severnokorejska in kitajska delegacija odstopita od SZ v sestavi nevtralnega nadzornega organa ter sprejmeta politiko prostovoljne vrnitve vojnih ujetnikov. OZN bi v tem primeru odstopila od prepovedi letališč v Severni Koreji. Severnokorejska in kitajska delegacija sta predstavili svoj paket predlogov, v katerem bi odstopili od SZ v nadzornem organu v zameno za dovoljenje za letališča, vendar sta bili za izključitev vrnitve samo tistih vojnih ujetnikov, katerih domovi so na strani tistih, ki so jih ujeli. Nobena stran ni hotela popustiti pri vprašanju vojnih ujetnikov, ker pa ni bilo večjih vojaških operacij, se tudi nobeni strani ni pretirano mudilo zaključiti pogajanj (Stueck, 1997: 269).

Severnokorejska in kitajska delegacija nista smeli popuščati pri vprašanju vojnih ujetnikov, še posebej nista smeli nikakor privoliti v prostovoljno vrnitev vojnih ujetnikov. Če bi Kitajska pristala na prostovoljno vrnitev, bi avtomatično, glede na to, da bi kitajski vojni ujetniki imeli pravico izbirati med Tajvanom in Kitajsko, priznala legitimnost Tajvana kot mednarodno pravnega subjekta, kar pa v nobenem primeru ni hotela storiti (Stueck, 1997: 270). Po drugi strani pa se je Mao Zedong odločil, da bo raje, glede na to, da so bile v ZDA volitve, počakal na novo administracijo in zato se je odločil, da ne bo popustil pri vprašanju vojnih ujetnikov (Stueck, 1997: 281).

6.5. OZN OBNOVI VOJAŠKE OPERACIJE

Enote OZN so se med decembrom 1951 in januarjem 1952 reorganizirale, s tem ko je 45. ameriška divizija zamenjala 1. konjeniško in 40. ameriška divizija 24. divizijo, na drugi strani pa so se kitajske enote okrepile z novimi osmimi armadami (1., 16., 23., 24., 46., 54., 67. in 68. kitajska armada) (Hermes, 1992: 202, 466-473). Ker severnokorejska in kitajska delegacija nista hoteli sprejeti paketa predlogov delegacije OZN, je ZP OZN v začetku junija 1952 izvedel vojaški pritisk na Severne Korejce in Kitajce z omejenimi vojaškimi operacijami na centralnem delu bojišča. 23. junija 1952 so se začeli zračni napadi na elektrarne na reki Jalu in 11. julija 1952 hudo bombardiranje na glavno mesto Severne Koreje Pjongjang. S temi operacijami so sicer povzročili petnajstdnevni izpad električne energije v Severni Koreji in večjo redukcijo v Mandžuriji, bombardiranje Pjongjanga je povzročilo veliko uničenje zalog,

proizvodnje in protiletalskega orožja, vendar pa so bile kopenske operacije enot OZN tako omejene, da niso povzročile velike spremembe bojne črte in so severnokorejske in kitajske enote zlahka večkrat s protinapadi ponovno osvojile izgubljeni teritorij. S temi napadi ZP OZN ni uspelo spremeniti severnokorejske in kitajske pozicije na bojišču (Stueck, 1997: 279-281).

6.6. PONOVA PREKINITEV POGAJANJ

Kitajci so avgusta 1952 podpisali sporazum s SZ, po katerem je bil odložen umik sovjetskih oboroženih sil iz oporišča Port Arthur na Kitajskem. V zameno pa je Stalin obljubil, da bo poslal pet protiletalskih polkov v Korejo in oborožitev za 60 kitajskih divizij (Stueck, 1997: 283).

Ker je Kitajska podpisala ta sporazum s SZ, je dala jasno vedeti ZP OZN, da bi tvegali spopad s SZ v primeru pomorske blokade Kitajske obale, zato sta severnokorejska in kitajska delegacija zlahka zavrnili ameriški načrt rešitve problema vojnih ujetnikov, ki je bil sestavljen iz več možnosti nenasilne vrnitve. Te metode so se razlikovale po tem, kje se bodo ujetniki odločili o vrnitvi, ali v zaporih ali pa v demilitarizirani coni pod nadzorom osebja nadzorniške skupine (nadzorniška skupina bi bila sestavljena iz predstavnikov mednarodnega Rdečega križa, nacionalnega Rdečega križa, osebja nevtralne države, skupnega osebja sprtih strani ali pa kombinacije vseh teh). 8. oktobra 1952 je novi vodja delegacije OZN na pogajanjih, general William Harrison³⁸, razglasil prekinitev pogajanj za nedoločen čas (Stueck, 1997: 287-288).

6.6.1. INDIJSKA RESOLUCIJA IN AMERIŠKO NASPROTOVANJE

Indija je 7. in 8. novembra 1952 predlagala novo obliko rešitve problema vojnih ujetnikov. Najprej naj bi ustanovili komisijo za vprašanje vrnitve vojnih ujetnikov, sestavljeno iz štirih nevtralnih držav: Švedske, Švice, Poljske in Češkoslovaške, ki bodo nato prevzele skrbništvo nad vojnimi ujetniki, potem ko jih bodo sprte strani pripeljale v demilitarizirano cono. Nato jih bo ta komisija kvalificirala po nacionalnosti in bivališču in jih vrnila v njihove domovine.

³⁸ 22. maja 1952 je viceadmiral Turner predal poveljevanje mirovnih pregovorov generalu Williamu Harrisonu (Turner, 1953: 25).

Predlog so nato Indijci skupaj z Britanci in Kanadčani 12. novembra 1952 še obnovili in predlagali resolucijo, po kateri bosta tri mesece po podpisu mirovnega sporazuma oba vojaška poveljnika obeh strani predlagala svojim vladam, da se organizira politična konferenca, kjer se bodo rešili problemi tistih vojnih ujetnikov, ki se ne bodo hoteli vrniti (Stueck, 1997: 298-299).

ZDA pa so za vsako ceno hotele rešiti vojno v Koreji z veliko vojaško akcijo. Trumanova administracija je bila pred volitvami, javno mnenje v ZDA pa je vse bolj podpiralo veliko vojaško akcijo, prav tako pa je novi vrhovni poveljnik ZP OZN general Mark Clark³⁹ zahteval prekinitev pogajanj in začetek reševanja korejskega problema z vojaško akcijo (Stueck, 1997: 283-284). General Clark je bil prepričan, da je možno in potrebno rešiti vojno v Koreji z vojaškimi sredstvi, ker je pričakoval, da se bo ameriška strategija spremenila z vse večjo proizvodnjo orožja v ZDA in prihajajočo novo administracijo (Stueck, 1997: 289). Preden bi Indija predlagala svojo resolucijo, so hotele ZDA predlagati svojo resolucijo, ki jo je podpiralo 21 držav članic OZN, s katero bi GS OZN podprla ameriško politiko na pogajanjih v P'anmunjumu in zavrnila indijsko resolucijo (Stueck, 1997:293-294).

Ko pa so ZDA izvedele, da Velika Britanija podpira indijsko resolucijo in ne njihove, so ostro napadle Veliko Britanijo, tudi z grožnjami, da če ne bo podprla ZDA, tudi NATO pakta ne bo in ne anglo-ameriškega prijateljstva (Stueck, 1997: 299).

Ko pa sta SZ in Kitajska zavrnila indijsko resolucijo, ker sta hoteli vrnitev vojnih ujetnikov za vsako ceno, sta naredili veliko uslugo ZDA, ki so potem prisilile Indijo, da je spremenila svojo resolucijo v smislu, da v kolikor tudi politična konferenca ne bo rešila vprašanj vojaških ujetnikov, bodo le-ti po preteku nadaljnjih 60 dni prešli pod odgovornost OZN. Spremenili pa so tudi čas, ki bi moral preteči, preden se skliče politična konferenca, ki naj bi rešila problem vojnih ujetnikov, in sicer iz predlaganih treh mesecev na 30 dni in s temi spremembami je bila v GS OZN 3. decembra 1952 sprejeta indijska resolucija s 54 glasovi za in petimi proti (proti je glasoval sovjetski blok) (Hermes, 1992: 403; Stueck, 1997: 301-302).

³⁹ General Ridgway je postal poveljnik NATO sil v Evropi, na njegovo mesto pa je 12. maja 1952 prišel general Mark Clark (Malkasian, 2001: 59; American Military History, 1989: 567).

6.6.2. NOVI AMERIŠKI PREDSEDNIK ZAOSTRI ODNOS

Z izvolitvijo Dwighta Eisenhowerja za predsednika so Kitajci pričakovali tršo politiko do vojne v Koreji, kar se je zgodilo takoj po inauguraciji, saj je predsednik Eisenhower oznanil, da ameriška 7. flota ne bo več ščitila Kitajske pred invazijo iz Tajvana in Čangkajšek je takoj napovedal odločenost, da ponovno zavzamejo celino. Predsednik Eisenhower je ukazal tudi povečanje južnokorejskih oboroženih sil s 14 na 16 divizij in kasneje na 20 divizij in takoj so bile ustanovljene 12., 15., 20. in 21. južnokorejska divizija (Hermes, 1992: 357-360; Stueck, 1997: 305-306). Tudi predsednik Eisenhower je hotel vojaško rešitev spopada v Koreji, zato je 21. marca 1953 ukazal ministru za obrambo Charlesu E. Wilsonu, da preuči, kakšna je možnost vojaške rešitve problema v Koreji. Tak načrt bi moral upoštevati zračne napade v Mandžuriji, uporabo taktičnih atomskih bomb v Koreji in izven nje. GŠ oboroženih sil ZDA je prišel do zaključka, da bi bila uporaba taktičnih atomskih bomb neučinkovita, saj je bil sovražnik predobro vkopan, po drugi strani pa bi Sovjeti lahko uporabili svoje atomsko orožje na pristaniščih v Pusanu in Inch'onu. Nacionalni varnostni svet ZDA za načrtovanje je podal ugotovitev, da so kitajske oborožene sile tako močne, da ni verjetno pričakovati večjega popuščanja z njihove strani na pogajanjih. Spoznanje, da se vojne v Koreji ne da rešiti enostavno z uporabo vojaške sile, je predsednika Eisenhowerja prepričalo, da je nadaljeval pogajanja (Stueck, 1997: 310).

6.6.3. ZAMENJAVA BOLNIH IN RANJENIH VOJNIH UJETNIKOV

Decembra 1952 so v Mednarodnem Rdečem križu v Ženevi sprejeli na pobudo Indije resolucijo, v kateri so obe sprti strani pozivali na zamenjavo ranjenih in bolnih vojnih ujetnikov. Ker se je zunanje ministrstvo ZDA ustrašilo, da bo ta resolucija predlagana na zasedanju GS OZN, je ukazalo generalu Clarku, da Severni Koreji in Kitajski posreduje prošnjo, da bi zamenjali ranjene in bolne vojne ujetnike, kar je 22. februarja 1953 tudi storil (Stueck, 1997: 306-307). Severna Koreja in Kitajska sta 28. marca 1953 sprejeli predlog ZDA in 20. aprila 1953 je bila izpeljana izmenjava ranjenih in bolnih vojnih ujetnikov, poznana pod imenom 'Little Switch', v kateri so izmenjali 6.670 vojakov Severne Koreje in Kitajske in 685 vojakov OZN (Hermes, 1992: 415-419; Stueck, 1997: 309-311).

6.6.4. AMERIŠKI ZAVEZNIKI PRISILJO ZDA, DA SPREJMEJO MIROVNI SPORAZUM

Severnokorejska in kitajska delegacija sta 7. maja 1953 predstavili svoj načrt rešitve problema vojnih ujetnikov, po katerem bi sprejeli indijsko resolucijo in predlagali petčlansko komisijo za vprašanje vrnitve vojnih ujetnikov, sestavljeno iz predstavnikov Poljske, Češkoslovaške, Švice, Švedske in Indije. Komisija bi nadzirala vojne ujetnike znotraj Koreje in dovolila obema stranema štiri mesece, da prepričajo tiste, ki se upirajo vrnitvi, po preteku tega časa pa bo njihova usoda odvisna od politične konference. ZDA so najprej odločno zavrnila ta predlog, vendar pa so ga kasneje morale pod pritiskom Kanade, Velike Britanije in OZN sprejeti. Najprej pa je moral predsednik Eisenhower v ta predlog prepričati še južnokorejsko vlado in desnousmerjene republikance (Stueck, 1997: 314-316). Ker pa so bili pritiski republikancev preveliki, je moral predsednik Eisenhower popustiti ter zahtevati spremembo pri severnokorejskem in kitajskem predlogu, in sicer da bodo vsi korejski vojni ujetniki, ki se upirajo vrnitvi, po podpisu mirovne pogodbe dobili status civilista in da lahko samo Indija pošlje svoje enote v komisijo za vprašanje vrnitve vojnih ujetnikov (Stueck, 1997: 319).

Da je predsednik Eisenhower prepričal svoje zaveznike, je na tiskovni konferenci 14. maja 1953 izjavil, da podpis mirovnega sporazuma še ne pomeni avtomatskega sprejetja Kitajske v OZN. Pet dni kasneje pa je bila senatu ZDA predstavljena resolucija, po kateri bi v primeru, da se Kitajska sprejme v OZN, ZDA takoj izstopile iz OZN (Stueck, 1997: 323). S temi ukrepi je predsednik Eisenhower prepričal republikance v sprejetje mirovnega sporazuma in tako so ZDA 25. maja 1953 predlagale svoje predloge rešitve problema vojnih ujetnikov: (1) korejski vojni ujetniki, ki se niso hoteli vrniti, ne bi bili izpuščeni takoj po podpisu mirovnega sporazuma, ampak bi bili tretirani enako kot kitajski vojni ujetniki; (2) komisija za vprašanje vrnitve vojnih ujetnikov bi zadržala vojne ujetnike za 90 dni, v tem času pa bi obe strani imeli možnost dostopa do njih in jih prepričati ter (3) odločitev komisije o individualnih primerih je morala biti sprejeta z večino glasov, po 90 dneh pa bi ostali zaporniki postali predmet politične konference in po preteku še nadaljnjih 30 dni bi bili tisti, ki bi še ostali, ali spuščeni ali pa bi prišli pod jurisdikcijo GS OZN (Stueck, 1997: 322-323).

7. ZAKLJUČEK POGAJANJ IN PODPIS MIROVNEGA SPORAZUMA

7.1. REŠITEV VSEH TOČK DNEVNEGA REDA

Severnokorejska in kitajska delegacija sta 4. junija 1953 sprejeli ameriški predlog in s tem je bil problem vojnih ujetnikov rešen. Zopet pa so se morali vrniti na določitev demarkacijske črte, saj je po sporazumu s 17. novembra 1951 tedanja razdelitev veljala samo 30 dni. Severnokorejska in kitajska delegacija sta zahtevali popravo demarkacijske črte, da pa bi si pridobili več ozemlja, so severnokorejske in kitajske enote 10. junija 1953 izvedle omejeno vojaško operacijo proti II. južnokorejskemu korpusu. Ta ofenziva je bila zadnja ofenziva v vojni, v kateri so 60., 67. in 68. kitajska armada napadle pet južnokorejskih divizij. Ko se je ofenziva zaključila z minimalno spremembo bojne črte, so 17. junija 1953 sprejeli sporazum o demarkacijski črti (Hermes, 1992: 466; Stueck, 1997: 326).

Odgovor na vprašanje, zakaj sta Severna Koreja in Kitajska sprejeli predlog ZDA, najdemo v nestabilnih političnih dogodkih v SZ, kjer so po smrti Stalina potekali hudi spopadi za njegovo nasledstvo. Ko je Stalin 5. marca 1953 umrl, je prišla na oblast trojka Vječeslav Mihajlovič Molotov, Georgij Maksimiljanovič Malenkov in Lavrentij Pavlovič Berija. Poleg tega pa je Kitajska ugotovila, da če ZDA prekinejo pogajanja, zaradi nestrinjanja severnokorejske in kitajske delegacije z ameriškim predlogom, se bo nadaljevala vojna v Koreji, ki je že močno črpala ekonomske vire Kitajske. Zaradi nestabilne politične situacije v SZ (aretacija Berije in boj za oblast) in političnih nemirov v Vzhodni Evropi, kjer so se demonstracije na Češkoslovaškem razširile še na Vzhodni Berlin in kasneje še na 250 mest po Vzhodni Nemčiji, pa je Kitajska ostala še brez gospodarske podpore SZ, zato je prišla do ugotovitve, da je najbolje končati vojno ter se osredotočiti na svojo gospodarsko izgradnjo. Poleg tega pa je zadrževanje podpisa mirovnega sporazuma še najbolj odgovarjalo Južni Koreji (Stueck, 1997: 307-308, 328-342).

Glede tretje točke dnevnega reda mirovnih pogajanj pa sta se obe strani dogovorili, da bo OZN odstopila od prepovedi letališč, severnokorejska in kitajska delegacija pa od sovjetskega članstva v nadzorni komisiji. Peta točka dnevnega reda je govorila o priporočilu zainteresiranih vlad glede razpisa politične konference, na kateri bodo rešili politična vprašanja na korejskem polotoku po podpisu mirovnega sporazuma. Ta predlog je bil sprejet hitro in brez zapletov, saj se je delegacija OZN strinjala s tem predlogom v zameno, da sta

severnokorejska in kitajska delegacija umaknili zahtevo po umiku vseh tujih sil iz Koreje (Stueck, 1997: 243, 265-267).

Tik pred podpisom mirovnega sporazuma pa je na politično sceno vstopila Južna Koreja in prekinila podpis mirovnega sporazuma.

7.2. JUŽNA KOREJA OVIRA MIROVNA POGAJANJA

7.2.1. NOTRANJEPOLITIČNI PROBLEMI V JUŽNI KOREJI

Glavni povzročitelj notranjepolitičnih problemov v Južni Koreji je bil nacionalistični predsednik Sygman Rhee, pod katerega vladavino so že decembra 1950 veliko pozornost povzročile množične usmrtitve zapornikov in civilistov s strani južnokorejske policije in vojske; ta incident je bil posledica gverilskega boja v zaledju bojne črte. Februarja 1951 je južnokorejski bataljon, zadolžen za protigverilsko vojskovanje, pobil med 500 in 1.000 ljudi, od tega veliko žensk in otrok. GS OZN in mednarodni tisk je začel preiskavo incidenta, kar je povzročilo odstavitev ministrov za pravosodje in notranje zadeve (Stueck, 1997: 213).

Spomladi 1952 pa je prišlo v Pusanu do velikih nemirov, ko je predsednik Sygman Rhee želel pred prihajajočimi volitvami spremeniti ustavo, po kateri naj bi ljudstvo v neposrednih volitvah volilo predsednika države in ne kot je bilo do tedaj, ko so člani parlamenta izvolili predsednika. S tem predlogom se niso strinjali člani parlamenta in zaradi tega je prišlo do velikih nemirov, ki jih je Rhee zadušil z razglasitvijo izrednega stanja 24. maja 1951 v Pusanu in grožnjo, da bo razpustil parlament in razpisal volitve za novi dvodomen parlament (Hermes, 1992: 171; Stueck, 1997: 277). V začetku julija 1952 se je umirila tudi politična situacija v Južni Koreji, ko je Rhee spremenil ustavo in dobil neposredne predsedniške volitve, v zameno pa je parlamentu obljubil da bo omejil predsednikova pooblastila v korist zakonodajnega telesa in tedaj je preklical izredno stanje (Hermes, 1992: 346; Stueck, 1997: 281).

7.2.2. JUŽNA KOREJA ZAVRNE MIROVNA POGAJANJA

Ko je v času med majem in junijem 1951, južnokorejska vlada izvedela o možnosti mirovnih pogajanj med OZN in Severno Korejo ter Kitajsko, je začela z veliko kampanjo, pri kateri je z mobilizacijo ljudskih množic proti pogajanjem in za zasedbo celotnega korejskega polotoka in s tem združitev Koreje izvedla številne demonstracije po državi, s katerimi je hotela preprečiti mirovna pogajanja. Junija 1951 je južnokorejska vlada zahtevala, da se po mirovnem dogovoru iz Koreje umaknejo vse kitajske enote, razorožiti se morajo vse severnokorejske enote, OZN mora poskrbeti da nobena tretja stran ne bo Severni Koreji pomagala ne vojaško in ne ekonomsko, priznati pa mora tudi nacionalno suverenost in ozemeljsko integriteto celotnega korejskega polotoka državi Južni Koreji (Stueck, 1997: 215).

Predsednik Rhee je zahteval: združitev polotoka; umik kitajskih komunističnih sil; preprečitev tretji strani, da dobavlja orožje Severni Koreji; deklaracijo o suverenosti Republike Koreje v mednarodnih odnosih. Ker mu niso ugodili, je 2. aprila 1951 južnokorejski parlament sprejel resolucijo, v kateri je nasprotoval sprejetju mirovnega sporazuma brez združitve Koreje in 24. aprila 1951 je Južna Koreja zagrozila z umikom svojih sil iz ZP OZN v primeru, da se sprejme kakršenkoli sporazum, po katerem bodo kitajske enote ostale v Severni Koreji (Stueck, 1997: 316-317).

Predsednik Rhee je ostro nasprotoval sporazumu, da pet članic komisije za vprašanje vrnitve vojnih ujetnikov pošlje svoje enote za nadzor vojnih ujetnikov. Obenem s svojim nestrinjanjem, da korejski in kitajski ujetniki pridejo pod nadzor te komisije, je tudi prepovedal, da katerakoli komunistična država pošlje enote v Južno Korejo ali da jim predajo ujetnike ter izjavil, da Indija ni nevtralna država, zato nima pravice poslati svojih enot v Južno Korejo (Stueck, 1997: 319).

Skozi celotna pogajanja se je Južna Koreja upirala mirovnemu sporazumu predvsem zaradi tega, ker niso vedeli kakšne cilje ima ZDA po podpisu mirovnega sporazuma. Bali so se, da bodo ZDA pustile Južno Korejo izven svojega strateškega območja ter zaradi tega umaknile svoje enote iz Koreje (Hermes, 1992: 436-438).

Ko je bil mirovni sporazum že pred podpisom, je 18. junija 1953 nastopil Sygman Rhee, ki se je spraševal o učinkovitosti mirovnega sporazuma in samoiniciativno spustil na prostost 25.000 od 35.400 vojnih ujetnikov, ki se niso hoteli vrniti, v naslednjih dneh pa je spustil na prostost še nadaljnjih 2.000, manj kot 1.000 so jih Američani ponovno ujeli (Stueck, 1997: 330). ZDA so po tem incidentu poslale svoje enote v zaporniška taborišča za varovanje vojnih

ujetnikov in situacija je bila tako napeta, da bi lahko prišlo do spopadov med ameriški in južnokorejski varnostnimi silami v teh taboriščih (Stueck, 1997: 334).

7.2.3. PREDSEDNIK SYGMAN RHEE PRIVOLI V MIROVNI SPORAZUM

Ker je bila situacija zelo napeta, so ZDA uporabile drugo taktiko. Začeli so se pripravljati na umik sil ZDA iz Koreje. Odločili so se poslati nove ameriške enote v južno Korejo, ki bodo nadzirale umik enot ZDA, ukinili so pošiljanje gospodarske in vojaške pomoči, odločili so se da ne bodo oborožili štirih novih južnokorejskih divizij v programu oborožitve 20 južnokorejskih divizij. Grožnja z umikom ameriških sil in možnost notranjih nemirov zaradi nezadovoljstva nad učinkovitostjo južnokorejskih enot v bojih v sredini junija 1953, ko so severnokorejske in kitajske enote skoncentrirale svoj napad samo na južnokorejske sile in so se te morale umakniti skoraj tri kilometre v notranjost (Stueck, 1997: 337-338), sta prepričali predsednika Rheeja, da je 12. julija 1953 podpisal sporazum, s katerim se je obvezal, da ne bo več oviral mirovnih pogajanj, v zameno pa so ZDA obljubile Južni Koreji podpis ameriško–južnokorejskega obrambnega pakta. ZDA so obljubile, da bo Južna Koreja dobila ameriško dolgoročno ekonomsko pomoč, obljubile so tudi nadaljevanje oboroževanja in širjenja južnokorejskih oboroženih sil in da se bodo visoki predstavniki Južne Koreje in ZDA sestali pred politično konferenco, ki bo sklicana po podpisu mirovnega sporazuma, kjer se bodo dogovorili o skupnih ciljih, ki jih bodo zastopali na tej konferenci, po 90 dneh pa se bodo skupaj umaknili, če ne pride do dogovora na politični konferenci (Hermes, 1992: 456-457).

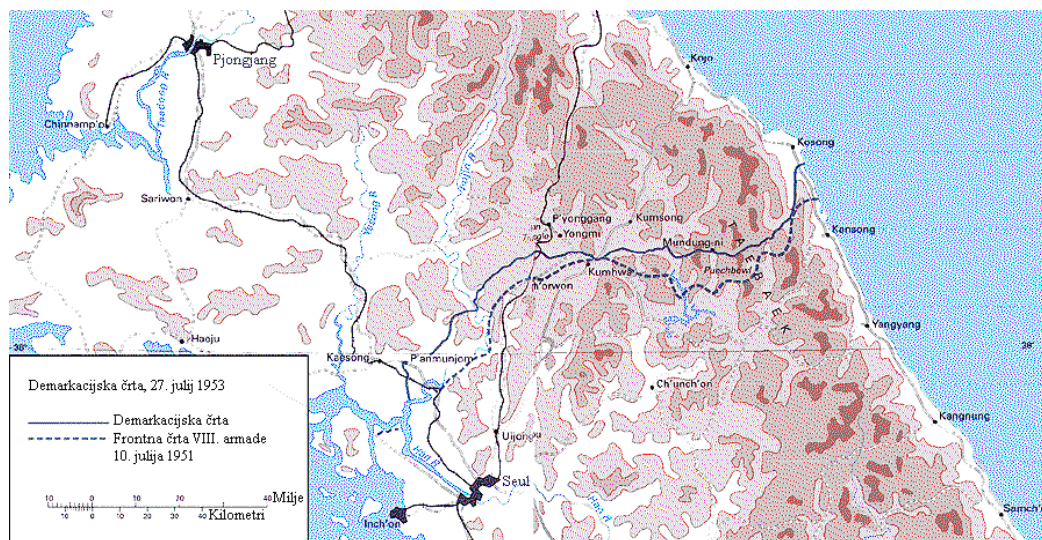
7.3. PODPIS MIROVNEGA SPORAZUMA

Ko so se umirili problemi med ZDA in Južno Korejo, pa je morala delegacija OZN ugotoviti, ali bo severnokorejska in kitajska delegacija hotela nazaj 27.000 vojnih ujetnikov, ki jih je Sygman Rhee samoiniciativno izpustil na prostost junija 1953. Sicer med izbruhom nasprotovanj med OZN in Južno Korejo ne Severna Koreja in ne Kitajska nista bili zaskrbljeni. Na obnovljenih pogajanjih 10. julija 1953 sta severnokorejska in kitajska delegacija vprašali delegacijo OZN, ali je OZN sposobna nadzirati južnokorejsko vlado in njene oborožene sile in ali bo Južna Koreja tudi podpisala mirovni sporazum kajti če ga bi, potem bi morale OZN vrniti 25.952 ujetnikov, če pa ga ne bi, kakšna zagotovila bi OZN dala,

da Južna Koreja ne bo kršila mirovnega sporazuma. General Harrison je zagotovil da v primeru, da Južna Koreja, ki ne bo podpisala mirovnega sporazuma, ne bi spoštovala njegovih določil, je OZN ne bo več podpirala in tako je bil 27. julija 1953 (glej zemljevid 7.1) podpisan mirovni sporazum (Stueck, 1997: 340-341).

S tem je bila končan vojaški spopad v Koreji.

Zemljevid 7.1: Demarkacijska črta 27. julij 1953.

Vir: prirejeno po Birtle (2000: 31).

V ZP OZN je 17 držav poslalo svoje bojne enote in pet držav (Danska, Indija, Italija, Norveška in Švedska) svoje medicinske enote. Razmerje med vojaki je bilo 932.539 pripadnikov enot OZN proti 1.200.000 pripadnikov Severne Koreje in Kitajske, na strani enot OZN se je borilo 2.000 vojaških letal in okoli 200 bojnih ladij, medtem ko je imela nasprotna stran 1.200 letal od tega 600 Migov in zanemarljivo število bojnih ladij (Vojna enciklopedija, zvezek 4, 1973: 600-603).

7.3.1. VRNITEV VOJNIH UJETNIKOV

Med 5. avgustom in 6. septembrom 1953 je ZP OZN vrnilo 75.823 vojnih ujetnikov direktno Severni Koreji in Kitajski, ti dve pa sta ZP OZN vrnili 12.773 vojnih ujetnikov. 23. septembra 1953 pa je ZP OZN predalo 22.604 in Severna Koreja ter Kitajska 359 vojnih ujetnikov, ki so se upirali vrnitvi nadzorni nevtralni komisiji za izmenjavo ujetnikov v

demilitarizirani coni. Severni Koreji in Kitajski so kasneje vrnili 628 vojnih ujetnikov, ZP OZN pa 10, ostali niso bili vrnjeni. (Hermes, 1992: 495; Mossman, 1990: 515).

7.4. POLITIČNA KONFERENCA O KOREJI LETA 1954

GS OZN je razpravljala o sklicu konference o Koreji 28. avgusta 1953 in sprejela resolucijo o njej, toda zanjo ni glasoval sovjetski blok, indijski delegat pa je že kar tam izjavil, da na konferenci ne bo sodeloval. Začelo se je obdobje usklajevanja vsebine konference in določanja udeležencev, Kitajska je zahtevala, da se je najprej potrebno dogovoriti o umiku vseh tujih sil iz Koreje, SZ je predlagala, da mora na konferenci sodelovati 16 članic OZN, ki so bile vpletene v vojno ter poleg njih tudi Severna Koreja in Kitajska. Tak predlog je podprla Severna Koreja in zahtevala, da naj na konferenci sodelujejo vse zainteresirane države, SZ, Indija, Indonezija, Pakistan in Burma. ZDA so odločno nasprotovale večjemu številu udeležencev, kasneje pa so privolile v udeležbo nevtralnih držav. Vendar pa do dogovora ni prišlo. Začela se je samo nekakšna predkonferenca v P'anmunjomu, ki so jo hitro prekinili zaradi nasprotovanja delegacije OZN, da bi sodelovala tudi SZ. Januarja 1954 je Indija predlagala naj bi sklicali zasedanje GS OZN o Koreji, njena pobuda pa je bila povezana z dejstvom, da je edino Indija še varovala vojne ujetnike, ki niso želeli domov. Toda tudi ta predlog ni bil sprejet (Mikuž, 1983: 180-181; Nečak, 1992: 153).

Na konferenci zunanjih ministrov ZDA, SZ, Francije in Velike Britanije v Berlinu med 21. januarjem in 18. februarjem 1954 so se dogovorili, da naj se skliče konferenca o Koreji v Ženevi, na kateri bodo prisotni predstavniki ZDA, SZ, Francije, Velike Britanije, Ljudske republike Kitajske ter obe korejski državi. Konferenca o Indokini in Koreji v Ženevi se je začela 26. aprila 1954. Udeležile so se je delegacije 16 držav, ki so sodelovale v vojni v Koreji (ZDA, Velike Britanije, Francije, Avstralije, Kanade, Nove Zelandije, Belgije, Nizozemske, Danske, Turčije, Grčije, Filipinov, Kolumbije, Tajske, Etiopije, Južne Koreje) in SZ, Kitajske ter Severne Koreje. Naloga te konference je bila združitev obeh Korej na demokratičnih temeljih in trajen mir. Na tej konferenci je Južna Koreja predlagala izvedbo volitev v Severni Koreji, kjer bi izvolili 100 poslancev, ki bi dopolnili južnokorejsko skupščino, Severna Koreja pa je zahtevala izvedbo volitev po vsej Koreji. Obe državi sta zahtevali umik tujih sil, s to razliko, da je Južna Koreja zahtevala takojšen umik kitajskih enot, enote OZN pa bi ostale vse dokler se ne zaključi policijska akcija proti severnokorejskim napadalcem. Na drugi strani pa je Severna Koreja predlagala, da bi se vse

tuje sile umaknile po šestih mesecih. Ker sta obe strani vztrajali na svojih predlogih, je 15. junija 1954 16 držav, ki so bile vpletene v vojno v Koreji, objavilo skupno izjavo, v kateri so sporočile, da nima smisla nadaljevati s pogajanjem na konferenci, ker ni mogoče doseči enotnosti. S tem je bil korejski del Ženevske konference o Indokini in Koreji končan. Zhou Enlai je sicer še predlagal nadaljevanje političnih naporov za rešitev korejskega vprašanja, kraj in čas za to pa naj bi predlagale prizadete države. Čeprav sta bila britanski in belgijski predstavnik za takšen predlog, pa ga je ameriški predstavnik zavrnil in konference o Koreji je bilo konec (Mikuž, 1983: 181-182; Nećak, 1992: 153-156).

8. POSLEDICE VOJNE V KOREJI

Vojna v Koreji je povzročila velike človeške in gmotne izgube na Korejskem polotoku, poleg tega je vojna povzročila velike spremembe v mednarodni skupnosti.

8.1. ČLOVEŠKE IZGUBE

Vojaških žrtev so imele sile OZN več kot 500.000, Severni Korejci in Kitajci pa okoli 1,5 milijona. Ameriške izgube so znašale 144.173 vojakov, od tega 33.629 padlih in 103.248 ranjenih, južnokorejske pa 300.000, od tega 70.000 padlih in 150.000 ranjenih ter 80.000 ujetih.

Po ocenah OZN so imeli Severni Korejci okoli 600.000 žrtev in Kitajci 900.000 žrtev. Po kitajskih virih pa so imeli Kitajci 390.000 žrtev, od katerih je bilo 145.000 padlih.

Civilnih žrtev pa je bilo več kot milijon v Južni in približno enako v Severni Koreji. V vojni v Koreji je bilo devet milijonov beguncev: štiri milijone beguncev v Severni Koreji in pet milijonov beguncev v Južni Koreji (Kolko, 1994: 404; Malkasian, 2001: 88; American Military History, 1989: 569; <http://centurychina.com/history/faq5.shtml>, 1.11.2000).

8.2. MATERIALNO–TEHNIČNE POSLEDICE

V Severni Koreji je bilo uničeno 8.700 industrijskih objektov in dvakrat toliko v Južni Koreji. V vsaki od Korej je bilo uničenih po 600.000 domov. Skupaj je imela Severna Koreja 1,7 milijarde ameriških dolarjev škode in južna Koreja dve milijardi ameriških dolarjev škode (Stueck, 1997: 361).

Do 8. junija 1953 so imele ZDA z vojno v Koreji že 15 milijard ameriških dolarjev stroškov, kar je znašalo pet odstotkov stroškov druge svetovne vojne in OZN 1,5 milijarde ameriških dolarjev stroškov (Mikuž, 1983: 180).

ZP OZN je na Korejo odvrгло milijon ton eksploziva in samo ZDA so uporabile tri milijone ton streliva, kar je bilo kar 43-odstotkov uporabljenega ameriškega streliva v celotni drugi svetovni vojni (Kolko, 1994: 404).

8.3. MEDNARODNE VOJAŠKO–POLITIČNE POSLEDICE

Vojna v Koreji je povzročila preobrat v ponovnem oboroževanju; tako se je obrambni proračun ZDA od leta 1949 do 1952 povečal kar za štirikrat.

Vojna v Koreji je povzročila zaostritev hladne vojne v Evropi. Povečala se je vojaška sposobnost NATO pakta v Evropi. Od leta 1950, ko je bilo v Evropi samo 14 slabo opremljenih divizij brez ameriških, se je v treh letih njegova moč povečala, le v Zahodni Nemčiji na 16 dobro opremljenih divizij, od katerih je bilo šest ameriških. Skupna vojaška moč članic NATO pakta pa je znašala sedem milijonov vojakov. V tem času so NATO članice povečale svoje izdatke za obrambo iz petih odstotkov bruto družbenega proizvoda (BDP) na 12, v NATO pa sta vstopila še Turčija in Grčija, ponovno se je oborožila Nemčija, ustanovljeno pa je bilo tudi vrhovno poveljstvo zavezniških sil za Evropo s ciljem načrtovanja in vodenja enot v primeru vojne.

Vojna v Koreji je nedvoumno preprečila vojaški napad na Jugoslavijo. Če ZDA ne bi tako energično posredovale v Koreji, bi Stalin vojaško napadel Jugoslavijo.

Vojna v Koreji je prepričala ZDA, da so sprejele Vzhodno Azijo kot del pomembnega strateškega interesa. 8. septembra 1951 so na hitro zaradi vojne v Koreji podpisale mirovni sporazum z Japonsko in naslednje leto so Japonsko vključile v varnostni sistem ZDA. Da pa so umirile strahove zaradi možnega japonskega militarizma, pa so podpisale varnostne pogodbe z Avstralijo, Novo Zelandijo in Filipini, ter povečale podporo Franciji v vojni v

Indokini proti Ho Chi Minhu. Po koncu vojne pa so še podpisale varnostni sporazum z Južno Korejo (Malkasian, 2001: 73; Stueck, 1997: 349-350, 352).

Zaradi vojne v Koreji je prišlo do zaostritev odnosov med Kitajsko in ZDA, ki so se umirile šele leta 1971, ko so ZDA umaknile nasprotovanje vstopu Kitajske v OZN, diplomatske odnose pa sta državi vzpostavili šele leta 1979 (Weiqun, 1995: 105).

Vojna v Koreji je imela poseben pomen za Kitajsko. S posegom t.i. Kitajskih prostovoljcev v vojno je ta država pospešila graditev moderne vojaške sile. Vojna je prispevala k politični in ideološki unifikaciji Kitajske, njeno sodelovanje na strani Severne Koreje proti silam OZN pa ji je povečalo političen ugled med azijskimi narodi, ki ga je mogla v naslednjih letih utrjevati in s pridom izkoriščati (Benko, 2000: 292).

Po drugi strani pa je vojna v Koreji zaradi odnosa med SZ in Kitajsko med vojno, kjer je Stalin prelomil dano besedo o nujenju zračne pomoči Kitajski, ki jo je kasneje sicer poslal ter zahteval plačilo za vso orožje, ki ga je dobila Kitajska od SZ, povzročila najprej poslabšanje odnosov med državama, ki je kasneje privedlo celo do razpada Kitajsko-sovjetskega sporazuma.

Po zaključku vojne so ZDA ostale v Južni Koreji s svojimi silami ter pri tem urile in opremljale južnokorejske oborožene sile, vendar pa so dale vedeti vladi Južne Koreje, da bodo v primeru, da Južna Koreja napade Severno, ZDA takoj zapustile Korejski polotok. Tudi v varnostnem sporazumu med Južno Korejo in ZDA, ki je bil podpisan 1. oktobra 1953 in ratificiran 17. novembra 1954, je v tretjem členu jasno določeno, da bi ZDA vojaško pomagale Južni Koreji samo v primeru, da bi bila napadena s strani drugih sil. Ravno zaradi tega SZ in Kitajska nista nikoli spodbujali Kim il Sunga, da ponovi svojo avanturo iz leta 1950 (Stueck, 1997: 361; <http://www.geocities.com/Pentagon/1953/mutdef.htm>, 1.11.2000).

Najbolj je vojno v Koreji izkoristila Japonska, saj je njena proizvodnja za potrebe vojne veliko pomagala k okrevanju po vojni uničenega japonskega gospodarstva, poleg tega pa so ZDA ponovno oborožile Japonsko z ustanovitvijo japonskih varnostnih sil s 75.000 pripadniki nacionalnih policistov v rezervi in z 8.000 možmi pomorskih varnostnih sil (Stueck, 1997: 367-368).

Vojna v Koreji je pokazala SZ in ZDA, da spopad med njima ni več rešljiv, ne po poti neposredne ali posredne uporabe vojaške moči in sile ne s kapitulacijo katerekoli od njih (Benko, 2000: 297).

Posledica vojne v Koreji je bila ohranitev OZN, ki bi drugače po vsej verjetnosti razpadla, ko je SZ bojkotirala zasedanje VS OZN, ker ZDA niso dovolile Kitajski vstopa v OZN. V primeru, da do vojne v Koreji sploh ne bi prišlo, bi SZ po vsej verjetnosti izstopila zaradi

neučinkovitosti OZN pri reševanju mednarodnih problemov in ustanovila svojo mednarodno organizacijo, temu bi sledile tudi druge prosovjetske države in po vsej verjetnosti tudi nekatere nevtralne države, ker bi bilo sodelovanje v mednarodni organizaciji, kjer bi samo ena velesila vodila to organizacijo, za njihove interese neučinkovito. S tem ko pa se je začela vojna v Koreji, pa je delovanje OZN pod vodenjem ZDA na začetku spopada prisililo SZ, da se je vrnila na zasedanja OZN in s tem se je ta organizacija ohranila do danes (Stueck, 1997: 369).

Z vojaškega vidika je vojna v Koreji pomembna kot prva omejena vojna nasploh po drugi svetovni vojni. Ni se uporabila strategija totalnega uničenja sovražnika, ampak omejene vojaške operacije s ciljem pridobiti politični uspeh. Prvič je bila uporabljena strategija zastraševanja z atomskim orožjem, vendar pa se je kasneje pojavilo vprašanje uporabe in sploh učinkovitosti atomskega orožja. V vojni so bili uporabljeni različni novi oborožitveni sistemi od helikopterja, napalma do reaktivnih letal (Malkasian, 2001: 89-90; Nećak, 1992: 156).

8.4. VOJAŠKO-POLITIČNA SITUACIJA NA KOREJSKEM POLOTOKU PO VOJNI

Korejski polotok je vse do danes ostal razdeljen po bojni črti. Močne oborožene sile obeh Korej še vedno opazujejo ena drugo preko demilitarizirane cone, pa vendar razen prask ni prišlo do vojne. Južna Koreja je izšla iz vojne kot vojaška sila, južnokorejske oborožene sile so narasle na 600.000 vojakov, poleg njih pa je ostala v Južni Koreji tudi ameriška VIII. armada. Zaradi stalnega strahu ponovne vojne je predsednik Sygman Rhee avtoritativno vladal vse do državnega udara leta 1961, ko so ga vrgli s predsedniškega mesta. Severna Koreja je ohranila dobre odnose s Kitajsko in SZ. Tudi to državo pa je zaznamovalo avtoritativno vladanje Kim Il Sunga, ki ga je po smrti leta 1994 nasledil njegov sin Kim Il Jong, Severna Koreja pa je vse do danes ostala socialistična država (Malkasian, 2001: 88).

Južna in Severna Koreja sta istočasno postali članici OZN šele leta 1991. Skozi 42 let sta se obe državi bojevali za priznanje mednarodne legitimnosti, vse do podpisa sporazuma leta 1992, s katerim sta se zavezali, da bosta prekinili ta boj za priznanje mednarodne legitimnosti (Weiqun, 1995: 167).

9. ZAKLJUČEK IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

9.1. VERIFIKACIJA HIPOTEZ

1. *Geneza oboroženega spopada na Korejskem polotoku izhaja iz lokalnega soočanja obeh velesil, ki sta sledili svoji viziji vzpostavljanja strateških oporišč (postojank) v svetu, zaradi katerega sta bili v stalnem konfliktu, kar je privedlo do vojaških incidentov na meji in vojne.*

Prvo hipotezo moramo zavrniti, saj si tako ZDA kakor SZ nista želeli vojne v Koreji, kar je razvidno iz tega, da je ZDA oborožila Južno Korejo samo z lahkim orožjem, namenjenim obrambi, na drugi strani pa SZ nikakor ni hotela vojaško posredovati v vojni v Koreji. Do vojne je prišlo zaradi dveh ideološko različno obarvanih sistemov, kjer sta tako v Južni kakor v Severni Koreji dva nacionalistična voditelja želela vojaško združiti Korejo. Gonilo vojne v Koreji je bil torej nacionalizem na lokalnem nivoju. Obe velesili pa sta si želeli neodvisno in združeno Korejo pod svojim dežnikom, če pa do tega ne bi prišlo, pa sta bili povsem zadovoljni s tedanjo situacijo na polotoku, ker sta ustvarili takšni državi, ki nobeni velesili ne bi dovolili nadzora nad celotnim polotokom.

2. *Korejski polotok je segal v interesno sfero ZDA, vzpostavljeno po japonski kapitulaciji, zato so le-te tako energično posredovale v vojaškem spopadu, povode pa lahko iščemo v odkritem tekmovanju s SZ, dogodki v sosednji Kitajski so bili za ZDA zaskrbljujoči, saj bi le-te izgubile svoj vpliv v tem delu sveta, SZ pa je bila preveč zasedena z urejanjem razmer v Evropi in se ni ukvarjala s problemi v Aziji.*

Drugo hipotezo lahko potrdimo, saj je Korejski polotok spadal v interesno sfero ZDA, vzpostavljeno po japonski kapitulaciji, kljub temu da so trdile, da jih to področje ne zanima. ZDA so tako energično posredovale v vojaški spopad zaradi tekmovanja s SZ in obenem pokazale SZ, da bodo branile svoje interese ter s tem interese svojih zaveznic povsod po svetu. Če ZDA ne bi posredovale, bi prav gotovo izgubile svoje zaveznice po svetu, predvsem v zahodnoevropskih državah, na Filipinih in v Japonski. Po drugi strani pa se je po zmagi komunistov v državljanski vojni na Kitajskem pojavila nova velesila v tem delu sveta, ki sicer še ni bila ne ekonomsko in ne vojaško močna, ampak bi lahko v prihodnosti postala velika ovira vplivu ZDA na tem področju. Sovjetski interesi so sicer bili v tem času urejanje razmer v Evropi, zato SZ ni odkrito posredovala v vojni, ampak je posredovala prikrito s svojimi vojaškimi svetovalci in od novembra 1950 s svojimi letali in piloti, ker ni hotela izgubiti Severne Koreje, saj si ni smela privoščiti sovražnega režima na svoji meji.

3. *OZN je v tem spopadu kot nova organizacija na področju zagotavljanja mednarodnega miru in varnosti odigrala pomembno vlogo, pa vendar je bila zgolj instrument v rokah ZDA, ki so potrebovale legitimnost za svoje vojaško posredovanje.*

Tretjo hipotezo lahko potrdimo. Čeprav je bila OZN v začetni fazi vojne v Koreji samo instrument v rokah ZDA, ki je potrebovala legitimnost za svoje vojaško posredovanje, pa je vendar odigrala pomembno vlogo v spopadu, predvsem na področju diplomatskih iniciativ: sprejetje resolucije 'United for Peace', na podlagi katere je v primeru blokirane delovanja VS OZN, GS OZN dobila pristojnosti razpravljanja o vprašanih mednarodnega miru in varnosti, prva resolucija o prekinitvi ognja decembra 1950, sprejetje ekonomskih sankcij za Kitajsko in prva resolucija, po kateri so obtožili državo (Kitajska) za agresorja, nastop predstavnika SZ v VS OZN Jakoba Malika v radijski oddaji OZN, kjer je javno predstavil željo po mirovnih pogajanjih, indijska resolucija o vojnih ujetnikih. Treba je povedati, da je pomembno vlogo v OZN odigrala Indija, ki si je vseskozi prizadevala in aktivno sodelovala pri mirni rešitvi spopada na Korejskem polotoku. Vojna v Koreji pa je po Stuecku (1997: 369) celo rešila OZN pred razpadom, ki bi verjetno sledil če ne bi prisilila SZ, da je aktivno sodelovala pri zasedanjih o razpravah, ki so se vodile o rešitvi spopada.

4. *Kitajska se je vključila v vojaški spopad izključno zaradi zavarovanja svojih mej pred sovražnimi silami.*

Četrto hipotezo lahko zavrnilo, saj se je Kitajska vključila v vojaški spopad zaradi pritiska Stalina, ki se ni hotel direktno vmešati vanj, ampak je pritiskal na Kitajsko, da je posredovala. Kitajski cilji so bili v tem času predvsem ureditev notranjih razmer po državljanski vojni, zasedba Tajvana in sprejetje v OZN. Kitajska je hotela pred posredovanjem okrepiti svoje oborožene sile, in je bila pripravljena sprejeti vojaški poraz Severne Koreje. Stalin je posvaril Kitajsko, da bodo ZDA v primeru, da enote OZN zasedejo celotno Severno Korejo, uporabile Korejski polotok kot odskočno desko za napade na Kitajsko. Po pritisku sovjetskih simpatizerjev v kitajski vladi so se Kitajci odločili posredovati. Uradni povod posredovanja je bil zaščita elektrarn na reki Jalu, ker bi drugače prišlo do blokade Kitajske. Pravi povod kitajskega vstopa v spopad pa je bil, da bi v primeru, da prežene sile OZN s Korejskega polotoka, lahko uresničila svoje primarne cilje, zavzetje Tajvana in sprejetje v OZN. Glede na to, da so v spopad vstopili le 'Kitajski prostovoljci', pa uradno Kitajska sploh ni vojaško posredovala.

9.2. ZAKLJUČEK

Vojna v Koreji je bila prvi in edini vojaški spopad med velesilama v obdobju hladne vojne, čeprav tako ena kot druga velesila nista hoteli posredovati v vojni, ampak je pravzaprav mednarodna situacija prisilila obe velesili, da sta se bolj energično vključili v vojno. ZDA so sicer bolj odkrito posredovale, vendar niso imele za primarni cilj obrambe Južne Koreje, ampak so hotele skozi vojno ohraniti svoje strateške interese drugje v svetu, na Daljnem vzhodu Tajvan, Japonsko in Filippine ter pomagati Franciji ohraniti Indokino, na Bližnjem vzhodu Iran in Zahodno Evropo. S svojim energičnim vojaškim posredovanjem je le hotela SZ pokazati, da bodo ZDA branile svoje interese povsod po svetu. Druga stran pa je imela svoje načrte. SZ ni hotela odkrito posredovati, saj je bila v tem času tako ekonomsko kot vojaško, predvsem na področju števila atomskih bomb, prešibka in bi v primeru odkritega spopada z ZDA izgubila vojno, zato je Stalin raje sodeloval v vojni prikrito z vojaško pomočjo, vojaškimi svetovalci in svojimi prikritimi zračnimi silami. Ker pa to ni bilo dovolj za obrambo Severne Koreje, je prepričal še Kitajsko, da je posredovala v vojni. Najpomembnejši cilji SZ so bili ohranitev strateških interesov predvsem v Evropi in pridobitev časa, da se vojaško in ekonomsko okrepi za možni spopad z ZDA v prihodnosti, medtem ko so bili primarni cilji za Kitajsko zavzetje Tajvana, sprejetje v OZN ter ohranitev interesov v Indokini.

Vojna v Koreji ni bila vojna za obrambo Korejskega polotoka, ampak samo območje, kjer sta se velesili bojevali za svoje interese drugje v svetu.

SEZNAM ZEMLJEVIDOV

Zemljevid 1.1:	Korejski polotok.	1
Zemljevid 4.1:	Invazija severnokorejskih enot 25. junija-4. avgusta 1950.	22
Zemljevid 4.2:	Boji v pusanskem območju 1. avgust-1. september 1950.	30
Zemljevid 4.3:	Operacija Chromite in preboj VIII. armade iz pusanskega območja 15.-19. september 1950.	33
Zemljevid 4.4:	Kitajska ofenziva 25. november 1950.	46
Zemljevid 4.5:	Boj v Ch'ongch'onu 25.-28. november 1950.	47
Zemljevid 5.1:	Kitajska in severnokorejska ofenziva 26. december-1. januar 1951.	52
Zemljevid 5.2:	Ofenziva OZN 25. januar-11. februar 1951 in protiofenziva kitajskih in severnokorejskih enot 11.-18. februar 1951.	54
Zemljevid 5.3:	Ofenziva OZN 20. februar-22. april 1951.	56
Zemljevid 5.4:	Kitajska in severnokorejska ofenziva 22. april-20. maj 1951 in protiofenziva OZN 22. maj-8. julij 1951.	60
Zemljevid 6.1:	Frontna črta 10. Julij 1951.	65
Zemljevid 7.1:	Demarkacijska črta 27. julij 1953.	82

LEGENDA VOJAŠKIH SIMBOLOV

1. Bataljon
2. Divizija
3. Korpus
4. Armada
5. Armadna skupina

Vir: Malkasian (2001:4).

SEZNAM VIROV

VIRI

1. (1989) *American Military History, Army Historical Series*. Center of Military History, United States Army, Washington DC.
2. (1997) *Atlas sveta 2000*. Založba Mladinska knjiga, Ljubljana.
3. (1997) *The United Nations System and its Predecessor: volume I The United Nations System*. Oxford University press, Oxford.
4. (1989) *U.S. Fighting Forces A complete history of the US Army, Marine corps, Navy, Air force*. Cherprime Limited, printed in Yugoslavia, London.
5. (1973) *Vojna enciklopedija, zvezek 4*. II. izdanje, Izdanje redakcije Vojne enciklopedije, Grafički zavod Hrvatske-Zagreb, Beograd.
6. (1973) *Vojna enciklopedija, zvezek 10*. II. izdanje, Izdanje redakcije Vojne enciklopedije, Grafički zavod Hrvatske-Zagreb, Beograd.
7. Acheson, Dean (1952): *The Problem of Peace in Korea, an Oral Report by Secretary of State Dean Acheson October 24, 1952*. Department of State Publication, U. S. Government Printing Office, Washington.
8. Appleman, Roy Edgar (1992, 1961): *South to the Naktong, North to the Yalu (June-November 1950)*. Center of Military History, United States Army, U. S. Government Printing Office, Washington D.C.
9. Benko, Vladimir (2000, 1997): *Zgodovina mednarodnih odnosov*. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
10. Birtle, Andrew James (2000): *The Korean War, July 1951-July 1953*. U.S. Army Center for Military History, Washington D.C.

11. Cagle, Malcolm W. in Manson Frank A. (1966): *Pomorski rat u Koreji*. Vojno izdavački zavod, Beograd.
12. Cumings, Bruce (1981): *The Origins of the Korean War, Liberation and the Emergence of Separate Regimes 1945-1947*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
13. Dapčević Peko (1951): *Rat u Koreji*. Narodna Armija, Štampa Jugoslovensko štamparsko preduzeće, Beograd.
14. Gammons, Stephen (2000): *The United Nations Offensive, 16. september–2. November 1950*. U.S. Army Center for Military History, Washington D.C.
15. Hermes, Walter G. (1992, 1966): *Truce Tent and fighting Front*. Center of Military History, United States Army, U. S. Government Printing Office, Washington D.C.
16. Jian, Chen (1992): *The Sino-Soviet Alliance and China's Entry Into Korean War*. Cold War International History Project, Working paper no. 1., Woodrow Wilson International Center For Scholars, Washington, D.C.
17. Kolko, Gabriel (1994): *Century of War: Politics, Conflicts and Society Since 1914*. The New Press, New York.
18. Malkasian, Carter (2001): *Essential Histories: The Korean War 1950–1953*. Osprey Publishing Limited, Oxford.
19. McGrath, John (2000): *The Korean War: Restoring the Balance, 25.january–8. July 1951*. U.S. Army Center for Military History, Washington D.C.
20. Mikuž, Metod (1983): *Svet po vojni (1945-1957)*. Cankarjeva založba v Ljubljani, Ljubljana.

21. Mossman, Billy C. (1990): *Ebb and Flow: November 1950-July 1951*. Center of Military History, United States Army, U. S. Government Printing Office, Washington D.C.
22. Nećak, Dušan (1992): *Obisk preteklosti*. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana.
23. Rougeron, Camille (1953): *Pouke iz rata u Koreji*. Redakcija vojnog dela, Beograd.
24. Oliver, Robert T. (1950): *Why War Came in Korea*. Fordham University Press, New York.
25. Schnabel James F. (1992, 1972): *Policy and Direction: the First Year*. Center of Military History, United States Army, U. S. Government Printing Office, Washington D.C.
26. Stewart, Richard Winship (2000): *The Chinese Intervention, 3. November 1950–24. January 1951*. U.S. Army Center for Military History, Washington D.C.
27. Stueck, William (1997, 1995): *The Korean War: An International History*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
28. Toporišič, Jože in dr. (ur.) (2001): *Slovenski pravopis*. Založba Znanstveno raziskovalni center SAZU, Ljubljana.
29. Turner, Joy (1953): *Moja borba za mir u Koreji*. Zbirka: Popularna džepna biblioteka, izdanje ilustrovane revije 'Svet', Beograd.
30. Weathersby, Kathryn (1993): *Soviet Aims in Korea and the Origins of the Korean War, 1945-1950: New Evidence from Russian Archives*. Cold War International History Project, Working paper no. 8., Woodrow Wilson International Center For Scholars, Washington, D.C.

31. Webb, William (2000): *The Outbreak, 27. June–15. September 1950*. U.S. Army Center for Military History, Washington D.C.

32. Weiqun, Gu (1995): *Conflicts of Divided Nations, The Cases of China and Korea*. Praeger Publishers, Westport, Connecticut, London.

LITERATURA

1. (1958) *Eight Years of the Chinese People's Volunteers' Resistance to American Aggression and Aiding Korea*. Foreign Languages Press, Peking.

2. Sung, Kim Il (1955): *The Just Fatherland Liberation War of the Korean People for Freedom and Independence*. Ministry Of Culture and Propaganda D.P.R.K., Pyongyang.

INTERNET

1. *Armistice Agreement, Volume I*.

<http://www.geocities.com/Pentagon/1953/armistic.html>, 1.11.2000.

2. *Assessing the Politics of the Korean War, 1949-51, by Evgueni Bajanov*.

<http://cwihp.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/26e2c...>, 10.4.2002.

3. *Chinese Generals Recall the Korean War*.

<http://cwihp.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/fac3a...>, 7.5.2002.

4. *Document: Ciphred telegram from Tunkin to Soviet Foreign Ministry (in reply to telegram of september 11), 14 september 1949*.

<http://cwihp.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/0dc99...>, 12.4.2002.

5. *Fact Sheet: Allied Forces in the Korean War.*
<http://korea50.army.mil/history/factsheets/allied.html>, 22.8.2002.
6. *General Ridgway's Broadcast Message to the Commanders of the Communist Forces in Korea.*
<http://www.geocities.com/Pentagon/1953/ridgway.htm>, 1.11.2000.
7. *Korean War FAQ, Korean War History.*
<http://centurychina.com/history/faq1.shtml>, 1.11.2000.
<http://centurychina.com/history/faq2.shtml>, 1.11.2000.
<http://centurychina.com/history/faq3.shtml>, 1.11.2000.
<http://centurychina.com/history/faq4.shtml>, 1.11.2000.
<http://centurychina.com/history/faq5.shtml>, 1.11.2000.
<http://centurychina.com/history/faq6.shtml>, 1.11.2000.
<http://centurychina.com/history/faq7.shtml>, 1.11.2000.
8. *Mutual Defence Treaty between the Republic of Korea and the United States of America.*
<http://www.geocities.com/Pentagon/1953/mutdef.htm>, 1.11.2000.
9. *New Findings on the Korean War, Translation and Commentary by Kathryn Weathersby.*
<http://cwihp.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/beafe...>,
7.5.2002.
10. *Resolution 82: Complaint of aggression upon the Republic of Korea (25. Jun).*
<http://daccessods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=S/RES/82...>, 10.9.2002.
11. *Resolution 83: Complaint of aggression upon the Republic of Korea (27. Jun).*
<http://daccessods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=S/RES/83...>, 10.9.2002.
12. *Resolution 84: Complaint of aggression upon the Republic of Korea (7. Jul).*
<http://daccessods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=S/RES/84...>, 10.9.2002.

13. *Stalin, Mao, Kim, and China's Decision to Enter the Korean War, Sept. 16-Oct. 15, 1950: New Evidence from Russian Archives, Article and Translations by Alexandre Y. Mansourov.*
<http://cwihp.si.edu/cwihplib.nsf/16c6b2fc83775317852564a400054b28/b5454...>,
7.5.2002.
14. *The Korean War, Fresh Perspective – Full Text: April '96 Military History Feature.*
http://www.thehistorynet.com/MilitaryHistory/articles/0496_text.htm, 3.11.2000.

PRILOGA A: Številčna moč kopenskih vojaških enot, ki so sodelovale v vojni v Koreji.

Država	30. junij 1951	30. junij 1952	30. junij 1953
Avstralija	912	1.844	2.282
Belgija	558	579	900
Etiopija	1.153	1.094	1.271
Filipini	1.143	1.494	1.496
Francija	738	1.185	1.119
Grčija	1.027	899	1.263
Indija	333	276	70
Italija	0	64	72
Južna Koreja	273.266	376.418	590.911
Kanada	5.403	5.155	6.146
Kolumbija	1.050	1.007	1.068
Luksemburg	44	44	44
Nizozemska	725	565	819
Norveška	79	109	105
Nova Zelandija	797	1.111	1.389
Švedska	162	148	154
Tajska	1.057	2.274	1.294
Turčija	4.602	4.878	5.455
Velika Britanija	8.278	13.043	14.198
ZDA	253.250	265.864	302.483
Skupaj	554.577	678.051	932.539
Severno Korejci in Kitajci	1.200.000	1.200.000	1.200.000

Vir: prirejeno po Hermes (1992: 513).

PRILOGA B: Enote ZP OZN, ki so sodelovale v vojni v Koreji.

Država	Število enot	Naziv enot
Avstralija	2 pehotna bataljona	3. avstralski bataljon in avstralski bataljon priključen 27. britanski brigadi
Belgija / Luksemburg	1 pehotni bataljon	belgijski/luksemburški bataljon
Etiopija	1 pehotni bataljon	etiopski bataljon
Filipini	1 bataljon	10. filipinski bataljon
Francija	1 pehotni bataljon	francoski bataljon
Grčija	1 pehotni bataljon	grški bataljon
Južna Afrika	15 vojakov	/
Južna Koreja	15 pehotnih divizij	Prestolnična divizija 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 11., 12., 15., 20. in 21. divizija
Kanada	1 pehotna brigada	25. kanadska brigada
Kolumbija	1 pehotni bataljon	kolumbijski bataljon
Nizozemska	1 pehotni bataljon	nizozemski bataljon
Nova Zelandija	1 artiljerijski polk	16. novozelandski artiljerijski polk
Tajska	1 pehotni bataljon	21. tajski bataljon
Turčija	1 pehotna brigada	turška brigada
Velika Britanija	2 pehotni brigadi	27. britanska brigada (avstralski bataljon) 29. britanska brigada
ZDA	9 pehotnih divizij	1. konjeniška 1. mornariško desantna 2., 3., 7., 24., 25., 40. in 45. divizija

Vir: prirejeno po <http://korea50.army.mil/history/factsheets/allied.html>, 22.8.2002.

PRILOGA C: Enote Severne Koreje in Kitajske, ki so sodelovale v vojni v Koreji.

Severna Koreja*	I., II., III., IV. in V. korpus	1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 12., 15., 17., 24., 27., 31., 38., 41., 43., 47. in 105. oklepna divizija
	VI., VII. in VIII. korpus	13., 18., 19., 32., 36., 37., 42., 45. in 46. divizija
Kitajska	III. armadna skupina	12., 15. in 60. armada
	IX. armadna skupina**	20., 26. in 27. armada
	XIII. armadna skupina	38., 39., 40., 42., 47., 50. in 66. armada
	XIX. armadna skupina	63., 64. in 65. armada
	Dodatne armade	1., 16., 23., 24., 46., 54., 67. in 68. armada

*Severnokorejske enote leta 1951.

**Divizije 30. kitajske armade so razdelili armadam IX. armadne skupine.

Vir: prirejeno po Mossman (1990: 52-53, 323-327)

PRILOGA Č: Seznam vojnih ujetnikov po nacionalnosti.

Nacionalnost	'Little Switch'	Vrnitev vojnih ujetnikov	Skupaj
Skupaj	6.670	75.823	82.493
Severni Korejci	5.640	70.183	75.823
Kitajci	1.030	5.640	6.670
Skupaj	684	12.773	13.444
Američani	149	3.597	3.746
Južni Korejci	471	7.862	8.321
Britanci	32	945	977
Turki	15	229	243
Filipinci	1	40	41
Kanadčani	2	30	32
Kolumbijci	6	22	28
Avstralci	5	21	26
Francozi	0	12	12
Južno Afričani	1	8	9
Grki	1	2	3
Nizozemci	1	2	3
Belgijci	0	1	1
Novozelandci	0	1	1
Japonci	0	1	1

Vir: prirejeno Hermes (1992: 514).